

การศึกษานิติปัญหาการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง
ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

พฤษภาคม 2555

การศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง
ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

พฤษภาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษานโยบายการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง
ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

พฤษภาคม 2555

ทรงพล ต่วนเทศ. (2555). การศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งใน
จังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์พทุทธิ
ศุภเศรษฐศิริ, รองศาสตราจารย์สมศิริ อรุโณทัย.

การศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี
ชัยนาท และอุทัยธานี เป็นการศึกษาค้นคว้าความรู้ และกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมือง
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท
และอุทัยธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ จำนวนผ้าทอ 138 ผืน ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท
และอุทัยธานี โดยการเลือกจากกลุ่มชาวบ้านที่ยังคงมีการทอผ้าแบบดั้งเดิมใช้ครั้งเป็นสีแดงข้อมที่โดดเด่น
ที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี ศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอจกวดลายโบราณ
ลาวซี-ลาวครั้ง (บ้านทุ่งก้านเหลือง) ตำบลป่าสะแก อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับ
คัดสรรสุดยอด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดีเด่นระดับ 5 ดาว จำนวนผ้า 38 ผืน เป็นผ้าฝ้าย
32 ผืน ผ้าไหม 6 ผืน , จังหวัดชัยนาท กลุ่มแม่บ้านเกษตรทอผ้า ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม
จังหวัดชัยนาท ได้รับคัดสรรสุดยอด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดีเด่นระดับ 4 ดาว จำนวน
ผ้า 37 ผืน เป็นผ้าฝ้าย 15 ผืน ผ้าไหม 22 ผืน , จังหวัดอุทัยธานี กลุ่มสตรีทอผ้าไหมลายโบราณบ้าน
โคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี ได้รับคัดสรรสุดยอด “หนึ่งตำบล หนึ่ง
ผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดีเด่นระดับ 5 ดาว จำนวนผ้า 63 ผืน เป็นผ้าฝ้าย 21 ผืน ผ้าไหม 20 ผืน ไหม
ประดิษฐ์ 22 ผืน ได้รวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ระดับลึก

ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านทอผ้าไว้เพื่อจำหน่าย และสวมใส่ในเทศกาลสำคัญ ที่มีการทอผ้า
แบบดั้งเดิม คือ การทอซัด การทอผ้ามัดหมี่ การทอผ้าจกและการทอผ้าขิด ลวดลายบนผืนผ้า แบ่งได้
เป็น 2 กลุ่มคือ ลวดลายเรขาคณิต ลวดลายจากธรรมชาติ การใช้สี ใช้สีสด เช่น สีแดง สีนํ้าเงิน สีเหลือง
สีฟ้า สีส้ม เป็นต้น กระบวนการถ่ายทอดความรู้ในการทอ โดยวิธีเรียนรู้จากการเลียนแบบ การสาธิตให้
ดู แล้วลงมือปฏิบัติจริง

A STUDY OF THAI LOCAL WISDOM IN NATIVE FABRICS FOCUSED ON
THE ETHNIC LAO-KHRANG IN SUPHANBURI CHAINARD AND UTHAITHANI

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Art Education
at Srinakharinwirot University

May 2012

Songphol Tuanthet. (2012). *A Study of Thai Local Wisdom in Native Fabrics Focused on the Ethnic Lao-Khrang in Suphanburi Chainard and Uthaithani*. Master thesis, M.Ed. (Art Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Prit Supasetsiri, Assoc. Prof. Somsiri Arunothai.

A study of Thai Local Wisdom in Native Fabrics Focused on the Ethnic Lao-Khrang in Suphanburi, Chainat and Uthaithani provinces is studying the knowledge and the processing in weaving of native fabrics. The populations are used to study of Native Fabrics Focused on the Ethnic Lao-Khrang in Suphanburi, Chainat and Uthaithani provinces. By selecting from a group of people who still have their traditional weaving to use the out-standing red colour that has been passed to each other such as the weaving of fabrics center in Suphanburi Province. Pasaka district (Bangnabod) in Suphanburi where was chosen to be the best product of One Tambon One Product (OTOP) in five star level. There are 38 pieces. (Cotton fiber 32 pieces, Silk fiber 6 pieces). The group of weaving fabrics house wife in Nunkham district, Chainat province where was chosen to be the best in One Tambon One Product (OTOP) in four star level. There are 37 pieces. (Cotton fiber 15 pieces, Silk fiber 22 pieces). The group of weaving of native fabrics in Khokmor district, Uthaithani province where was chosen to be the best in One Tambon One Product (OTOP) in five star level. There are 63 pieces. (Cotton fiber 21 pieces, Silk fiber 20 pieces and artificial silk 22 pieces). Collecting data was from observations and in-depth interviews.

The result of the research found that they sell their Fabrics Cloths and wear them in the important festivals. They still weave their traditional weaving such as Mudmee weaving, Textile weaving Jo and Khid. Patterns on the cloths can be divided into two groups: Geometric patterns and Nature patterns. Colorful on the cloth such as red color blue color yellow color and orange color. The processing of knowledge in weaving from one generation to another, learning by imitation, seeing demonstration and authentic practice.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาบัตรฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย และให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างยิ่ง จาก รองศาสตราจารย์พฤทธิ ศุภเศรษฐศิริ และรองศาสตราจารย์สมศิริ อรุณทัย ผู้วิจัยซาบซึ่งในความเมตตา และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ นางยม ผลวัฒน์ นางสุรินทร์ กาฬภักดี นางเจียม กาฬภักดี นางประเทือง กาฬภักดี นางพะเยาว์ จันทรทร นางวิภาพร กาฬภักดี นางสมบุรณ์ สุดจันทร์พิพัฒน์ นางพา สุดจันทร์พิพัฒน์ นางวันทา เผือกผ่อง นางมณี พิสิทธิ์ นางชุนหงส์ เพ็ญเขตรวิทย์ และ นางอรอนงค์ วิเศษศรี ช่างทอผ้าพื้นเมืองที่ให้ข้อมูล ความรู้ คำแนะนำต่างๆ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณคณาจารย์ เพื่อนนิสิตรุ่นพี่ รุ่นน้อง และเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยหลายท่านที่ให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก ใถ่ถาม ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา จนทำให้งานวิจัย สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญาบัตรฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณอันยิ่งใหญ่ของบิดา มารดา ผู้ให้ความรัก กำลังใจ ความเมตตา ความหวังใยและสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาเป็นอย่างดีมาโดยตลอด รวมทั้งครู อาจารย์ทุกท่านที่ได้รับการอบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ แก่ผู้วิจัยจนกระทั่งประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

ทรงพล ต่วนเทศ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	4
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัด.....	6
ข้อมูลเชื้อสายลาวครั้ง.....	13
หัตถกรรม.....	15
ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	15
องค์ความรู้ในการทอผ้าพื้นเมือง.....	19
อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง.....	28
ขั้นตอนและกรรมวิธีการทอผ้าพื้นเมือง.....	33
ลวดลาย.....	35
กระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมือง.....	36
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	40
การกำหนดประชากรและสุ่มกลุ่มตัวอย่าง.....	40
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	41
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการศึกษา.....	42
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	42
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	42
ผลการศึกษา.....	42
5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	117
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	117
วิธีดำเนินการวิจัย.....	117
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	119
อภิปรายผล.....	122
ข้อเสนอแนะ.....	124
บรรณานุกรม.....	125
ภาคผนวก.....	130
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์.....	131
ภาคผนวก ข ประวัติช่างทอผ้าพื้นเมืองเขื่อนสายลาวครั้ง.....	136
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	145

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันนี้โลกกำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตลอดเวลา ทั้งปัญหาเรื่องสภาวะโลกร้อนที่คนทั่วโลกต้องเผชิญกับปรากฏการณ์อุณหภูมิของโลกสูงขึ้น ส่งผลให้เกิดภัยทางธรรมชาติ การดำเนินชีวิตของมนุษย์ อาจส่งผลให้สิ่งมีชีวิต ดบนโลกสูญพันธุ์และมีการเพิ่มของพาหะนำโรคได้ ปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ขยายตัวไปนานาประเทศรวมถึงประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบด้วย ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ทุกวันนี้ คือ ปัญหาการถูกคลื่นทางวัฒนธรรมที่เป็นรากเหง้าของไทย ในเรื่องวิถีชีวิตภูมิปัญญาองค์ความรู้ ประเพณี ค่านิยมตลอดจนวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมานั้น เริ่มถูกคลื่นไปด้วยวัฒนธรรมของต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมวัฒนธรรมตะวันตกที่มีบทบาทต่อวิถีชีวิต ค่านิยมของคนในปัจจุบัน ฉะนั้นคนไทยทุกคนต้องช่วยกันดูแล รักษา และอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่น รวมถึงประเพณีที่ดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดมาจากครั้งบรรพบุรุษให้สืบทอดต่อไป และมีอยู่คู่กับคนในสังคม

ด้วยสาเหตุนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงได้ให้ความสำคัญในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญา ท้องถิ่น โดยกำหนดไว้ในมาตรา 66 ว่าบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินตามแนวนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น มาตรา 289 ว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม การฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ การจัดการศึกษาอบรมในท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย สาระในรัฐธรรมนูญดังกล่าว นำไปสู่การจัดทำพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เพื่อปฏิรูปการศึกษาของชาติ ได้กำหนดไว้ว่าการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ

การศึกษา รวมทั้งในกระบวนการเรียนรู้ต้องมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

วิวัฒนาการของการพัฒนาหัตถกรรมไทย มีประวัติความเป็นมาในอดีตอันยาวนานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อประมาณ 7,000 ปีมาแล้ว ดังจะเห็นได้จากหลักฐานเครื่องมือหินกะเทาะและขุดพบในบริเวณแหล่งวัฒนธรรมก่อนประวัติศาสตร์ บ้านเก่า ตำบลจระเข้เผือก อำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี มีรูปทรงแปลกตาและลวดลายการเขียนสีวิจิตรพิสดาร(กระทรวงอุตสาหกรรม . 2536: บทนำ) จากการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีผู้คนอาศัยอยู่มาก่อนประวัติศาสตร์หลายปี ด้วยเหตุนี้จึงพบว่ามีเครื่องใช้เกี่ยวกับการผลิตเส้นใยขึ้นเพื่อถักทอเป็นผืนผ้าในแหล่งโบราณคดีหลายแห่ง เครื่องใช้เหล่านี้มีอายุมากกว่า 5,000 ปีมาแล้ว และพบว่ามีกระจายอยู่ตามบริเวณอันเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของผู้คนสมัยก่อนประวัติศาสตร์หลายแห่ง โดยเฉพาะภาคใต้ที่จังหวัดชุมพร ขุดพบเครื่องมือหินที่ใช้ทอเส้นใยจากเปลือกไม้บางชนิดให้อ่อนนุ่ม เพื่อใช้ทำเป็นเส้นด้าย การพบเครื่องปั้นดินเผาที่ถักฝ้าย จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีลายทาบเชือก และลายตาข่าย เป็นเครื่องชี้ว่าคนเรารู้จักใช้เส้นใยธรรมชาติมาเป็นเส้นด้าย (เนาวรัตน์ เลขะกุล . 2547: 135-136) ตั้งแต่นั้นมานุษยเริ่ม คิดค้นวิธีการใช้เส้นด้ายที่ทำจากเส้นใยธรรมชาติมาถักทอเป็นผืนผ้า แล้วนำมาเย็บเป็นเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มไว้ใช้ปกปิดร่างกาย วิวัฒนาการของการทอผ้าจึงเกิดขึ้นและสืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้

ผ้าทอมือเกิดจากภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร ปรุ้งแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย มีลักษณะเป็นองค์รวมของภูมิปัญญาหลายด้าน เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม หัตถกรรม ปรัชญา ศาสนา และประเพณีของไทย (นิคม ชมภูหอง . 2548: 45-46) ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการทอผ้า นั้นเกิดขึ้นมาจากครั้งบรรพบุรุษที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิม ได้อุรักษ์วัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้ยังคงดำรงอยู่ เพื่อแสดงความเป็นชาติ เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ไม่มีชาติไหนเหมือน ถ้าเรื่องของการทอผ้าพื้นเมืองของไทยนั้นมีความวิจิตรงดงามทั้งสีล้น และลวดลาย โดยเฉพาะขั้นตอนวิธีการทอที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แต่ละถิ่นฐานก็จะมี ความสวยงามต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมนั้นๆ

ผ้าทอพื้นเมืองกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งเป็นกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่มี วิธีการดำรงชีวิตในการสืบสานขั้นตอนวิธีการทอดั้งเดิมมาช้านาน มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะ ในเรื่องการทอ การย้อม การใช้สีและลวดลายบนผ้าทอ การทอผ้าของคนในชุมชนยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่

ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน กลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งนี้ เดิมบรรพบุรุษอพยพอยู่ในประเทศไทยช่วงสงครามไทย- ลาว ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยกลุ่มชาวลาวที่ถูกนำเข้ามาใน (เขตหัวเมืองชั้นใน) เขตจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี ชัยนาท อุทัยธานี นครสวรรค์ พิษณุโลก และสุโขทัย กลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งนี้ อยู่ในประเทศไทยมีวิถีการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม โดยการใช้อาศัยความรู้ภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาในการดำรงชีวิต (รัฐภา สุขแสงสุวรรณ. 2547: 21-27)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งของ 3 จังหวัดได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี เพราะทั้ง 3 จังหวัดนี้มีกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งอาศัยอยู่และมีการทอผ้าพื้นเมืองแบบดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ในการศึกษาเรื่องของภูมิปัญญาการทอผ้าครั้งนี้ทำให้เรารู้ เข้าใจถึงวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง หรือเป็นปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังของการเรียนรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าของคนในชุมชน อีกทั้งยังเก็บเป็นหลักฐานข้อมูลช่วยกันอนุรักษ์ไว้ให้อยู่คู่กับสังคมไทยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ การทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

ความสำคัญของการวิจัย

1. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการศึกษา และใช้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เยาวชนและผู้ที่มีสนใจ เห็นคุณค่า ช่วยกันสืบสาน อนุรักษ์ ตระหนักถึงภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายไป

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาภูมิปัญญาในการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

1. องค์ความรู้ในการทอผ้าพื้นเมือง
2. กระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมือง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ จำนวนผ้าทอ 138 ผืน ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี โดยการเลือกจากกลุ่มชาวบ้านที่ยังคงมีการทอผ้าแบบดั้งเดิม ใช้ครั้งเป็นสีแดงย้อมที่โดดเด่นที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา

จังหวัดสุพรรณบุรี ศูนย์การเขียนรู้ผ้าทอจกวดลายโบราณ ลาวสี่ลาวครึ่ง (บ้านทุ่งก้านเหลือง) ตำบลป่าสะแก อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับคัดสรรสุดยอด“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดีเด่นระดับ 5 ดาว จำนวนผ้า 38 ผืน เป็นผ้าฝ้าย 32 ผืน ผ้าไหม 6 ผืน

จังหวัดชัยนาท กลุ่มแม่บ้านเกษตรทอผ้า ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัด ชัยนาท ได้รับคัดสรรสุดยอด“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์(OTOP) ดีเด่นระดับ 4 ดาว จำนวนผ้า 37 ผืน เป็นผ้าฝ้าย 15 ผืน ผ้าไหม 22 ผืน

จังหวัดอุทัยธานี กลุ่มสตรีทอผ้าไหมลายโบราณบ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี ได้รับคัดสรรสุดยอด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดีเด่นระดับ 5 ดาว จำนวนผ้า 63 ผืน เป็นผ้าฝ้าย 21 ผืน ผ้าไหม 20 ผืน ไหมประดิษฐ์ 22 ผืน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภูมิปัญญา หมายถึง ประสบการณ์ ความรู้ในการทอผ้าแบบดั้งเดิมที่สั่ง สืบสืบทอดต่อกันมา โดยผ่านกระบวนการคิด การแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาการทอผ้าควบคู่กับรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม

องค์ความรู้ หมายถึง ภูมิปัญญาความรู้ดั้งเดิมในการทอผ้า ที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในเรื่องการใช้วัสดุ อุปกรณ์ เทคนิคขั้นตอน กรรมวิธีกา รทอผ้า การออกแบบสีสันทและลวดลาย รวมถึงกระบวนการถ่ายทอดความรู้ในการทอผ้าพื้นเมือง ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น

การถ่ายทอดความรู้ หมายถึง วิธีการถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ ภูมิปัญญาต่างๆจากบุคคลหนึ่งสู่อีกบุคคลหนึ่ง โดยการสอน บอกเล่า หรือทำให้ดู

ผ้าทอพื้นเมือง หมายถึง ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ที่ มีสีสันทและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ผลิตจากกระบวนการทอผ้าของคนในชุมชน ที่มีขั้นตอน เทคนิค วิธีการทอผ้าแบบดั้งเดิม

คนไทยเชื้อสายลาวครั้ง หมายถึง กลุ่มคนไทยในปัจจุบัน ที่ได้สืบเชื้อสายจากลาวครั้ง ได้นำเอาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ การแต่งกาย การทอผ้า รวมถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกหนึ่งที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ และมีหลักฐานว่าเชื้อสายลาวครั้งนี้มีต้นกำเนิดเดิมคือกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ตอนบนของกลุ่มแม่น้ำโขง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อพยพ มาสู่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาประมาณ 2,000 คน ในสมัยพระเจ้าตากสิน ได้นำเอาวัฒนธรรมเข้ามา และเผยแพร่แก่คนตามจังหวัดต่างๆ ในประเทศไทย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ต้องการศึกษากฎมิตินิยมการทอดผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งใน จังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม(Social Phenomena) ที่เกิดขึ้น และได้รับการสืบทอดต่อๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน ภายหลังจากที่ได้มีการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสร้างเป็นกรอบความคิดในการวิจัย โดยเนื้อหาสาระในแต่ละประเด็น เป็นความเข้าใจเบื้องต้นที่จะศึกษาการทอดผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัด
2. ข้อมูลเชื้อสายลาวครั้ง
3. ทัศนคติ
4. กฎมิตินิยมที่ท้องถิ่น
5. องค์ความรู้ในการทอดผ้าพื้นเมือง
6. กระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอดผ้าพื้นเมือง

1. ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัด

1.1 ประวัติจังหวัดสุพรรณบุรี

สุพรรณบุรี เป็นเมืองโบราณพบหลักฐานทาง โบราณคดี มีอายุไม่ต่ำกว่า 3,500 – 3,800 ปี โบราณวัตถุที่ขุดพบมีทั้งยุคหินใหม่ ยุคสัมฤทธิ์ ยุคเหล็ก และสืบทอดวัฒนธรรมต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยสุวรรณภูมิ ฟูนัน อมราวดี ทวารวดี ศรีวิชัย สุพรรณบุรี เดิมมีชื่อ "ทวารวดีศรีสุพรรณภูมิ หรือ "พันธุมบุรี" ตั้งอยู่บนฝั่ง แม่น้ำท่าจีน แถบ บริเวณตำบลรั้วใหญ่ไปจดตำบลพิหารแดง ต่อมาพระเจ้ากาแตได้ย้ายเมืองมาตั้งอยู่ที่ฝั่งขวาของแม่น้ำ แล้วโปรดให้มอญน้อยไปสร้างวัดสนามชัย และบูรณะวัดป่าเลไลยก์ ชักชวนให้ข้าราชการจำนวน 2,000 คนบวช จึงขนานนามเมืองใหม่ว่า "เมืองสองพันบุรี" ครั้นถึงสมัยพระเจ้าอู่ทอง ได้สร้างเมืองมาทางฝั่ง ใต้ หรือทางตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน ชื่อ เมืองเรียกว่า "อู่ทอง" จวบจนสมัยขุนหลวงพะงั่ว เมืองจึงถูก เรียกว่า ชื่อว่า "สุพรรณบุรี" นับแต่นั้นมา สุพรรณบุรีมีชื่อเสียงด้านประวัติศาสตร์การกอบกู้เอกราชไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้แก่ชัยชนะแห่งสงครามยุทธหัตถีที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงมีชัยชนะเหนือพระมหาอุปราชา ณ สมรภูมิตอนเจดีย์ เป็นมหาวีรกรรมคชยุทธอันยิ่งใหญ่ที่ได้ถูกจารึกไว้ มีการจัดงานเพื่อเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ทุกปีเพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติ ในด้านวรรณคดี เป็นเมืองต้นกำเนิดแห่งตำนาน "ขุนช้างขุนแผน" วรรณคดีไทยเรื่องราวและสถานที่ ที่ปรากฏตามท้องเรื่องยังคงมีให้เห็นในปัจจุบัน (ประวัติจังหวัดสุพรรณบุรี . 2552: ออนไลน์)

เมื่อเอ่ยถึง “สุพรรณบุรี” ครั้งใด มโนภาพที่ผุดขึ้นในความคิดของคนส่วนใหญ่มักจะเป็น “เจดีย์ยุทธหัตถี” อนุสรณ์ที่ชวนให้ชาวสุพรรณฯ และชาวไทยทุกคนหวนรำลึกถึงสงครามครั้งสำคัญระหว่างไทยกับพม่า เมื่อครั้งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงทำศึกชนะสมเด็จพระมหาอุปราชาที่เมืองนี้ สุพรรณบุรีไม่เพียงจะมีโบราณสถานอันทรงคุณค่าเท่านั้น หากยังมากด้วยพระเครื่องซึ่งเป็นที่เลื่องลือกันว่าศักดิ์สิทธิ์ ช่วยคุ้มครองให้แคล้วคลาดจากภัยอันตรายทั้งปวง ทั้งพระผางสุพรรณ พระขุนแผนวัดบ้านกร่าง และวัดถ้ำเสือ ล้วนแต่เป็นที่ต้องการของบรรดาเซียนพระและผู้ประส ึ่งจะได้ไว้บูชาทั่วทุกสารทิศ นอกจากสุพรรณบุรีจะเป็นสมรภูมิมิรบอันยิ่งใหญ่ของชาติไทยในอดีตแล้ว ยังเป็นแหล่งรวมปราชญ์ศิลปินหลายท่าน อาทิอาจารย์สง่า มยุระ จิตรกรชื่อดังที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย รวมทั้งพ่อไสว และแม่บัวผัน สุวรรณประทีป ศิลปินแห่งชาติสาขาเพลงพื้นบ้าน และนักร้องลูกทุ่งอีกหลายสิบชีวิตล้วนถือกำเนิดบนแผ่นดินนี้เช่นกัน อีกทั้งนามสุพรรณบุรีก็ปรากฏอยู่ในวรรณคดีหลายเล่ม เช่น เสภาขุนช้างขุนแผน และโครงนิราศสุพรรณของสุนทรภู่กวีเอกของโลก ซึ่งวรรณกรรมเหล่านั้นได้เรียงร้อยถ้อยคำเล่าเรื่องราวชีวิตของชาวสุพรรณบุรีที่ผูกพันอยู่กับท้องไร้ท้องนา มาแต่ครั้งโบราณกาลและยังคงสืบทอดการเลี้ยงชีพด้วยการเพาะปลูกมาจวบจนถึงปัจจุบัน

เอกลักษณ์อีกประการหนึ่งซึ่งไม่เหมือนใครของชาวสุพรรณบุรี คือ สำเนียงภาษาถิ่น เมื่อได้ยินครั้งใดก็รู้สึกถึงความซื่อและจริงใจที่แฝงอยู่ในน้ำเสียงนั้น อันเป็นเสน่ห์ที่น่ารักของผู้คนเมืองนี้ จากความโดดเด่นของเมืองสุพรรณบุรีที่กล่าวมาทั้งหมด จึงได้กลายมาเป็นคำขวัญที่น่าภาคภูมิใจยิ่งของชาวสุพรรณบุรีที่ว่า

“เมืองยุทธหัตถี วรรณคดีขึ้นชื่อ
เลื่องลือพระเครื่อง รุ่งเรืองเกษตรกรรม
สูงล้ำประวัติศาสตร์ แหล่งปราชญ์ศิลปิน

ภาษาถิ่นชวนฟัง” (ปิติชัย พงษ์วานิชอนันต์. 2543: 13-17)

จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่บริเวณภาคกลางด้านตะวันตกประเทศไทย อยู่ทีเส้นละติจูด 4 องศา 4 ลิปดา ถึง 15 องศา 5 ลิปดาเหนือ และเส้นลองจิจูดที่ 99 องศา ถึง 100 องศา 16 ลิปดาตะวันออก โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม

ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดอ่างทองจังหวัดสิงห์บุรีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดอุทัยธานี

จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 3-10 เมตร มีเนื้อที่ประมาณ 5,358,008 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,348,755 ไร่ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามเส้นทางหลวงหมายเลข 340 ประมาณ 107 กิโลเมตร โดยทางรถไฟ ประมาณ 142 กิโลเมตร

ลักษณะสภาพภูมิประเทศของจังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่สูงกว่า ระดับน้ำทะเลปานกลางแบ่งออกเป็น 2 เขต ดังนี้

1. บริเวณเทือกเขาสูงและพื้นที่ลุ่มลาดสลับลอนชัน เริ่มตั้งแต่ทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภออู่ทอง ทอดขึ้นทางทิศเหนือขนานกับเส้นแบ่งเขตระหว่างจังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดกาญจนบุรี มีความลาดเท 2 - 8 เปอร์เซ็นต์ ลักษณะพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดสลับเชิงเขา ส่วนทางทิศตะวันตกของอำเภอด่านช้าง มีสภาพเป็นลูกคลื่นลอนลาดสลับซับซ้อน จนถึงเทือกเขาสูงชันเป็นแนวเขาติดกับเทือกเขาตระนาวศรี มียอดเขาสูงสุด คือเขาเทวดามีความสูงประมาณ 1,223 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ร่องลงมาเป็นเขาพุดเตย สูงประมาณ 763 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ถัดจากแนวเทือกเขาเป็นที่ราบหุบเขามาทางตะวันออก จะเป็นแนวลูกคลื่นลอนชันถึงเนินเขาแล้วค่อยๆลาดเทลงมาทางทิศตะวันออก จนถึงแม่น้ำสุพรรณบุรี หรือแม่น้ำท่าจีน

2. บริเวณที่ราบลุ่มเป็นพื้นที่อยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดตลอด แนวอูร์ริมแม่น้ำสุพรรณบุรีทั้ง 2 ฝั่ง ตลอดแนว ตั้งแต่เหนือจดใต้ มีความลาดชันระหว่าง 0-3 เปอร์เซ็นต์ และอยู่สูงกว่าทะเลปานกลาง เฉลี่ยประมาณ 3 เมตร ส่วนทางทิศเหนือของจังหวัดอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง เฉลี่ยประมาณ 10 เมตร ครอบคลุมพื้นที่ของอำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอสสามชุก อำเภอดอนเจดีย์ อำเภอศรีประจันต์ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า อำเภอสองพี่น้อง และบางส่วนของอำเภออู่ทอง (พระมหาคีรีธิดา ธีรสิโล. 2547: 1-2)

1.2 ประวัติจังหวัดชัยนาท

เมืองชัยนาทเป็นเมืองโบราณ ตัวเมืองเดิมตั้งอยู่ตรงทางแยกฝั่งขวาของ แม่น้ำเจ้าพระยาที่ปากน้ำเมืองสรรค์ (ปากคลองแพรกศรีราชาได้ปากลำน้ำเก่า)เมืองนี้ตั้งขึ้นภายหลัง เมืองพันธุหวดี (สุพรรณบุรี) เป็นเมืองหน้าด่านของกรุงสุโขทัยจากศิลาจารึกสมัยพ่อขุนรามคำแหงแต่ชื่อเมืองแพรก ส่วนเมืองชัยนาทเพิ่งมาปรากฏในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 เมื่อ พ.ศ.1890 ซึ่งเป็นปีที่พระเจ้าเลอไทสวรรคต กรุงสุโขทัยเกิดการแย่งชิงราชสมบัติสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ทรงเห็นเป็นโอกาสเหมาะ จึงยกกองทัพเข้ายึดเมืองชัยนาท หลังจากพระยาสิทธิไชยครองราชย์ ทางกรุงศรีอยุธยาซึ่งสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ได้สถาปนาให้เป็นราชธานีมีกำลังเข้มแข็งมาก จึงได้โปรดให้ขุนหลวงพะงั่วซึ่งครองเมืองสุพรรณบุรียกทัพมาตีเมืองชัยนาท ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของกรุงสุโขทัย เมืองชัยนาทจึงตกเป็นเมืองขึ้นของกรุงศรีอยุธยา โดยมีขุนหลวงพะงั่วเป็นผู้รักษาเมืองกรุงสุโขทัยสงบแล้วพระยาสิทธิไชยได้ส่งทูตมากรุงศรีอยุธยา

เพื่อเจรจาขอเมืองชัยนาทคืนให้แก่กรุงสุโขทัย โดยจะยอมให้เป็นอิสระ และมีสัมพันธไมตรีต่อกัน กล่าวคือ ต่างฝ่ายต่างก็มีอิสระต่อกัน ในที่สุด กรุงศรีอยุธยาได้คืนเมืองชัยนาทให้แก่กรุงสุโขทัย นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าการที่แคว้นกัมพูชา (ลพบุรี) เข้าร่วมมือในการรบ ประกอบกับกรุงศรีอยุธยา กำลังสถาปนาได้ไม่นาน ถ้ามีศึกกระหนาบสองต้นจะสร้างปัญหาให้ไม่น้อย ด้วยเหตุผลนี้เองที่ทำให้กรุงศรีอยุธยาคืนเมืองชัยนาทแก่กรุงสุโขทัยโดยดี อย่างไรก็ตามปัญหาเรื่องเมืองชัยนาท ระหว่างกรุงสุโขทัยกับกรุงศรีอยุธยาก็หาได้ยุติไม่ เพราะในปี พ.ศ.1912 สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 เสด็จสวรรคตทำให้สถานการณ์ ระหว่าง กรุงศรีอยุธยากับกรุงสุโขทัยกลับตึงเครียดขึ้นอีก เมื่อขุนหลวงพะงั่วขึ้นครองราชย์แล้วได้เสด็จยกทัพมาโจมตีกรุงสุโขทัย ในปี พ.ศ.1914 แต่ไม่มีฝ่ายใดเป็นฝ่ายชนะสงคราม ยึดเยื้อกันมาเป็นเวลานานจน

ขุนหลวงพะงั่วเสด็จสวรรคต นักประวัติศาสตร์เข้าใจว่าเมืองชัยนาทกลับเป็นเมืองขึ้นของกรุงศรีอยุธยาอีกครั้ง เพราะจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พอสรุปได้ว่า เมืองชัยนาทแต่เดิมเป็นเมืองลูกหลวงสมัยกรุงศรีอยุธยา ในรัชสมัยสมเด็จพระนครินทราธิราช ไอรสองค์ที่ 5 ของขุนหลวงพะงั่ว พระองค์เข้าพระทัยว่าในการข้างหน้ากรุงสุโขทัยจะต่อ ไม่มีเชื้อพระวงศ์สุโขทัยปกครองอีกต่อไป เพื่อที่จะให้ราชโอรส ทั้ง 3 ของพระองค์ได้ครอบครองหัวเมืองฝ่ายเหนือ และคุ้นเคยกับการปกครองบ้านเมืองจึงโปรดให้โอรสองค์ใหญ่ซึ่งทรงพระนามว่าเจ้าอ้ายพระยา ไปครองเมืองสุพรรณบุรีเจ้าพระยาโอรสองค์ที่ 2 ไปครองเมืองแพะก หรือศรีอยุธยา (อำเภอสรรคบุรีในปัจจุบันนี้) เจ้าสามพระยา โอรสองค์ที่ 3 ไปครองเมืองชัยนาท ต่อมาเมื่อสมเด็จพระนครินทราธิราชเสด็จสวรรคต ความทราบถึงเจ้าอ้ายพระยา ก็ขึ้นได้เตรียมการที่จะขึ้นครองกรุงศรี-อยุธยาสืบแทนต่อจากพระราชบิดา ฝ่ายเจ้าอ้ายพระยาเมื่อสืบทราบ ว่า พระราชอนุชายกกองทัพ ไปกรุงศรีอยุธยาเพื่อต้องการจะครอบครองราชสมบัติ จึงรีบยกกองทัพไปบ้าง ประสงค์จะขึ้นครองราชสมบัติเช่นกันกองทัพทั้งสองพบกันที่ตำบลป่าถ่าน แขวงกรุงศรีอยุธยา จึงเกิดรบพุ่งกัน ในที่สุดก็สิ้นพระชนม์ลงทั้งสองพระองค์พร้อมกันด้วยการกระทำยุทธหัตถีฝ่ายเจ้าสามพระยา ซึ่งขณะนั้นครองเมืองชัยนาทอยู่ เมื่อสมเด็จพระเชษฐาสืบพระชนม์ทั้งสองพระองค์แล้ว จึงได้ขึ้นเสวยราชย์ครองกรุงศรีอยุธยาสืบแทนพระราชบิดา ทรงพระนามว่าสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 พ.ศ.1994 พระเจ้าติโลกราช ครองเมืองเชียงใหม่ยกทัพมาตีเมืองกำแพงเพชรได้ แล้ว ส่งกำลังเข้ามากวาดต้อนผู้คนถึงเมืองชัยนาท เข้าใจว่าเมืองชัยนาทจะถูกทิ้งให้เป็นเมืองร้างในคราวนี้ นเอง เวลาได้ล่วงมาได้ประมาณ 100 ปีเศษ ถึงรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิครองกรุงศรีอยุธยา ทรงสะสมอาวุธยุทธภัณฑ์ เพื่อเตรียมต่อสู้กับพม่า จึงเสด็จขึ้นไปกระทำพระ ราชพิธีมัญชกรที่ตำบลชัยนาทบุรี แล้วตั้งเมืองชัยนาทขึ้นใหม่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งตรงข้ามกับตัวเมืองเดิม พ.ศ.2127 พระเจ้าเชียงใหม่ (มังนรธาซ่อ) ได้ยกกองทัพหลวงมาตั้งที่เมืองชัยนาท ครั้นทัพหน้า ที่เข้ามาตั้งที่ปากคลองบางพุทราถูกพระราชมณูตีถอย กลับไปแล้ว พระเจ้าเชียงใหม่ก็ถอยทัพไปตั้งที่กำแพงเพชร ตามหลักฐานของกรมศิลปากร จังหวัดชัยนาทเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งในสมัยกรุงธนบุรี เมื่อปี พ.ศ.2319

ตรงกับวันเสาร์ เดือน 9 ขึ้น 12 ค่ำ (วันที่ 28 กรกฎาคม 2319) พระเจ้ากรุงธนบุรี ได้ยกกองทัพขึ้นมาขับไล่ ซึ่งกำลังรบติดพันกับไทยที่นครสวรรค์ เมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีเสด็จมาถึงเมืองชัยนาทแล้ว ท้าวพม่าได้ข่าวก็ตกใจเกรงกลัวจึงละทิ้งค่ายที่นครสวรรค์ แยกหนีไปทางเมืองอุทัยธานี พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงยกกองทัพติดตามเข้าศึก จนถึงบ้านเดิมบางนางบวชของเมืองสุพรรณบุรี และเข้าโจมตีข้าศึกจนแตกยับเยินด้วยเหตุนี้ ทางจังหวัดชัยนาทจึงถือว่าวันที่ 28 กรกฎาคม เป็นวัน สถาปนาจังหวัด โดยที่เมืองชัยนาทตั้งอยู่ทางตอนเหนือของภาคกลางตั้งอยู่ระหว่างกรุงสุโขทัยกับกรุงศรีอยุธยา ในยามใดที่กรุงสุโขทัยเรืองอำนาจ ก็ยึดเอาเมืองชัยนาทเป็นเมืองหน้าด่าน แต่ยามใดที่กรุงสุโขทัยเสื่อมอำนาจและกรุงศรีอยุธยาเจริญรุ่งเรือง เมืองชัยนาทก็จะเป็นเมืองสะสมอาวุธยุทธภัณฑ์ของกรุงศรีอยุธยา แม้แต่ในสมัยกรุงธนบุรี เมืองชัยนาทก็ยังเป็นที่ตั้งทัพหลวงในการทำศึกกับพม่าด้วยเหตุนี้เมืองชัยนาทจึงได้รับความกระทบ-กระเทือนจากสงครามอย่างมากเป็นเวลานานับร้อยปีในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ได้สร้างศาลากลางจังหวัดขึ้นที่ตำบลบ้านกล้วย ครั้นถึงรัชกาลที่ 5 ได้ทรงตั้งกองทหารราบที่ 16 ขึ้นที่เมืองชัยนาท ซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งศาลากลางจังหวัดปัจจุบัน และเมื่อกองทหารราบที่ 16 ได้ย้ายไปที่นครสวรรค์จึงย้ายศาลากลางไปตั้งในบริเวณที่เป็นกองทหารราบที่ 16

สำหรับเมืองชัยนาทนี้ จะได้นามมาแต่เมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่นอน ถ้าจะแปลความหมายของ “ชัยนาท” ก็น่าจะได้ความว่า เมืองที่มีชื่อเสียงในทางความมีชัย เป็นที่น่าสันนิษฐานว่าชื่อเมืองชัยนาทนี้คงจะได้ตั้งขึ้นภายหลังจาก พ.ศ.1702 แต่คงไม่ถึง พ.ศ.1946 กล่าวคือ ขุนเสือ ขวัญฟ้า หรือเจ้าคำฟ้า กษัตริย์เมืองเมาะมาเข้าทำสงครามกับอาณาจักรโยนกเจ้าเมืองพังคำ ซึ่งเป็นเมืองหนึ่งในอาณาจักรโยนก หลังจากพังคำแตก เจ้าเมืองพังคำจึงอพยพผู้คนลงมาที่เมืองแปบ (กำแพงเพชร) แล้วสร้างเมืองตรัยตริงษ์ที่ตำบลแพรก (ต.แพรกศรีราชาในปัจจุบัน) หลังจากนั้นคงจะได้สร้างเมืองชัยนาทขึ้น และเหตุที่ตั้งชื่อชัยนาทคงเนื่องจากการรบชนะเจ้าของท้องถิ่นเดิม ส่วนที่กล่าวว่านามชัยนาทคงจะได้มาก่อน พ.ศ.1946 นั้นเนื่องจากสมเด็จพระนครินทราธิราชได้โปรดให้เจ้าสามพระยาไปครองเมืองชัยนาทตามความในประวัติศาสตร์ พอจะเป็นสิ่งที่สันนิษฐานกันได้ว่า คำว่าชัยนาท คงจะได้ชื่อมาก่อนปี พ.ศ.1946

สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดชัยนาท

จังหวัดชัยนาทเป็นจังหวัดหนึ่งของภาคกลางตอนบน ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ลพบุรี สระบุรี และชัยนาท ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยาและเป็นตอนเหนือสุดของภาคกลาง บนเส้นรุ้งที่ 15 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 16,185 เมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 195 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	จังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดอุทัยธานี
ทิศใต้	จังหวัดสิงห์บุรี
ทิศตะวันออก	จังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดสิงห์บุรี
ทิศตะวันตก	จังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดอุทัยธานี

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดชัยนาท มีพื้นที่ประมาณ 2,469,746 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,543,591 ไร่ หรือเท่ากับร้อยละ 15.5 ของพื้นที่ในภาคกลางตอนบน

จังหวัดชัยนาทมีลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่มมีพื้นที่ประมาณร้อยละ 99.06 ของพื้นที่ทั้งหมด ได้แก่ พื้นที่ตอนกลาง ตอนใต้และตะวันออกของจังหวัดมีลักษณะ เป็นที่ราบจนถึงพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดมีแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำน้อย ไหลผ่านพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วทุกอำเภอ เช่น

แม่น้ำเจ้าพระยา ไหลผ่านอำเภอมโนรมย์ วัดสิงห์ เมืองชัยนาท และสรรพยา

แม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำมะขามแฉะ ไหลผ่านอำเภอวัดสิงห์ และหันคา

แม่น้ำน้อย ไหลผ่านอำเภอสรรคบุรี

คลองชลประทาน ซึ่งมีหลายสายไหลผ่านพื้นที่ต่างๆได้แก่ คลองอนุศาสนนันท์ คลองมหाराช คลองพลเทพ เป็นต้น ล้วนเป็นแหล่งน้ำสำคัญสำหรับ การเกษตรกรรมตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วไปนอกจาก ลักษณะ ภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบแล้ว ยังมีเนินเขาเล็กๆ ขนาดประมาณ 1 - 3 กิโลเมตรกระจายอยู่ ทั่วไป ที่สำคัญได้แก่ เขาธรรมามูล ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญของจังหวัดชัยนาท เขาพลอง เขาขยาย เขาท่าพระ เขากระดี เขาใหญ่เขารัก เขาดิน เขาหลักเขาไก่ห้อย เขาสารพัดดี เขาราวเทียน เขาสรรพยา และเขาแก้ว เป็นต้น

1.3 ประวัติจังหวัดอุทัยธานี

เมืองอุทัยธานีมีหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ของกรมศิลปากรยืนยันไว้ว่าเป็นที่อยู่อาศัย ของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อประมาณ 3,000 ปี มาแล้ว โดยพบหลักฐานยืนยันในหลายพื้นที่ เช่น โครงกระดูก เครื่องมือหินกะเทาะจากหินกรวด ภาพเขียนสมัยก่อนประวัติศาสตร์บนหน้าผา(เขาปลาร้า) ตำนานเก่าเล่าว่า ในสมัยสุโขทัยเจริญรุ่งเรืองนั้น “ท้าวมหาพรหม” ได้เข้ามาสร้างเมืองที่บ้านอุทัยเก่า คือ อำเภอหนองฉางในปัจจุบันนี้ แล้วพาคนไทยเข้ามาอยู่ท่ามกลางหมู่บ้านคนมอญ และคนกะเหรี่ยง จึงเรียกว่า “เมืองอุไทย” เรียกชื่อตามกลุ่มหรือที่อยู่ของคนไทย ซึ่งพากันตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่น มีพืชพันธุ์ และอาหารที่อุดมสมบูรณ์กว่าแห่งอื่น ต่อมากระแสน้ำเปลี่ยนทางเดินและเกิดคันคาน้ำ

เมืองอุไทยจึงถูกทิ้งร้าง จนในที่สุด “พระตะเบิด” ได้เข้ามาปรับปรุงเมืองอุไทยโดยขุดที่เก็บกักน้ำไว้ใกล้เมือง และพระตะเบิดได้เป็นผู้ปกครองเมืองอุไทยเป็นคนแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมืองอุไทย ต่อมาได้เรียกกันเป็น “เมืองอุไทย” คาดว่าเพี้ยนไปตามสำเนียงชาวพื้นเมืองเดิม ได้มีฐานะเป็นหัวเมืองด่านชั้นนอก มีพระพลสงครามเป็นนายด่านแม่กลอง และพระอินทรเดช เป็นนายด่านหนองหลวง (ปัจจุบันแม่กลอง คือ อำเภออู่เมียง และหนองหลวง คือ ตำบลหนองหลวง อำเภออู่เมียง จังหวัดตาก) คอยดูแลพม่าที่จะยกทัพมาตามเส้นทางชายแดนด่านแม่ละเมา ต่อมาในสมัยพระเอกาทศรถ (พ.ศ.2148 - 2163) ได้โปรดให้บัญญัติอำนาจการใช้ตราประจำตำแหน่ง มีบัญชาการตามหัวเมืองนั้น ได้ระบุในกฎหมายเก่าลักษณะพระธรรมนูญว่า “เมืองอุไทยธานี เป็นหัวเมืองชั้นแกมหาดไทย” เมืองอุไทยธานีเป็นเมืองที่อยู่บนที่ดอนและลึกเข้าไป ไม่มีแม่น้ำสายใหญ่ และไม่สามารถติดต่อทางเรือได้ ดังนั้นชาวเมืองอุไทยธานี จึงต้องขนข้าวบรรทุกเกวียน มาลงที่แม่น้ำ จึงทำให้พ่อค้าพากันไปตั้งยุ้งฉางรับซื้อข้าวที่ริมแม่น้ำจนเป็นหมู่บ้านใหญ่ เรียกว่าหมู่บ้าน “สะแกกรัง” เนื่องจากเป็นพื้นที่มีป่าสะแกขึ้นเต็มริมน้ำ และมีต้นสะแกใหญ่อยู่กลางหมู่บ้าน บ้านสะแกกรัง ชาวจีนเรียกเพี้ยนเป็น “ซีเกียกั้ง” เป็นตลาดซื้อข้าวที่มีพ่อค้าคนจีนนิยมไปตั้งบ้านเรือนและยุ้งฉาง ต่อมาในระยะหลังได้มีเจ้านายและขุนนางมาตั้งบ้านเรือนอยู่ เพราะความสะดวกในการกะเกณฑ์สิ่งของส่งเมืองหลวง ซึ่งเป็นจำพวก มูลค่างควา ไม้ ชุง กระวานและช้างป่า อีกทั้งยังมีช่องทางในการค้าข้าวอีกด้วย ในแผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ (พ.ศ. 2251 - 2257) นั้น หมื่นมหาสนิท (ทองคำ) ซึ่งย้ายมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสะแกกรังนั้น ได้รับแต่งตั้งเป็นพระยาราชนุกูล และต่อมาได้กำเนิดบุตรชายคนโตชื่อ “ทองดี” เกิดที่สะแกกรัง สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก พระนามเดิม ทองดี เดิมทรงรับราชการในแผ่นดินสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 (พระเจ้าบรมโกศ) ได้ดำรงตำแหน่ง พระอัครสุนทร เสมียนตรากรมมหาดไทย ถึงรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาที่ 3 (พระเจ้าเอกทัศ) พม่ายกกองทัพมาล้อมกรุงศรีอยุธยา เกิดการระส่ำระสายแตกสามัคคีในพระนคร จึงทรงอพยพครอบครัวไปรับราชการกับเจ้าเมืองพิษณุโลก ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพระยาจักรีศรีอครักษ์ สมุหนายกอัครมหาเสนาบดี อภัยพิริยปรากรมพาหุ ต่อมาทรงพระประชวร สิ้นพระชนม์ในเมืองพิษณุโลก บุตรชายชื่อ “ทองด้วง” ภายหลังได้รับราชการเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกปราบจลาจลในกรุงธนบุรี และสถาปนาเป็นกษัตริย์ราชวงศ์จักรีปกครองแผ่นดิน พระนามว่า “พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก” รัชกาลที่ 1 ทรงอัญเชิญพระอัฐิส่วนหนึ่งประดิษฐาน ณ หอพระในพระบรมมหาราชวัง เพื่อให้พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการถวายบังคม ในพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สังเวย ในฐานะสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกแห่งราชวงศ์จักรี พระอัฐิอีกส่วนหนึ่ง กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท อัญเชิญเข้าประดิษฐานในพระเจดีย์ทอง ในพระมณฑปวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ มีประเพณีที่พระมหากษัตริย์ทรงตั้งเครื่องทองน้อย เพื่อสักการบูชาทุกครั้งที่ได้เสด็จพระราชดำเนิน พ.ศ. 2376 ข้าราชการชาวกรุงเทพฯ ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็น พระยาอุไทยธานี เจ้าเมือง

อุไทยธานีในสมัยนั้น ได้เห็นว่าบ้านสะแกกรังเป็นตลาดใหญ่ มีผู้คนอพยพเข้ามาอยู่กันอย่างหนาแน่น อีกทั้งเป็นสถานที่ที่ชาว อุไทยธานีติดต่อค้าขายข้าว และไม้ซุง กับพ่อค้าที่นั่นมานานแล้ว จึงคิดตั้งบ้านเรือนเพื่อค้าขาย ประจวบกับเวลานั้นเจ้าเมืองไชยนาทเป็นเพื่อนกันจึงขอตั้งบ้านเรือนที่ริมแม่น้ำสะแกกรัง เนื่องจากผู้คนมาติดต่อราชการและมาค้าขายกันมาก ทั้งนี้ เนื่องจากเจ้าเมืองไม่กล้าขึ้นไปเมืองอุไทยธานี เก่าอ้างว่ากลัวไข้ป่าจึงเป็นเหตุให้พากันอพยพมาอยู่กันมากขึ้น พ.ศ. 2391 ได้มีการแบ่งเขตดินแดนเมืองอุไทยธานี และเมืองไชยนาทโดยตัดเขตบ้านสะแกกรังทางฝั่งคลองปากใต้ ตั้งแต่ท้ายบ้านสะแกกรังไปจดเมืองอุไทยธานีเก่า โอนที่นั่นจากเมืองไชยนาท เป็นของเมืองอุไทยธานี ดังนั้นเมืองอุไทยธานี จึงตั้งอยู่ที่ปลายสุดเขตแดนเมืองมโนรมย์ ข้างใต้บ้านลงมาสักคั้งน้ำหนึ่งก็เป็นแดนเมืองไชยนาท พ.ศ. 2441 เมืองอุไทยธานี ขึ้นกับมณฑล นครสวรรค์ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้เปลี่ยนเป็นขึ้นกับมณฑลอยุธยา สุดท้ายมีการประกาศเลิกมณฑลปี พ.ศ.2476 และจัดให้จังหวัดเป็นหน่วยปกครองส่วนภูมิภาคที่สำคัญที่สุด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ ตั้งแต่บัดนั้นมาจนถึงปัจจุบัน

จังหวัดอุทัยธานี ตั้งอยู่บริเวณเหนือสุดของภาคกลาง เส้นรุ้งที่ 15 - 16 องศาเหนือ และเส้นแวง 90 - 100 องศาตะวันออก มีเนื้อที่ประมาณ 6,730.246 ตารางกิโลเมตร หรือราว 4,206,404 ไร่ โดยมีอาณาเขต

ทิศเหนือ บริเวณอำเภอสว่างอารมณ์และอำเภอลานสัก ติดต่อกับเขตจังหวัดนครสวรรค์ ในพื้นที่อำเภอพยุหะคีรี อำเภอโกรกพระ และอำเภอลาดยาว

ทิศใต้ บริเวณ อำเภอบ้านไร่ ติดต่อกับอำเภอดงสิงห์ และอำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี และอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

ทิศตะวันออก บริเวณอำเภอเมือง ติดต่อกับอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ และอำเภอเมืองมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นแบ่งเขตจังหวัด

ทิศตะวันตก บริเวณอำเภอลานสักและอำเภอบ้านไร่ ติดต่อกับอำเภอดมผาง จังหวัดตาก และอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี (มาลี แดงดอกไม้. 2542: 23-24)

2. ข้อมูลเชื้อสายลาวครั้ง

“ลาวครั้ง” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่รับเอาประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ การแต่งกาย การทอผ้า การใช้ภาษาลาวที่แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะของเผ่าพันธุ์ รวมถึงการนำภูมิปัญญาด้านศิลปะการทอผ้าของชาวลาว ครั้ง คือ การทอผ้าขิดและการทอผ้าจก ในการทอผ้าขิดนั้น จะทอด้วยฝ้าย ส่วนการทอผ้าจกนั้นมักจะทอด้วยไหม หรือพื้นฝ้ายจกไหม และมีเอกลักษณ์ของตนเองโดยเฉพาะไม่เหมือนที่อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าขิดตีนจก กลุ่มอื่นจะ ทอตัวขึ้นด้วยฝ้ายแบบธรรมดา แต่ลาว ครั้ง จะทอผ้าไหม

มัดหมี่ ต่อเชิงขึ้นด้วยจก หรือไม่กี่ทอเป็นผ้าจกทั้งผืนก็ มีเป็นจำนวนมาก (ศิริ ผาสุก. 2545: 94-96) มีผู้สันนิษฐานว่ากลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง เป็นกลุ่มชนที่ถูกกวาดต้อนมาจากฝั่งซ้ายของกลุ่มแม่น้ำโขง เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย เช่น จังหวัดอุทัยธานี ชัยนาท สุพรรณบุรี พิจิตร นครสวรรค์ พิษณุโลก เป็นต้น การอพยพของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง จากกลุ่มแม่น้ำโขงสู่กลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา กล่าวว่าชนกลุ่มนี้น่าจะอพยพเข้ามาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น พระครูจันทโรติริตน์ เจ้าอาวาสวัดกษัตริย์ศากุนราช ตำบลห้วยด้วน เล่าว่า ลาวครั้งที่ยกมาครั้งนี้เดิมมาจากหลวงพระบาง ไทยกวาดต้อนมาในสมัยรัชกาลที่ 1 แล้วให้มาพักที่เมืองด่านซ้ายคราว ต่อจากนั้นก็ส่งมาไว้ที่กงลาด โดยให้กรมทหารต้นสำโรง (ปัจจุบันคือกรมการสัตว์ทหารบกต้นสำโรง อำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม) คอยกวาดขันดูแลอย่างใกล้ชิดเพราะลาวกลุ่มนี้เป็นพวกปัญญาชนกลัวว่าจะแข็งข้อ อีกทั้งให้มาอยู่ที่นครปฐมเพื่อให้ใกล้กรุงเทพมหานครจะได้อยู่ใกล้พระเนตรพระกรรณของพระมหากษัตริย์ในสมัยรัชกาลที่ 3 เจ้าอนุวงศ์เป็นกบฏจึงโปรดให้แม่ทัพไปปราบและได้กวาดต้อนชาวลาวมาจากเวียงจันทน์ และให้มาอยู่รวมกันที่กงลาด ในการอพยพครั้งนี้มาลาวจำนวนมากมายจนไม่มีที่ดินทำมาหากิน ลาวครั้งที่ยกมาบางส่วนหนึ่งได้แยกย้ายกันไปอยู่ตามจังหวัดต่างๆ เช่น สุพรรณบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก กำแพงเพชร สุโขทัย กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ (จินดา ซาติวงษ์. 2529: 36) การอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยของคนลาว มีหลายสาเหตุคือ จากการขยายอาณาเขต และอพยพลี้ภัยสงครามที่เกิดขึ้นจากการรบภายในประเทศลาวเอง ส่วนใหญ่จะเข้ามาตั้งหลักแหล่งกระจายอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอพยพเข้ามาเนื่องจากผลของสงครามไทย-ลาว จะถูกกำหนดให้ตั้งหลักแหล่งอยู่ในเขตจังหวัดภาคกลาง เช่น จังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี ชัยนาท อุทัยธานี นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิษณุโลก สุโขทัย (รักษา สุขแสงสุวรรณ. 2547: 23; อังอิงจาก สีลา วีระวงศ์. 2535: 94)

กลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง นับถือศาสนาพุทธและพราหมณ์มีความเชื่อในเรื่องภูตผีโดยเฉพาะผีบรรพบุรุษ ส่วนมากยังคงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของตนเองเป็นอย่างมากและผสมผสานความเป็นอยู่ร่วมกับคนไทยเป็นอย่างดี กลุ่มชนทั้งสองได้สืบสานวัฒนธรรมทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมที่ดั้งเดิมของเผ่าพันธุ์ไว้อย่างดีเยี่ยม และแสดงออกในโอกาสต่างๆ แต่สิ่งหนึ่งที่ประจักษ์แก่ประชาชนทั่วๆ ไป คือผลงานการทอ ผ้าพื้นเมืองในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี ล้วนเป็นฝีมือของหญิง ไทย หรือกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งแทบทั้งหมด (รักษา สุขแสงสุวรรณ. 2547: 21-26)

การศึกษาผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งมีดังนี้คือ ศึกษาผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาว ครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี ผ้าทอพื้นเมืองที่ศึกษาคือ ผ้าไหม และผ้าฝ้าย ซึ่งผ้าไหมและผ้าฝ้ายที่ศึกษานี้เป็นผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เรื่องของเทคนิควิธีการ สีเส้นและลวดลายแบบดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา โดยเฉพาะการทอผ้าไหมมัดหมี่ ต่อเชิงขึ้นด้วยจกพื้นผ้าสีแดง

3. หัตถกรรม

สมัยก่อนประวัติศาสตร์มนุษย์ดำรงชีวิตโดยอาศัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนใหญ่ มนุษย์ดำรงชีวิตและ รู้จักที่จะปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สิ่ง สำคัญที่ทำให้มนุษย์เกิด การคิด สร้างเครื่องมือเครื่องใช้ สร้างสรรค์ งานศิลปะพื้นบ้านประเภทต่างๆ ขึ้นมาก็เพื่อ ใช้สอย ใน ชีวิตประจำวัน มนุษย์ในสมัยก่อนมีความกลัวภัยพิบัติที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ฝนตก ฟ้าร้อง ภูเขา ใ้พระเปิด น้ำท่วม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์กลัวภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง จึงคิดค้นสร้างสรรค์ งานศิลปะพื้นบ้าน สร้างที่อยู่อาศัยถาวรปลอดภัย รู้จักสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์พื้นบ้านที่สามารถตอบสนอง ความต้องการพื้นฐานของตนเอง และสามารถดำรงชีวิตปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ เป็นอย่างดี (วัฒนธรรม จุฑะวิภาต. 2545: 13; อ้างอิงจาก กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. 2523: 2-8)

หัตถกรรม หมายถึงสิ่งที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้ประโยชน์เป็น สำคัญ รูปแบบของงานหัตถกรรมพัฒนาขึ้นตามความชำนาญของช่างและการปรับปรุงเพื่อสนอง ประโยชน์ใช้สอยให้ดียิ่งขึ้น จึงต้องใช้เวลาในการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบและเลือกสรรวัสดุ เพื่อให้สนอง การใช้สอยได้สมบูรณ์เป็นเวลายาวนานนับร้อยนับพันหรือนับหมื่นปี หลักฐานการค้นคว้ากำเนิดเก่าแก่ ที่สุดของหัตถกรรมอาจเริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ นับหมื่นๆ ปีมาแล้ว โดยที่มนุษย์พยายาม จะสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ชิ้นแรกขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการในการในการใช้สอยเพื่อเป็นเครื่องช่วย ให้สภาพการดำรงชีวิตดีขึ้นวิบูลย์ สีสวรรณ. 2532: 13) โดยผลงานหัตถกรรมที่เกิดจากฝีมือช่างท้องถิ่นนั้น ได้รับการส่งเสริมความรู้ การถ่ายทอด ความรู้จากบรรพบุรุษที่สืบทอดต่อๆ กันมา และใช้วัสดุที่หาได้ใน ท้องถิ่น ทำด้วยมือ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งเป็นงานศิลปะหัตถกรรม ที่สร้างสรรค์ขึ้นด้วยฝีมือ ของชาวบ้าน เป็นงานหัตถกรรมไทยที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ความชำนาญของคนในท้องถิ่น ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์จนเกิดความชำนาญ และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้เล่าเรียน มาสร้างประโยชน์ให้คนอื่นต่อไป

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

“ภูมิปัญญา” หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่กลุ่มชนได้จาก ประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาการสืบสานกันมา ภูมิปัญญาเป็นผลของการ ใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่างๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยน สันสูตรทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่น ที่ได้มีการติด ต่อสัมพันธ์กัน แล้วรับเอา หรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคม และวัฒนธรรม

ของกลุ่มชนนั้น ภูมิปัญญาจึงมีทั้งภูมิปัญญาอันเกิดจากประสบการณ์ใน พื้นที่ ภูมิปัญญาที่มาจาก ภายนอกและภูมิปัญญาที่ผลิตใหม่หรือผลิตซ้ำเพื่อการแก้ปัญหาและการปรับตัวให้สอดคล้องกับ ความ จำเป็นและความเปลี่ยนแปลง (เอกวิทย์ ณ ถกลาง. 2544: 42)

ภูมิปัญญา จึงเป็นความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และศักยภาพในการแก้ปัญหาของ มนุษย์ที่สืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างไม่ขาดสายและมีความเชื่อมโยงกันทั้งระบบไม่ว่า าศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่มีความต่อเนื่องยาวนานและทันสมัย เกิดจากการสะสมองค์ ความรู้ทุกด้านที่ผ่านกระบวนการสืบทอด พัฒนา ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับยุคสมัยและสิ่งแวดล้อม ที่มีความหลากหลายทั้งทางชีวภาพและวัฒนธรรม ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ ความสมบูรณ์พูนสุข ของประชากรทุกชาติ ชั้นวรรณะ มิใช่แต่จำกัดเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. 2548: 224)

ภูมิปัญญา เกิดจากการที่มนุษย์รู้จักคิดแก้ไขปัญหา มนุษย์จึงแสวงหาวิธีการต่างๆ ที่จะแก้ไข ปัญหาที่เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของตน ให้อยู่รอดปลอดภัย และมีความเป็นอยู่ที่ดี อยู่ กับธรรมชาติได้อย่างสมดุล การที่มนุษย์ จะแก้ไขปัญหาคือการดำรงชีวิตอยู่ได้นั้น มนุษย์ต้องรู้จักเรียนรู้ รู้จักใช้สติปัญญา ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ หรือทักษะต่างๆ ที่สั่งสมมาจนเกิดเป็นความ เชี่ยวชาญ เพราะผ่านกระบวนการต่างๆ มากมาย ต้องลองผิดลองถูก เรียนรู้เข้าไปมาจนเกิดความชำนาญ สามารถตกผลึกเป็นองค์ความรู้ และถ่ายทอดความรู้ให้คนรุ่นหลังต่อไป จึงเรียกได้ว่าเป็นภูมิปัญญาที่ มีความต่อเนื่องยาวนานและมีความทันสมัยสืบทอดต่อกันมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน มนุษย์และภูมิปัญญา จึงเป็นสิ่งที่เชื่อมสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืน ทั้งเรื่องของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม จารีต ประเพณี ทางด้าน สังคม วัฒนธรรม ที่สนองความต้องการของมนุษย์และอำนวยความสะดวกแก่มนุษย์ (นิเชต สุนทรพิทักษ์. 2550: 78; แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. 2548: 224; อัมไพ หมั่นสิทธิ์. 2549: 24; เอกวิทย์ ณ ถกลาง. 2544: 42)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านที่สะสมสืบทอดกันมา เป็นระยะเวลายาวนาน มี ลักษณะเชื่อมโยงกันในศาสตร์ต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต โดยองค์ความรู้ที่ เกิดขึ้นจากสติปัญญา ความรู้ ความสามารถของชาวบ้านเองโดยลักษณะของภูมิปัญญาไทย มีลักษณะ เป็นความรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรม ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิตของคน เป็นเรื่อง ของการแก้ปัญหา การจัดการปรับตัวและการเรีย นรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม เป็นพื้นฐานสำคัญในการมองชีวิต เป็นพื้นฐานความรู้ในเรื่องต่างๆ มีลักษณะเฉพาะ มีเอกลักษณ์ใน ตัวเอง รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อความสมดุลในการพัฒนาสังคม (ทัศนาศาสตร์. 2549: 119)

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสม ประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ประยุกต์ พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อให้ แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเป็นองค์รวมที่ออกมาใหม่ เพื่อช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญาที่มีความเด่นชัดใน หลายด้าน เช่นด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและวิสาหกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษา และวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา ประเพณี และโภชนาการ (นิคม ชมภูหลง. 2548: 45-46)

ความรู้ทางวัฒนธรรมที่บางครั้งเรียกว่า ภูมิปัญญา ภูมิแปลว่าแผ่นดิน ปัญญาที่ติดแผ่นดินมี ความหมายคว ามว่า ในแผ่นดินหรือสิ่งแวดล้อมแต่ละแห่งซึ่งไม่เหมือนกัน มนุษย์ต้องสร้างปัญญาที่ เหมาะสมที่อยู่ได้ในภูมิหรือสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ซึ่งก็คือความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั่นเอง ภูมิปัญญา ชาวบ้าน หมายถึง วัฒนธรรมราษฎร วัฒนธรรมมีทั้งวัฒนธรรมราษฎรและวัฒนธรรมหลวง เรามักจะ รู้จักแต่วัฒนธรรมหลวง แต่ไม่รู้จักรัฒนธรรมราษฎร ซึ่งเป็นพื้นฐานของสังคม จึงทำให้พัฒนาไม่ถูกทาง อีกชื่อหนึ่งของความรู้ทางวัฒนธรรมคือ ความรู้ดั้งเดิม เพราะมีและถ่ายทอดกันมาแต่ดั้งเดิม (ประเวศ วัระสี. 2547: 21)

ภูมิปัญญาไทย หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นอ องค์ความรู้ของชาวบ้านที่สั่งสมสืบทอดต่อๆ กัน มาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกุ่นหนึ่ง โดยผ่านประสบการณ์ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ที่เลือกสรร และมีการพัฒนาองค์ความรู้จนสามารถนำมาใช้แก้ปัญหา พัฒनावิถีชีวิต และตอบสนองของความต้องการ ของชาวบ้านได้ ภูมิปัญญาไทย ที่เป็นองค์ ความรู้ที่ชาวบ้านคิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นมาใช้นั้นมีมากมาย หลายประเภท เช่น องค์ความรู้ที่เกิด จากการทำเกษตรกรรม หัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้าน ศิลปกรรม ด้านภาษา ด้านปรัชญา ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคนไทยในอดีตมีการเรียนรู้วิ ธีการดำรงชีวิตให้อยู่รอด และอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติได้ด้วยความ สมดุล เห็นได้ชัดว่าชาวบ้านมีวิถีคิดที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เช่น ภูมิปัญญาในการปลูกเรือนของ ชาวบ้าน โดยทั่วไปทางภาคอีสานมีวิถีวัฒนธรรมเดิมนิยมปลูกเรือนไม้ มีใต้ถุนโล่งโปร่งสบาย มีพื้นที่ สำหรับทำครัว ทำคอกวัวคอกควาย วางแคร่ไม้ไผ่สำหรับนั่งพักหรือรับแขกและวางที่ทอผ้าไว้ใต้ถุนบ้าน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

กฤษฎา ยศชรัสฐ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียน : กรณีศึกษา จังหวัดราชบุรี ได้กล่าวถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า

1. ภูมิหลังของภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี เป็นองค์ความรู้ที่คิดขึ้นจากสติปัญญา เพื่อใช้แก้ไขในการดำเนินชีวิตกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยมีกระบวนการสั่งสม กลั่นกรอง และสืบทอดกันมายาวนานประกอบกับจังหวัดราชบุรีมีความหลากหลายทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์จึงทำให้เกิดภูมิปัญญาที่หลากหลายสภาพทรัพยากรธรรมชาติมีลักษณะเฉพาะถิ่นตามภูมิประเทศ สภาพดินในเขตที่ราบมีความเหมาะสมกับการเกษตรกรรม ทำให้ประชากรส่วนมากประกอบอาชีพเพาะปลูกพืชไร่พืชสวน สภาพดินในเขตพื้นที่ราบลุ่มตอนกลางมีคุณสมบัติเหมาะกับการทำเครื่องปั้นดินเผา การประกอบอาชีพรองลงมาคืออุตสาหกรรมโม่แป้ง ที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมสภาพสังคมเป็นลักษณะเครือญาติ มีการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ เช่น สมาคมเครื่องเคลือบดินเผาราชบุรี กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านทอผ้าจก มีการปรึกษาหารือในกลุ่มการประกอบอาชีพ

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดราชบุรี เห็นได้ชัดเจนจากการประกอบอาชีพ สะท้อนให้เห็นการใช้ภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรมในการประยุกต์ใช้วัตถุดิบ จากทรัพยากรท้องถิ่น ผสมกับความสวยงามในการทำเครื่องใช้สอยต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันและสร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่น ได้แก่ โองม้งกร เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี หนึ่งใหญ่วัดขนอนได้ประยุกต์เทคโนโลยีมาใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น และผ้าจกไท-ยวน ศิลปะผ้าทอที่มีชื่อเสียงของจังหวัดราชบุรี

3. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียนของจังหวัด ราชบุรี ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชนและองค์กรท้องถิ่น เกิดบรรยากาศที่อบอุ่น ผู้ทรงภูมิรู้ในท้องถิ่นเข้าร่วมพัฒนาหลักสูตรและร่วมกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวส่งเสริมให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข เห็นคุณค่าและมีเจตคติที่ดีต่อศิลป ะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ชุมชนและโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น สะท้อนสำนึกของสังคมในด้านคุณค่า ผู้คนได้หวนกลับมาศึกษากันอย่างจริงจัง ลึกซึ้ง และกว้างขวาง อันเป็นการสร้างคุณแห่งวัฒนธรรมกับคุณภาพชีวิตให้พัฒนาที่ยั่งยืน (กฤษฎา ยศขจรรัฐ, 2546: บทคัดย่อ)

ภูมิปัญญาในการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง หมายถึง องค์ความรู้ในการทอผ้าพื้นเมืองที่ได้รับการถ่ายทอด กระบวนการเรียนรู้การทอผ้าสืบทอดมาจากครั้งบรรพบุรุษ มาจนถึงปัจจุบันและยังคงดำรงไว้ซึ่งการทอผ้าแบบดั้งเดิมตามแบบวัฒนธรรมของชาวบ้านในชุมชนคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ที่มีภูมิปัญญาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เรื่องของเทคนิควิธีการทอผ้า สีเส้น และลวดลายบนผืนผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น สวยงามแบบดั้งเดิม

5. องค์ความรู้ในการทอผ้าพื้นเมือง

องค์ความรู้เกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ต้องการเอาชนะธรรมชาติ จึงเกิดการคิด การเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว ทำให้เกิดการสั่งสมความรู้ การคิดพัฒนาสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง การทอผ้าพื้นเมืองเกิดจากการเรียนรู้ การถ่ายทอด องค์ความรู้จากบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา ปัจจุบันชาวบ้านจึงนำองค์ความรู้ดั้งเดิมนั้นมาใช้ในการทอผ้า และยังมีการพัฒนาเทคนิควิธีการทอ การย้อมผ้า การออกแบบสีลวดลายบนผืนผ้าให้เข้ากับยุคสมัยแต่แฝงไปด้วยกลิ่นไอแบบโบราณ ทำให้การทอผ้าพื้นเมืองแต่ละถิ่นฐานมีความ วิจิตรงดงามที่ต่างกัน เพราะรากเหง้าภูมิปัญญาต่างกัน การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์แต่ละที่ก็ต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมของแต่ละท้องถิ่น

5.1 เส้นใยเส้นใยที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมืองของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวยังมีเป็น 3 ประเภท

5.1.1 เส้นใยฝ้าย ฝ้ายที่ได้จากเส้นใยฝ้ายเป็นที่นิยมทั่วไปเพราะเมื่อตัดเย็บเป็นเสื้อผ้า

สวมใส่แล้วรู้สึกเย็นสบาย ดูแลรักษาง่าย ที่สำคัญสามารถปลูกและผลิตเองได้ทุครัวเรือน (วิถี พานิชพันธ์. 2547: 3-4) ฝ้ายเป็นพืชล้มลุกจะแตกปุยราวเดือนพฤศจิกายนหรือเดือนธันวาคม อยู่ในช่วงฤดูหนาว ความชื้นน้อยจะทำให้ฝ้ายแห้งดี ส่วนที่นำมาทำเส้นใยคือ ดอกฝ้าย เมื่อดอกฝ้ายผสมเกสรแล้วเติบโตเป็น สมอฝ้าย สมอฝ้ายจะแตกออกเป็นปุยฝ้ายมีลักษณะของดอกเป็นปุยคล้ายขนมด้วยฟู ปุยเนื้อข้างในขยายตัวออกมาเป็นสีนวลเก็บส่วนนี้มาทำเป็นเส้นใยด้วยการตีปั่นในชะลอมให้ ฟู สีของปุยดอกฝ้ายมี 3 พันธุ์คือ ฝ้ายพันธุ์พื้นเมือง ที่ออกดอกเป็นปุยสีขาว จะมีอยู่ 2 พันธุ์ คือฝ้ายใหญ่และฝ้ายน้อย และฝ้ายพันธุ์พื้นเมืองที่ออกดอกเป็นปุยสีน้ำตาลอ่อนๆ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ . 2537: 6-7) ชาวบ้านใช้ถักยาม ตะกร้า หรือกระบุง เก็บ สมอฝ้ายหรือดอกฝ้าย แล้วคัดปุยฝ้ายที่แก่เต็มที่ ดึงปุยฝ้ายออกจากกลีบดอกสมอ เก็บปุยฝ้ายให้สะอาด แห้งระวังไม่ให้เศษใบไม้ติดและเกิดความชื้น จะได้ไม่มีเชื้อรา โดยการตากแดดให้แห้งสนิท มิฉะนั้นจะเกิดความเสียหายได้ แล้วนำปุยฝ้ายที่แห้งสนิทดีแล้ว แต่ยังมีเมล็ดอยู่ข้างใน ต้องทำการคัดแยกเมล็ดออกจากปุยฝ้าย โดยใช้เครื่องมือที่เรียกตามภาษาถิ่นว่า อัดฝ้าย อีว้ฝ้าย หรือ หีบฝ้าย วิธีการ อัดฝ้าย อีว้ฝ้าย หรือ หีบฝ้าย นั้น จะทำโดยการนำปุยฝ้ายที่ตากแห้งสะอาดดีแล้วมาใช้มือหนึ่งจับที่จับ ค่อยๆ หมุนพันเฟืองไปอย่างต่อเนื่อง อีกมือ จับปุยฝ้ายที่เตรียมไว้ใส่เข้าไป ระหว่างไม้กลมเกลี้ยงขนาดขีดกัน ซึ่งมีฟันเฟืองอยู่ด้านนอก ส่วนที่เป็นปุยฝ้ายจะถูกหนีบลอดข้ามไปหล่นลงตะกร้าหรือกระบุงที่เตรียมไว้ ส่วนเมล็ดก็จะร่วงลงพื้น ทำต่อเนื่องไปจนหมด

การตัดฝ้าย เป็นการ นำปุ๋ยฝ้ายที่คัด แยกเมล็ดออกหมดแล้วมาตัด โดยใช้ กงตัดฝ้าย วิธีการตัดฝ้ายจะนำปุ๋ยฝ้ายมาใส่กะเพียด หรือกระหลุม แล้วเอามือหนึ่งจับกงตัดฝ้ายหรือกงยิงฝ้าย ถัดด้านที่เป็นคันธนูไว้ให้เส้นเชือกถูกปุ๋ยฝ้าย แล้วใช้อีกมือหนึ่งจับปล้องไม้ไผ่ขนาดเล็กติดเส้นเชือก ต่อเนื่องไป เพื่อให้ปุ๋ยฝ้ายกระจายตัวละเอียดเหมือนคนปุ๋ยฝ้ายให้เชือกติดถูกจนทั่วกันสม่ำเสมอเป็น ปุ๋ยละเอียดเหมือนกันทั้งหมด การตัดฝ้ายแต่ละครั้งจะไม่ใส่ฝ้ายมากนักจะตัดฝ้ายให้เพียงพอเฉพาะ การนำมาฉนวนฝ้ายหรือล่อฝ้ายเท่านั้น ไม่ควรตัดฝ้ายทิ้งค้างไว้เพราะปุ๋ยฝ้ายจะคืนตัวจับกันเป็นก้อน เหมือนเดิม ต่อมาทำการฉนวนฝ้ายหรือล่อฝ้าย โดยนำปุ๋ยฝ้ายที่ตัดเป็นปุ๋ยละเอียดแล้ว วางลงบนแป้น ล่อฝ้าย ให้กระจายสม่ำเสมอ ประมาณขนาดให้ใหญ่กว่าฝ่ามือเพียงเล็กน้อย แล้วไม้ล่อฝ้ายไถบน ส่วนปุ๋ยฝ้าย จากนั้นให้เอาฝ่ามือถูปุ๋ยฝ้ายให้ฉนวนขนานเข้าไปกับไม้ล่อฝ้าย โดยรักษาน้ำ หนักมือให้ พอเหมาะเพื่อไม่ให้ฉนวนฝ้ายแน่นหรือหลวมเกินไป แล้วดึงไม้ล่อฝ้ายออก จะได้ฝ้ายเป็นฉนวนหลอดกลม ยาวประมาณ 8 - 9 นิ้ว บางท้องถิ่นเรียกหลอดฉนวนนี้ว่า ดิว การฉนวนฝ้ายหรือล่อฝ้ายนี้จะต้องทำจน หมดปุ๋ยฝ้ายที่ตัดไว้ การฉนวนฝ้ายหรือล่อฝ้ายนี้ทำสะดวกไว้ได้แล้วทยอย นำไปปั่นเป็นเส้นด้าย แต่ก็ไม่ ควรเก็บมาฉนวนฝ้ายหรือล่อฝ้ายไว้นานเกินไป โดยปกติหลักจากฉนวนฝ้ายหรือล่อฝ้ายได้พอประมาณจึง นำไปปั่นเป็นเส้นใยจนหมดฉนวนฝ้าย แล้วใช้วิธีการปั่นฝ้ายหรือเส้นฝ้าย เอาปลายฉนวนฝ้ายจ่อไว้ที่ใน ส่วนมืออีกข้างจับที่หมุนให้วงล้อหมุน ส่วนใน ก็จะหมุนตาม ทำให้แรงเหวี่ยงดีเกลียวฉนวนฝ้ายที่จ่อไว้ เมื่อดึงมือที่ถือฉนวนฝ้ายออกมาก็จะเป็นเส้นฝ้าย เมื่อผ่อนมือย้อนกลับเส้นฝ้ายก็จะฉนวนอยู่กับเหล็กใน เมื่อใกล้จะหมดฉนวนฝ้ายก็เอาฉนวนฝ้ายอันใหม่ทำต่อเนื่องกับฉนวนฝ้ายอันเดิมให้เป็นเส้นฝ้ายเส้น เดียวกัน จนเส้นฝ้ายเต็มเหล็กใน จึงค่อยๆ คลายเส้นใยฝ้ายจากเหล็กในใส่ไม้เปียฝ้ายหรือไม้เบฝ้าย ซึ่ง การเปียฝ้ายหรือการเบฝ้าย เป็นขั้นตอนที่ทำเพื่อพันพักด้ายที่ปั่นเป็นเส้นใยฝ้ายแล้วทำเป็นปอยหรือใจ ฝ้าย วิธีการเปียฝ้าย คือ นำฝ้ายที่ฉนวนไว้กับเหล็กในมาคลายออกแล้วค่อยๆ พันกับ ไม้เปีย โดยใช้มือ ข้างหนึ่งกำไม้เปียตรงกลางแกน แล้วใช้มืออีกข้างหนึ่งจับเส้นใยฝ้ายพันกับไม้เปีย ให้หนาพอประมาณ โดยรักษาน้ำหนักมือให้พอดี เพื่อไม่ให้เส้นใยฝ้ายตึงเกินไปหรือหย่อนเกินไป เมื่อได้เส้นใยฝ้ายใน ปริมาณที่ต้องการ ก็จะคลายออกมาพันเป็นปอย หรือใจด้าย เพื่ อเก็บเส้นใยฝ้ายไม่ให้พันกันยุ่ง และ เป็นระเบียบพร้อมที่จะนำไปทอผ้า เส้นใยฝ้ายที่สำเร็จเป็นปอยหรือใจฝ้ายนี้ หากนำไปทอโดยไม่ย้อม ควรชุบน้ำขาวเพื่อให้เส้นใยแข็งแรงไม่เป็นขน ส่วนเส้นใยฝ้ายที่จะนำไปย้อมสีต้องนำไปต้มฟอง เพื่อ ล้างไขมันออกเสียก่อนจึงจะย้อมสีต่อไป

การกรักฝ้าย ทำหลังจากย้อมสีเส้นให้ฝ้าย หรือนำไปชุบน้ำขาวและตากให้แห้ง ส่วนเส้น ใยฝ้ายที่จะใช้ปั่นเป็น เส้นด้ายยี่เส้นจะต้องนำมาพักด้ายโดยใช้อุปกรณ์ 3 อย่างคือ มะกักหรือปากกัก,หางเห็น และระวิงหรือโก่งกว้าง วิธีการกรักฝ้าย คือใส่ปอยฝ้ายหรือใจฝ้ายในระวิงหรือโก่งกว้าง แล้วดึงมาพันใส่ มะกักหรือปากกักที่เสียบอยู่กับหางเห็น จนได้เส้นฝ้ายตามปริมาณที่ต้องการ ก็จะเปลี่ยนมะกักอัน

ใหม่ ไปเรื่อยๆ แล้วทำการคั้นฝ้ายหรือจัดด้ายเส้นยืน แบบเดิมจะใช้หลักคั้น หรือหลักทวน โคนตั้งด้าย จากมะกั้วกมาเดินเครื่องจากเส้นด้านยืนเรี ยงบนหลักคั้น จนได้จำนวนเส้นได้ยืนครบ ถ้าเป็นผ้าหนา กว้างจะต้องเดินเป็นร้อยๆ รอบ ต่อมาได้พัฒนาจากด้ายที่ปักในมะกั้วกเปลี่ยนเป็นปักในหลอดด้าย จำนวนมากใส่ไว้ในหลัก ตั้งหลอดด้ายที่เรียกว่า โสง ทำให้จำนวนเส้นได้ยืนแต่ละรอบมีจำนวนมากขึ้น ไม่ต้องเดินคั้นเครื่องเส้นด้ายยืนนานมากเท่าเดิม ส่วนเส้นพุ่งจะกรอใส่หลอดด้าย โดยใช้หลาหรือกงปั่น ฝ้าย ใส่แกนหลอดที่เหล็กใน แล้วกรอเส้นใยฝ้ายจากกระวังหรือโก้งกว้างมาใส่หลอด เพื่อนำไปใส่ กระสวยที่จะนำไปทอผืนผ้าต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2545: 9-15)

5.1.2 เส้นใยไหมปัจจุบันมีการปลูกหม่อนไหมแบบพื้นเมืองพบมากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อีกแบบคือการปลูกตามนโยบายส่งเสริมของรัฐบาล เช่น การส่งเสริมปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในนิคมสร้าง ตนเองของกรมประชาสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ทั่วไป อาทิ นิคมสร้างตนเองนิคมคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร นิคมสร้างตนเองปราสาท จังหวัดสุรินทร์ และการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในรูปบริษัทการผลิตขนาดใหญ่ เช่น บริษัท จุลไหมไทย จำกัด ซึ่งตั้งอยู่ที่สามแยกวังชมภู จังหวัดเพชรบูรณ์ ศูนย์วิจัยและอบรมหม่อน ไหม จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งหน่วยงานการผลิตขนาดใหญ่เหล่านี้นอกจากจะมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม แล้วยังมีการซื้อขายพันธุ์ไหมและการสาวไหมด้วยเครื่องจักรที่ทันสมัย (ศิริ ผาสุก. 2545: 8-12) ปัจจุบัน ยังมีชาวบ้านที่ยังคงปลูกหม่อนเลี้ยงไหมไว้ทอผ้าเองบ้าง แต่เหลือน้อย เพราะขั้นตอนการเลี้ยงไหม ค่อนข้างซับซ้อน ชาวบ้านจึงนิยมซื้อไหมสำเร็จรูป วิธีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมมีบ้างดังนี้ การเลี้ยงไหมเริ่มจากการนำไข่ไหมมาวางในกระดังที่ ฟูใบตองไว้ เมื่อไข่ไหมอายุได้ 8 วัน ก็จะมีจุดดำๆ ที่ริมไข่ทุกใบ เมื่อได้ 9 วัน สีของฟองไข่จะเปลี่ยนเป็นสีเทาแก่ แสดงว่าไข่นั้นจะฟักเป็นตัวแล้ว ให้ใช้ ใบตองห่อไข่ไว้ ครบ 10 วัน ไข่ไหมจะฟักเป็นตัวหนอนไหม(สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2545: 4) ไหมวัยอ่อน หมายถึง วงจรชีวิตของไหมในระยะวัย 1 ถึงวัย 3 ใช้เวลาเจริญเติบโตประมาณ 10-12 วัน การเลี้ยงไหมวัยอ่อน เกษตรกรจะต้องใช้ ใบหม่อนใบอ่อน คือ ตั้งแต่ใบที่ 2 หรือ 3 จากยอด ของกิ่งหม่อนมาเลี้ยง ไม่ควรเก็บใบแก่มาเลี้ยงไหมวัยอ่อน เพราะจะทำให้หนอนไหมวัยอ่อนมีความ อ่อนแอ ส่งผลกระทบต่อไหมวัยแก่และผลผลิตไหมที่ควรจะได้รับ การดูแลไหมวัยอ่อนจะต้องมีความ ระมัดระวังเป็นพิเศษ เนื่องจากตัวหนอนไหมยังมีขนาดเล็ก การสังเกตดูลักษณะอาการของหนอนไหม จึงดูได้ค่อนข้างยาก

การถ่ายมูลไหมมักจะทำกันช่วงก่อนไหมนอนและไหมตื่นของแต่ละวัย เพื่อช่วยลด ความชื้นและลดแหล่งสะสมเชื้อโรคชนิดต่างๆ ภายในกระดังหรือชั้นเลี้ยงไหม ข้อควรระวังในการถ่าย มูลในแต่ละครั้งคือ การสูญเสียตัวหนอนไหมที่ตกหล่นลงไปกับเศษซากใบหม่อนที่ เหลือ อีกทั้งการใช้ สารเคมีโรยบนตัวหนอนไหมจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะในช่วงที่หนอนไหมตื่นนอนเข้าสู่วัยใหม่ เพราะ หนอนไหมเพิ่งตื่นจะมีผิวหนังและลำตัวค่อนข้างบาง อ่อนแอ และง่ายต่อการเข้าทำลายของเชื้อโรค

จึงมีความจำเป็นที่จะโรยสารเคมีเพื่อป้องกันโรคต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ จากนั้นเก็บตัวหนอนใหม่ที่ไม่มีสมบุรณ์ทั้ง แยกหนอนใหม่ที่เจริญเติบโตต่างกันออก หนอนไหม จะนอน คือ หยุดกินอาหารประมาณ 18 - 36 วัน หรือที่เรียกว่า “ไหมนอน” จากนั้นไหมก็จะลอกคราบตื่นนอนเข้าสู่วัยใหม่ การลอกคราบของหนอนไหมแต่ละครั้ง เพื่อเพิ่มขนาดตัว หนอนไหม ช่วงไหมนอนจะหยุดให้ใบหม่อน รักษาสภาพความชื้นภายในกระดังหรือชั้นเลี้ยงให้เหมาะสม หากความชื้นสูงจะต้องโรยปูนขาวหรือแคลเซียม เพื่อลดความชื้นลง เพราะหากความชื้นสูงจะทำให้ไหมลอกคราบไม่ออก ซึ่งจะทำให้หนอนไหมตายได้ สำหรับไหมตื่นนอนใหม่ๆ ไม่ควรทำให้หนอนไหมได้รับการกระทบกระเทือนผิวหนังค่อนข้างบาง ทำให้เกิดบาดแผลหรือความเสียหายแก่หนอนไหมได้

การเลี้ยงไหมวัยแก่ ผู้เลี้ยงจะต้องให้ใบหม่อนแก่หนอนไหมวันละ 3 - 4 ครั้ง คือ เข้ากลางวัน เย็น และค่ำ ในสัดส่วนที่แตกต่างกันเล็กน้อย โดยในมือเย็นหรือค่ำจะให้ ปริมาณที่มากกว่า เพราะกว่าจะให้ใบหม่อนกันอีกครั้งจะใช้เวลานาน สำหรับลักษณะการให้ใบหม่อนแก่หนอนไหม อาจจะได้ทั้งในรูปแบบการให้เป็นใบๆ หรืออาจเลี้ยงไหมเป็นกิ่งหม่อนทั้งกิ่งก็ได้ การเลี้ยงไหมวัยแก่ จะมีการเหลือเศษของใบหม่อน หรือกิ่งใบหม่อนในชั้นเลี้ยงค่อนข้างมาก สภาพแวดล้อมบริเวณชั้นเลี้ยงมีความชื้นค่อนข้างสูง ดังนั้น การใช้สารเคมีควบคู่กับการใช้ปูนขาวโรยตัวไหมจะช่วยลดอัตราการเสี่ยงต่อการเกิดโรคได้ เกษตรกรผู้เลี้ยงไหมจะต้องทำการถ่ายมูลไหม โดยใช้ตาข่ายดำ ยมูลไหมอย่างสม่ำเสมอ คือ ในวัย 4 ประมาณ 2 ครั้ง ต้นวัยและกลางวัย ในวัย 5 ประมาณ 2 - 3 ครั้ง

ลักษณะของไหมสุก คือ หนอนไหมจะหยุดกินใบหม่อน ถ่ายมูลออกเป็นก้อนโตเป็นสีเขียวของใบหม่อนชูหัวแล้วส่ายหัวไปมาเพื่อพ่นเส้นใยทำรัง หากเกษตรกรเห็นไหมที่เลี้ยงอยู่มีอาการดังกล่าวข้างต้น ก็แสดงว่า ไหมสุก จะต้องรีบทำการเก็บไหมสุกเข้าจ่อทำรังทันทีเพราะหากเก็บไหมสุกไม่ทัน หนอนไหมเหล่านั้นก็จะพ่นเส้นใยทำรังบนกระดังหรือโต๊ะเลี้ยงไหมทันที ทำให้เกิดผลเสียต่อผลผลิตรังไหมที่ควรได้รับ

วิธีเก็บไหมสุกเข้าจ่อคือ เก็บไหมสุกด้วยมือ คือ จับไหมสุกทีละตัวเข้าจ่อ หรือเขย่ากิ่งหม่อนให้ไหมสุกเข้าจ่อ ใช้สำหรับการเลี้ยงไหมด้วยกิ่งหม่อน เมื่อไหมสุกเกาะกิ่งก็ให้ยกกิ่งหม่อนนั้นเขย่าให้ไหมสุกร่วงลงในจ่อ หรือวางจอบบนกระดังหรือโต๊ะเลี้ยงไหม เมื่อไหมสุกก็ให้นำจ่อที่เตรียมไว้ไปวางบนหนอนไหมที่อยู่ในกระดังหรือชั้นเลี้ยงไหม เพื่อให้ไหมสุกไต่ขึ้นบนจ่อและทำรังต่อไป ช่วงเวลาที่ไหมสุกทำรังไหมเสร็จเรียบร้อยแล้วมีเปลือกรังไหมห่อหุ้มดักแด้ ไหมสุกจะใช้เวลาในการพ่นเส้นใยไหม 2 - 3 วัน และอยู่ในจ่ออีกประมาณ 2 วัน แล้วจึงทำการเก็บรังไหมออกจากจ่อ รวมเวลาอยู่ในจ่อประมาณ 5 - 6 วัน (สมหญิง ชูประยูร. 2546: 39-52) ข้อควรระวังในการเลี้ยงไหมคือ ไม่ควรให้ควนไฟ ควนบุหรืหรือยาสูบเข้ามาบริเวณเลี้ยงไหม เพราะหนอนไหมอาจตายได้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2545: 5)

การสาวไหม ให้คัดรังไหมออกจากจ่อมาใส่กระดิ่ง เพื่อเตรียมนำมาสาวไหมนั้น หากว่ามี รังไหมมากเกรงว่าจะสาวไม่ทัน ควรนำรังไหมไปตากแดดสม่ำเสมอ เพื่อให้ดักแด้ไหมข้างในตาย แต่ ควรใช้ผ้าปิดข้างบนรังไหมเพื่อป้องกันไม่ให้สีเส้นใยไหมต่างหรือเสียหาย

กระบวนการสาวไหมเริ่มจากการใส่น้ำสะอาดในหม้อดินหรือหม้ออะลูมิเนียม ปากหม้อ หนีบมะโคงหรือพวงสาวไว้ ต้มน้ำจนเดือดแล้วนำรังไหมใส่ลงในหม้อ เส้นใยไหมจะกระจายตัวออกมา จึงเติมน้ำเย็นลงไปเพื่อลดอุณหภูมิ มือหนึ่งถือแปรงฟางชำระรังไหมเบาๆ เพื่อดึงปลายเส้นใยไหม ขึ้นมาลดครู่ไม่ผ่านขึ้นไปพันรอบวงล้อ แล้วพันรอบเส้นเดิมอีกครั้งเพื่อตีเกลียวก่อนสาวไหมลงสู่กระบุง ส่วนมืออีกข้างหนึ่งถือไม้มะหีบ หรือไม้มะขี้น กดและเกลี่ยเขย่ารังไหมให้จมเสมอกับน้ำ หากปล่อยให้ รังไหมลอยขึ้นเหนือน้ำ เส้นไหมจะแน่นไม่คลายตัว สาวไหมออกได้ยากหรือได้เส้นใย ใหญ่เกินไป ต้อง หมั่นเติมน้ำเย็นลงไปเป็นระยะๆ เพื่อไม่ให้น้ำเดือดมากจนเกินไปเพราะจะทำให้เส้นใยไหมละลายจับ ตัวเป็นก้อน เมื่อสาวไหมจนเส้นไหมออกจากรังไหมชุดแรกเกือบจะหมดให้นำรังไหมใส่เพิ่มเข้าไปอีก โดยไม่ต้องชำระรังไหมใหม่เส้นใยจะกระจายตัวรวมเข้าต่อเนื่องกับเส้นใยเดิม (สำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ. 2545: 6-7)

การเตรียมเส้นไหมไว้สำหรับทอผ้าไหม คือ การนำเอาเส้นไหม 2 ประเภท มาสอดประสานกัน จนเป็นผืนผ้าเส้นไหมที่จัดเรียงตามยาวขนานกับกึ่งทอผ้าเรียกว่าเส้นยืน เส้นไหมที่ใช้กระสวยสอดเข้า ไปในเส้นยืนเรียกว่า เส้นพุ่ง การเตรียมเส้นไหมทั้ง 2 ประเภทนี้แบ่งขั้นตอนการเตรียมที่เหมือนกัน ใน ระยะเวลาแรก 3 ขั้นตอนคือ

(1) การตีเกลียว เมื่อชาวบ้านสาวไหมเสร็จแล้วยังไม่สามารถนำไปทอได้เพราะถ้าทำ เช่นนั้นเส้นไหมจะแตกเป็นขุยและขาดง่ายจึงต้องนำไปตีเกลียวเสียก่อน เครื่องมือที่ใช้ตีเกลียวแบบ ดั้งเดิมชาวบ้านแถบจังหวัดสุรินทร์เรียกว่า “ระหัด”

(2) การฟอกแยกกวา เนื่องจากเส้นไหมเป็นเส้นใยที่เกิดจากน้ำลายของสัตว์ซึ่งมีกวา เคลือบติดอยู่กับเส้นไหม ต้องนำไปฟอกแยกกวาเสียก่อน

(3) การย้อมสี เนื่องจากผ้าไหมที่ต้องการมักจะเป็นผ้าสี ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องนำไป ย้อมสีตามที่ต้องการเสียก่อนในสมัยก่อนการย้อมสีจะต้องใช้ขี้ครั้งเปลือกไม้รากไม้ แต่ในปัจจุบันนิยม ใช้สีเคมีแทนเพราะสะดวกรวดเร็วกว่า

การเตรียมเส้นยืน ภายหลังจากฟอกย้อมสีเส ร็จแล้วจะต้องแยกเส้นไหมออกเป็น 2 ชุด คือ สำหรับทำเส้นยืน 1 ชุด และสำหรับทำเส้นพุ่ง 1 ชุด ในส่วนเส้นไหมที่เตรียมทำเส้นยืนจำเป็นต้อง ดำเนินการดังต่อไปนี้ ลงแป้ง คือ การนำเส้นไหมไปเคลือบด้วยแป้งเพื่อทำเส้นยืน สำหรับวิธีการแบบ โบราณของชาวบ้านเขาจะใช้ข้าวเปลือกคั่วเป็นข้าวตอก ออกแล้วเอาข้าวตอกมาคนในน้ำจนได้ข้าวตอกที่ ละลายนํ้าเกือบหมด แล้วเอากากทั้ง น้ำที่ได้จะมีลักษณะ 2 ประการ คือ มีความเหนียวและมีความมัน

ออกมาคล้ายน้ำมันรำข้าว การลงแป้งชาวบ้านจะเลือกวันที่มีแดดดีเพื่อเวลาลงแป้งแล้วกระทูกน้ำจะ สะเด็ดได้ง่ายตากแล้วแห้งเร็วเส้นไหมจะไม่จับกันเป็นก้อนการกระทูกจะทำให้เส้นไหมแห้งเร็ว และไม่ เกาะติดกันการลงแป้งเส้นไหมจะทำเฉพาะเส้นยืนเท่านั้น จากนั้น กรอเส้นไหม เส้นไหมที่ลงแป้งและ ตากแดดแห้งสนิทแล้วนำมากรอเข้าอึกหรือเข้าหลอด แล้วทำการตั้งเส้นยืน เมื่อกรอเข้าอึกหรือหลอด ได้จำนวนมาก พอตามความต้องการแล้วก็เอาเส้นไหมนั้นมาตั้งเส้นยืนโดยการเดินเส้นไหมสำหรับหาร ทอผ้าแบบเดิมจะทอผ้า ที่มีความยาวไม่เกิน 30 เมตร มักจะตั้งอึกประมาณ 24 อึกแต่การทอผ้าใน ระบบโรงงานจะใช้หลอดจำนวนมากกว่า 100 หลอด โดยใช้เครื่องจักรตั้งเส้นยืนแทนแบบเก่า การเข้า ฟืม (พินหวี) หลังจากเดินด้ายเสร็จแล้วนำเอาเส้นไหมเข้าพินฟืมแล้วพินเข้าไม้พินเส้นไหม และทำการ เก็บตะกอ ตะกอเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของกี่ทอผ้า มีหน้าที่แยกเส้นไหมเส้นยืนออกจากกันเพื่อ สอดกระสวยเส้นพุ่งเข้าไปขัดตะกอ 2 ชนิดคือ ตะกอธรรมดา หรือตะกอดอก (ศิริ ผาสุก. 2545: 14-15)

5.1.3 เส้นใยประดิษฐ์ เป็นเส้นใยกึ่งสังเคราะห์ที่ผลิตจากเซลลูโลสของพืช เช่น เศษไม้ เศษฝ้ายฯ เส้นใยสังเคราะห์ที่ผลิตด้วยกรรมวิธีทางเคมีจากห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์จนเป็นเส้น ใยที่เมื่อทอเป็นผืนผ้ามีคุณสมบัติคล้ายผ้าฝ้ายและผ้าไหม โดยมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันไป คือ เส้นใยกึ่งสังเคราะห์ ผลิตจากสารประกอบของเซลลูโลสของพืช เช่น เศษไม้ เศษฝ้ายฯ และผลิตจาก ส่วนประกอบใยโลหะ ประกอบกับกรรมวิธีทางเคมี ได้เส้นใยกึ่งสังเคราะห์ที่ออกมามีชื่อทางการค้าต่างๆ กัน เช่น เรยอน วิสคอส เบมเบอร์ก อาซิเตรท มีลักษณะเส้นใย เรียบลื่น เป็นมัน บางชนิดยับง่าย บางชนิดคงรูป เส้นใยบางชนิดดูดซับน้ำได้ดี ส่วนเส้นใยสังเคราะห์ ผลิตจากการเตรียมสารเคมีตัวเล็กๆ ทำปฏิกิริยาเข้าด้วยกันจนเป็นโมเลกุลใหญ่ มีคุณสมบัติที่จัดเป็นเส้นใยได้ ด้วยขบวนการและ กรรมวิธีผลิตสิ่งทอ ได้เส้นใยสังเคราะห์ มีชื่อเรียกทางการค้าต่างๆ กันไป เช่น ไนลอน โพลีเอสเตอร์ อโครลิก ข้อดีคือเมื่อซักจะแห้งเร็ว ไม่ยับย่น ข้อเสียคือไม่ค่อยดูดซับความชื้น จึงมีการนำเส้นใยมากกว่า 1 ชนิดมาผสมกัน เช่น ใยฝ้ายผสมกับโพลีเอสเตอร์ จะได้คุณสมบัติที่ดีคือ ซักง่าย แห้งเร็ว ไม่ยับย่น ดูด ซักความชื้นได้ดีทำให้สวมใส่สบาย (รักษา สุขแสงสุวรรณ. 2547: 47-79)

เส้นใยที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี มีดังนี้

1. จังหวัดสุพรรณบุรี ใช้เส้นใยฝ้าย เส้นใยไหม
2. จังหวัดชัยนาท ใช้เส้นใยฝ้าย เส้นใยไหม
3. จังหวัดอุทัยธานี ใช้เส้นใยฝ้าย เส้นใยไหมและไหมประดิษฐ์

5.2 สีย้อม เป็นสีที่ใช้ย้อมผ้าฝ้าย ไหม เส้นใยประดิษฐ์ในการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง แบ่งเป็น สีธรรมชาติ และสีวิทยาศาสตร์หรือสีเคมี เป็นต้น

5.2.1 สีธรรมชาติ ส่วนมากจะได้จากพืช เช่น ส่วนที่เป็นราก แก่น เปลือก ดอกผล และใบ ฯลฯ นำไปตัด สับ หั่นให้เป็นชิ้นเล็กๆ ถ้าเป็นดอกไม้ไม่สามารถตัด หั่นได้ นำไปตำหรือบดให้ละเอียดเพื่อสกัดเอาสีออกจากพืช การให้สีของต้นไม้แต่ละต้นจะไม่เหมือนกันแม้จะเป็นต้นไม้ชนิดเดียวกัน เช่น เปลือกสด เปลือกแห้ง เปลือกต้นอ่อน เปลือกต้นแก่ จะให้สีแตกต่างกัน สีที่ย้อมแต่ละครั้ง จะคล้ายกันแต่ไม่เหมือนกัน ต้นไม้ ดอกไม้ส่วนใหญ่ให้สีได้ วิธีสังเกตต้นไม้ที่ให้สีดูจากต้นไม้ที่มียางไม้และใบอ่อนมีสี คาดว่าน่าจะใช้ได้แต่จะให้สี โดเป็นสิ่งที่ต้องทดลอง สีธรรมชาติบางสีไม่สามารถติดแน่นในเนื้อผ้าฝ้าย ไหมด้วยตัวของมันเองต้องมีส่วนผสมอย่างอื่นร่วมด้วย เพื่อให้ทนต่อการซักและแสงแดด เช่น สารส้ม น้ำด่างซีเถ้าหรือจุนสี น้ำส้มสายชู ฝาดหรือสารแทนนิน ปูนขาว ดินโคลน น้ำสนิมเหล็ก เป็นต้น สีที่ได้จะใ ห้สีที่แตกต่างกันออกไป การใช้สารช่วยให้ติดสีมีทั้งชนิดที่ใช้ก่อนย้อม ในขณะย้อมและหลังการย้อมสี ถ้าจะย้อมเส้นไหมให้เป็นสีแดง ใช้ครั้ง เปลือกหอยบางชนิดเป็นสีที่ย้อมที่ได้จากสัตว์ สีธรรมชาติเมื่อย้อมออกมาแล้วจะได้สีที่สวยงาม กลมกลืน แต่ไม่ทนต่อการซักและแสงแดด การย้อมสีธรรมชาติของชาวไทครั้ง ไทเวียง สูญหายไปจากกลุ่มชนทั้งสองเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว เพราะสาเหตุมาจากวิธีการย้อมที่ยุ่งยากซับซ้อน ใช้เวลาย้อมนาน พืชที่ใช้ย้อมหายากไม่มีพื้นที่ปลูกพืชที่ให้สี เพื่อความสะดวกรวดเร็ว ทำให้สีวิทยาศาสตร์จึงเข้ามาแทนที่สีย้อมธรรมชาติในที่สุด (รัฐภา สุขแสงสุวรรณ . 2547: 49-50) การย้อมสี หลังจากฟอกไหมแล้วจึงเป็นขั้นตอนของการย้อมสี การย้อมสีเส้นไหมจะต้องนำไปย้อมสีเหลืองที่ได้จากต้นเคลหรือต้นเขาก่อนทุกครั้ง ก่อนที่จะนำไปย้อมสีอื่นที่ต้องการ การย้อมสีด้วยต้นเขาก่อนจะช่วยให้เส้นไหมนั้นติดสีที่ ต้องการย้อมแน่นหรือติดสีดีขึ้น และสีที่ใช้ย้อมก็เป็นสีจากพืชสมุนไพรชนิดเดียวกับที่ใช้ย้อมเส้นด้ายจากฝ้าย เช่น ดอกคำฝอย แก่นขนุน ดอกคำแสด เป็นต้น ข้อสำคัญในการย้อมเส้นไหมนั้น เป็นการย้อมร้อนโดยนำเส้นไหมไปแช่น้ำสะอาดก่อนเพื่อให้เส้นไหมอ่อนตัว จากนั้นจึงนำไป ย้อมน้ำสีที่ต้มไว้จนเดือดประมาณ 1 นาที แล้วนำขึ้นไปตากแห้ง ถ้าสีที่ได้ดูอ่อนไปก็อาจจะย้อมทับลงไปอีก 1-2 ครั้ง จนได้สีแก่ตามต้องการ แล้วจึงเอาเส้นไหมไปซักน้ำตากให้แห้ง แล้วนำไปแช่น้ำขาวข้าวอีกครั้งเพื่อให้เส้นไหมเหนียว ลื่น ทอได้สะดวก และนำไปผึ่งให้แห้ง กรณีที่จะนำไปทอด้วยวิธีมัดหมี่ก็ต้องเอาเส้นไหมที่ฟอกแล้วไปนับจำนวนเส้นและมัดตามลวดลายที่กำหนดไว้ด้วยเชือกกล้วย เชือกฟาง ก่อนแล้วจึงนำไปย้อมสีที่ต้องการตามลายที่ได้กำหนดไว้ (นวรรตน์ เลขะกุล. 2547: 171-172)

5.2.2 สีวิทยาศาสตร์หรือสีเคมี เป็นสีที่ช่างทอผ้าส่วนใหญ่นิยมใช้ เพื่อลดขั้นตอนการย้อม และมีความสะดวกรวดเร็วกว่าการย้อมสีแบบดั้งเดิม ซึ่งสีที่ได้จากการย้อมสีเคมีไม่จำเป็นที่จะได้สีตามตำราของวงจรสี แต่สีที่ได้เกิดขึ้นจากช่างทอกำหนดขึ้นเอง ว่าต้องการสีใด ในอดีตการย้อมสีธรรมชาตินับว่าเป็นวิธีการ ที่ยุ่งยากและใช้เวลายาวนานมากทีเดียวโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการย้อมที่อาศัยแดดมาก เพราะถ้าหากแดดไม่ออก เช่น หน้าฝน ซึ่งฝนตกติดกันนานๆ จะไม่สามารถย้อมสีได้เลย เพราะถ้าย้อมแล้ว ตกแดดไม่ได้ พวกเส้นไหมไม่แห้งสนิท ทำให้สีตกแล้ว ความแวววาวที่มีอยู่ในเส้นไหมก็ไม่มีด้วย ทำให้เส้นไหมขาดคุณภาพไปด้วย ปัจจุบันชาวบ้านจึงนิยมใช้สีเคมีในการย้อมแทนสีเคมีที่เหมาะสมในการย้อมกับเส้นด้ายฝ้ายและเส้นด้ายไหม ได้แก่

สี Acid เป็นสีย้อมกลุ่มใหญ่ และสำคัญมากสีย้อมชนิดนี้มีกำเนิดมาจากกรดอินทรีย์ ดังนั้นปกติมันจึงถูกใช้ในสถานะที่เป็นสารละลายในกรดน้ำส้ม (Acetic Acid), กรดมด (Formic Acid), กรดกำมะถัน (Sulphuric Acid) สี Acid ใช้สำหรับย้อมขนสัตว์, ไหม, Nylon, Acrylic และเส้นใย Polyester, Polypropylene ที่ Modified แล้ว แต่อย่างไรก็ตามคุณสมบัติของสี Acid ก็มีทั้งดีด้านความคงทนต่อแสงหรือบางตัวก็ไม่ได้ ในกรณีนี้ อาจทำให้ดีขึ้นด้วยการเติมเกลือโลหะ (Metallic Salt) ในขั้นตอนภายหลัง Aftertreatment ซึ่งอาจจะทำให้ความคงทนของสีดีขึ้น

สี Direct เป็นสีย้อมที่ละลายในน้ำได้และใช้โดยตรง ไม่ต้องใช้ Mordant เป็นตัวช่วย เป็นสีกลุ่มใหญ่ที่สุดในเชิงพาณิชย์เพราะว่าใช้ง่ายและมีราคาถูก ไม่แพงเมื่อเทียบกับสีย้อมชนิดอื่นๆ สี Direct ใช้ย้อมกับพวกฝ้าย, ลินิน, ขนสัตว์, ไหม และไนลอนสี Direct ไม่ค่อยสดใสเท่าสี Basic ความคงทนของสีดี เว้นแต่เมื่อถ้าผ่านกระบวนการตกแต่ง (Finishing) ซึ่งผ่านสาร Resin Finish Agent มีความคงทนของสีต่อการซักล้างไม่ดี ความคงทนของสี ปรับปรุงได้โดยการทำ After-treatment ซึ่งผลจะออกมาคือ ความคงทนของสีต่อการซักล้างดีขึ้นแต่ความคงทนของสีต่อแสงจะลดลง

สี Vat ในทางเคมีสี Vat สามารถ Reduced ในสารละลายต่างไปเป็นสารละลายที่มีสีไม่เหมือนเดิม สารละลายนั้น Oxidized อีกครั้ง ภายหลังถูกดูดซับเข้าไปในเส้นใยและกลับเป็นสีดั้งเดิมของมัน ซึ่งละลายไม่ได้และให้ความคงทนต่อการซักที่ดีมากใช้กับฝ้าย, ลินิน, เรยอน, และไนลอน

สี Sulphur ใช้กับฝ้าย, ลินินและเรยอน สีที่ได้จากสี Sulphur ไม่สดมากนักและมีความคงทนต่อแสงไม่ดี แต่มีความคงทนต่อการซักดีมาก ถ้าไม่ได้ทำให้เป็นกลางด้วยด่างแล้วกรดที่เกิดขึ้นจะทำให้ผ้าไม่คงทนและเปื่อย

สี Reactive มีความหมายเหมือนชื่อของมันสีจะทำปฏิกิริยาทางเคมีกับเส้นใยฝ้าย, ลินิน, ขนสัตว์, ไหม, เรยอน, ไนลอนและ Acrylic ทำให้เกิดสีสดใสขึ้น สี Reactive มีความคงทนต่อการซักดีมาก แต่จะถูกทำลายถ้าซักฟอกด้วยคลอรีน มีความคงทนต่อการขูดถูเสียดสีดี และคงทนต่อการซีดจางจากไอน้ำหรือแก๊สด้วย สีแทบทั้งหมดย้อมด้วยสีย้อมประเภทนี้ได้ดี และสี Reactive สามารถใช้พิมพ์และย้อมได้หลายวิธีการ

ซึ่งสีที่ได้จากย้อมด้วยสีเค มี จะมีค่าน้ำหนักของสีที่แตกต่างกัน แล้วแต่ วิธีการย้อมของชาวบ้าน แต่ละคน กำหนดเองว่าต้องการสีใด ถ้าผสมปริมาณ เนื้อสี มากสีที่ย้อมจะมีความเข้ม ผสมปริมาณเนื้อสีน้อยได้จะสีอ่อน การย้อมสี ผ้าบางครั้งอาจได้สีที่ไม่ตรงกับหลักการหรือตำรา เรื่องของวงจรสี เพราะสีเกิดจากประส บการณ์ ภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ สุ่มมา แต่หลักการเรื่องวงจรสีกี่สามารถนำมาใช้เป็นหลักในการย้อมสีได้ การมองเห็นสีนอกจากเกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ที่แสงกระทบวัตถุและสะท้อนคลื่นแสงบางส่วนเข้าตา เมื่อระบบประสาทตาประมวลผลจึงรับรู้ว่ามีสีอย่างไร และสียังมีอิทธิพลต่อจิตใจมนุษย์ ทำให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกต่างๆ เช่น ร้อน สดชื่น ตื่นเต้น ดันได้หลักของวงจรสีแบ่งสีเป็น 3 ชั้น คือ

สีชั้นที่ 1 เรียกว่าแม่สี เป็นสีพื้นฐาน มี 3 สี คือ สีน้ำเงิน สีเหลือง สีแดง

สีชั้นที่ 2 เกิดจากการผสมกันของสีชั้นที่ 1 จำนวน 2 สี สีละเท่าๆ กันทำให้ได้สีใหม่ 3 สี คือ สีส้ม สีม่วง สีเขียว

สีชั้นที่ 3 จึงเกิดจากการผสมกันของสีชั้นที่ 1 กับสีชั้นที่ 2 ที่อยู่ใกล้กันในอัตราส่วนเท่ากัน ทำให้ได้สีใหม่อีก 6 สี คือ สีม่วงน้ำเงิน สีเขียวน้ำเงิน สีเขียวเหลือง สีส้มเหลือง สีส้มแดง และสีม่วงแดง ได้แบ่งสีตามความรู้สึกได้ 2 กลุ่ม คือ

สีวรรณะร้อน คือกลุ่มสีที่ทำให้ความรู้สึกร้อนแรง กระตุ้นประสาทตา เกิดคมกระปรี้กระเปร่า และอบอุ่น มีสีแดงเป็นสีหลัก สีร้อนในวงสีประกอบด้วย 6 สี คือ สีเหลือง สีส้มเหลือง สีส้มแดง สีแดง และสีม่วงแดง

สีวรรณะเย็น คือกลุ่มสีที่ทำให้ความรู้สึกสงบ เย็นตา ความสดชื่น ความคิดฝัน และเรียบง่าย มีสีน้ำเงินเป็นสี หลัก สีเย็นในวงจรสีประกอบด้วย 6 สี คือ สีม่วง สีม่วงน้ำเงิน สีน้ำเงิน สีเขียวน้ำเงิน สีเขียว และสีเขียวเหลือง ได้อธิบายถึงสีต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อจิตใจของมนุษย์ ที่ทำให้เกิดความรู้สึกต่างๆ ดังนี้

สีน้ำเงินสามารถลดความตื่นเต้น และช่วยทำให้คนมี สมาธิ แต่ถ้ามีสีน้ำเงินมาก ก็จะทำให้ความรู้สึกซึมเศร้าได้

สีเขียวเป็นสีในวรรณะเย็นจะสร้างความรู้สึกเย็นสบายใช้เป็นสีที่ช่วยผ่อนคลายความเครียด

สีเหลือง เป็นสีแห่งความเบิกบาน เร้าอารมณ์ และเรียกร้องความสนใจ ขอให้สังเกตเวลาในฤดูฝน วันที่ท้องฟ้ามีดครึ้มปราศจากแสงแดด ผู้คนจะรู้สึกหงอยเหงา หดหู่ใจ ขาดความกระตือรือร้น แต่พอแดดออกท้องฟ้าสว่าง มีสีเหลือง คนก็จะกลับมีชีวิตชีวาขึ้น ด้วยเหตุที่สีเหลืองเป็นสีที่ดึงดูดความสนใจ

สีแดง เป็นสีที่สร้างความตื่นเต้น และกระตุ้นสมอง สีแดงปานกลางแสดงควมมีสุขภาพดี ความมีชีวิต ส่วนสีแดงจัดจะมีความหมายแฝงด้านกามารมณ์ นอกจากนั้น สีแดงยังสร้างความรู้สึก รุนแรง มักจะใช้ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความตื่นเต้น หรืออันตราย

สีม่วง เป็นสีที่ปลอดภัย และช่วยลดความเครียด แต่เดิมนั้นสีม่วงได้มาจากสัตว์ประเภท มีเปลือกหรือกระดองในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน มีชื่อว่า Purpura สีม่วงจึงมีชื่อภาษาอังกฤษว่า Purple

สีส้ม เป็นสีที่เราความรู้สึกปกติควรใช้แต่น้อยเมื่อเทียบกับสีอื่น คนที่ทำงานอยู่ในห้องสีส้ม จะทำงานอยู่ได้ไม่นานและจะหาโอกาสออกจากห้องอยู่เสมอ

สีน้ำตาลให้ความรู้สึกอบอุ่น ได้พักผ่อน แต่ควรใช้ร่วมกับสีส้ม เหลือง หรือสีเหลือง เพราะ ถ้าใช้แต่เฉพาะสีน้ำตาลเพียงสีเดียว อาจทำให้เกิดความรู้สึกหดหู่ได้

สีเทา ทำให้เย็น แต่สร้างความรู้สึกหม่นหมองได้เช่นเดียวกับสีน้ำตาล ถ้าไม่ใช้ร่วมกับสี ที่มีชีวิตอีกอย่างน้อยหนึ่งสี

สีขาว ให้ความรู้สึกที่จริง โดยเฉพาะเมื่อใช้ร่วมกับสีแดง เหลือง และสีมานิซ กงกะนันท์ (2549: 106)

สรุปการใช้สีในการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี พบว่า ปัจจุบันชาวบ้านของทั้ง 3 จังหวัด นิยมใช้สีเคมีในการย้อมเส้นใยไหมและ ฝ้าย เพราะสีเคมีหาซื้อได้ง่าย สะดวกในการใช้ ลดขั้นตอนในการย้อม อีกทั้งสามารถกำหนดสีเองได้ตาม ความต้องการ ทั้ง 3 จังหวัด เลือกใช้สี ดังนี้

1. จังหวัดสุพรรณบุรี นิยมใช้สีแดง เหลือง เขียว ขาว ดำ
2. จังหวัดชัยนาท นิยมใช้สีแดง เหลือง เขียว ขาว ดำ
3. จังหวัดอุทัยธานี นิยมใช้สีแดง เหลือง เขียว ขาว ดำ ชมพู ม่วงและน้ำเงิน

5.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง

5.3.1 อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตเส้นฝ้าย

อีดฝ้าย อีวฝ้าย หรือ หีบฝ้าย เครื่องมือนี้ทำจากเนื้อไม้แข็ง โดยมีโครงสร้างประกอบด้วย ส่วนฐานเป็นแผ่นไม้กระดานหนาพอประมาณกันคล้ายรูปตัวอักษรตัว T ในภาษาอังกฤษ ในส่วนหัว ของอักษร T จะมีหลักไม้ทรงสี่เหลี่ยม หลักไม้นี้ในบางท้องถิ่นอาจแกะสลัก ตกแต่งสวยงามเป็นยอด แแหลมหรืออาจเป็นยอดมนเกลี้ยงเรียบๆ หลักไม้สูงประมาณ 14-16 นิ้วเท่ากันทั้งสองด้าน เพื่อเป็นหลัก ของพื้นเพื่อง ซึ่งเป็นไม้ 2 ท่อนขนานกัน ส่วนด้านซ้ายทำเป็นเกลียวเพื่องด้วยการบากไม้ให้เป็นร่อง สัมพันธ์กัน ใช้ไขสัตว์ เช่น ไขมันวัว ไขมันควาย เป็นน้ำ มันหล่อลื่น ส่วนช่วงตรงกลางระหว่างหลักนั้น เป็นไม้ทรงกลมเกลี้ยงขนานชิดกัน ไม้พื้นเพื่องนี้ส่วนด้านขวามือจะยาวไม่เท่ากัน ท่อนบนจะสั้นกว่า ส่วนท่อนล่างจะยาวกว่า และต่อไม้เป็นที่จับหมุน เพื่อให้พื้นเพื่องหมุนเคลื่อนไป

งัดดีฝ้าย กังยงฝ้าย หรือ กงแกบฝ้าย ซึ่งทำจากซี่ไม้ไผ่ เหลาให้ปลายเรียวทั้งสองข้าง ใช้ เชือกผูกที่ปลายทั้งสองข้างเพื่อตัดซี่ไม่ให้โค้งเขาหากันคล้ายกับธนู อุปกรณ์คู่กันคือ อดปล้องไม้ไผ่ขนาด เล็กยาวประมาณ 6 - 8 นิ้วและกระบุงขนาดใหญ่พิเศษทรงปากกว้างพอประมาณขอบปากกระบุง ด้าน หนึ่งมัดท่อนไม้ขนาดประมาณ 4 x 6 นิ้ว เพื่อเวลาดีฝ้าย ปากกระบุงจะได้ยกหนุนสูงขึ้นจากพื้น กระบุงขนาดใหญ่นี้เรียกเป็น ภาษาท้องถิ่นต่างๆ กันว่า กะเพียด กะเพด หรือ กะหลุมยงฝ้าย

แป้นล้อฝ้าย ทำจากเนื้อไม้แข็ง เป็นแผ่นไม้หนาประมาณ 1 นิ้ว รูปทรงส่วนใหญ่ เป็น สี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดประมาณ 8 x 6 นิ้ว โดยด้านกว้างด้านหนึ่งจะมีที่จับ

ไม้ล้อฝ้าย ทำจากไม้เนื้อแข็ง รูปทรงคล้ายตะเกียบ บางท้องถิ่นจะแกะสลักด้ามเป็นหลัก เหลี่ยมสวยงาม

กงปั่นฝ้าย หรือ หลาปั่นฝ้ายส่วนโครงสร้างทำจากเนื้อไม้แข็ง ส่วน วงล้อนั้นประกอบจาก ซี่ไม้ไผ่ โครงสร้างส่วนฐานประกอบจากท่อนไม้คล้ายตัว T โดยส่วนหัวมีเสาหลัก 2 ข้างเข้าต่อเป็นเดือย ทะลูลูฐาน ข้างหนึ่งสั้นกว่าเพื่อให้เอียงเข้าหาด้านผู้ปั่น ส่วนเสาหลักที่ทะลูลูฐานขึ้นไปจะยาวเท่ากัน โดย ส่วนกึ่งกลางจะเจาะทะลุ ใส่คานแกนของวงล้อปั่น ฝ้าย วงล้อนี้จะทำด้วยซี่ไม้ไผ่มัดประกบกันด้วย เส้นเชือก มีลักษณะคล้ายวงล้อจักรยาน ที่คานแกนกลางวงล้อนี้จะต่อยาวออกมาเป็นที่จับสำหรับ หมุนปั่นฝ้าย ส่วนฐานอีกด้านหนึ่งเข้าเดือยไม้อีกชิ้นหนึ่ง ซึ่งมีหลักเดี่ยวๆ ขึ้นไปเป็นคานใส่เหล็ก ด้าน หนึ่งยื่นเป็นปลายแหลมเข้าหาด้านผู้ปั่นฝ้าย เหล็กปลายแหลมนี้เรียกว่า ไน ซึ่งหมุนโดยแรงเหวี่ยงของ เส้นเชือกที่ผูกโยงรอบวงล้อมาหาแกนไนของเหล็กไน เมื่อหมุนวงล้อ เหล็กไนก็หมุนไปด้วย

ไม้เปียแบบขนาน เป็นแบบที่พบในกลุ่มวัฒนธรรมไทครั้ง (ลาวครั้ง ลาวเวียง ลาวกา) โครงสร้างส่วนไม้ที่เข้าเดือยปิดหัวปิดท้ายหรือส่วนบนล่างจะเป็นแนวขนานกัน มักนิยมทำแบบเรียบๆ บางชิ้นทำจากไม้ไผ่ก็มี

มะกวกหรือปากกวก ทำจากไม้ไผ่สานคล้ายชะลอมทรงสูงขนาดเล็ก ส่วนขอบปากจะสาน ใ้บานออกเล็กน้อย

หางเห็น ทำจากไม้เนื้อแข็ง รูปทรงคล้ายเก้าอี้เตี้ยสามขา มีท่อนไม้เล็กกลมยาวยื่นออกไป คล้ายหาง สำหรับไว้เสียบมะกวก

ระวียงหรือโก่งกว้าง ส่วนเสาหลักทำจากไม้เนื้อแข็ง มีไม้ไผ่เป็นคาน เสียบไม้ไผ่ที่ไขว้กัน เป็น 6 แฉก ฟากละอัน โยงต่อกันด้วยเส้นเชือก (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2545: 9-15)

5.3.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตเส้นไหม

กระดัง เป็นไม้ไผ่สานรูปวงกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 80 เซนติเมตร

จ่อ อุปกรณ์ที่หอนไหมใช้เพื่อการทำรังไหม ปัจจุบันจ่อที่นิยมใช้กันมีอยู่หลาย ชนิด ซึ่งแต่ละชนิดสามารถใช้ได้ดีขึ้นอยู่กับเกษตรกรจะเลือกใช้ ประกอบกับเงินทุนและการหาซื้อที่ง่ายและสะดวก เช่น จ่อพลาสติก จ่อหมุน จ่อไม้ไผ่ เป็นต้น วัสดุอุปกรณ์ดังกล่าวผู้เลี้ยงไหมจะต้องมีเพียงพอ ไม่ควรทำการยืมใช้กัน เพราะอาจจะเป็นการแพร่ระบาดของโรคได้ หรือ หากเกษตรกรมีจ่อไม่เพียงพอ กับปริมาณของหอนไหมที่จะทำรังแต่ละรุ่นแล้ว อาจจะทำให้เกษตรกรใส่หอนไหมเข้าไปในจ่อมากเกินไป ทำให้มีพื้นที่การทำรังไหมในจ่อแต่ละจ่อไม่เพียงพอกับจำนวนหอนไหมที่ใส่ลงไป หอนไหมจะแย่งพื้นที่เพื่อทำรัง ผลที่ตามมาคือทำให้เกิดรังแฝด ซึ่งเป็น รังเสียชนิดหนึ่ง ส่งผลโดยตรงต่อราคา รังไหม จ่อที่ดีและเหมาะสมสำหรับไหมลูกผสมคือจ่อหมุน เพราะจะทำให้รังไหมมีคุณภาพ ส่วนไหมไทยลูกผสม ควรใช้จ่อพลาสติกและจ่อไม้ไผ่ (สมหญิง ชูประยูร. 2546: 51)

ชั้นวางกระดัง ทำเป็นไม้ระแนงเรียงต่อกันคล้ายกับชั้นวางของ เป็นทรงสี่เหลี่ยม แต่ละชั้นห่างกันประมาณ 20 เซนติเมตร โดยหล่อน้ำที่ขาของชั้นเพื่อกันมดขึ้น

ผ้าคลุมกระดังและจ่อ เป็นผ้าฝ้ายขาวบางซักสะอาด เพื่อใช้ป้องกันความสกปรกป้องกันนกและแมลงที่ทำลายหอนไหม

ตะกร้าใส่ใบหม่อน เป็นตะกร้าไม้ไผ่ปากกว้างล้างสะอาดไว้สำหรับใส่ใบหม่อนโดยเฉพาะ มีดและเขียง ไว้สำหรับหั่นใบหม่อนให้หอนไหมที่เป็นตัวอ่อนกิน

มะโคง หรือ พวงสาว หันบอยู่ที่ปากหม้อมีลักษณะเป็นไม้โค้งคล้ายวงศุ หรือเป็นเสาหลัก 2 ชั้น ตรงแกนเสาหลัก ชั้นแรกเจาะรูตรงกลางไว้สอดเส้นไหม เสาชั้นที่สองตรงคานใส่วงล้อไว้พาดพันเส้นไหมก่อนสาวและดึงลงใส่กระบุง

หม้อดิน หรือหม้ออะลูมิเนียม ทรงกลมสูงสำหรับใส่น้ำต้มรังไหม มีมะโคงหรือพวงสาว หันบอยู่ที่ปากหม้อ

ไม้มะหีบ หรือไม้ขี้เ็น เป็นไม้สำหรับเกลี่ยรังไหมและกดรังไหมไม่ให้ลอยติดขึ้นมากับเส้นใยไหม มีลักษณะคล้ายไม้ขัดหม้อข้าวแต่ยาวกว่า และปลายไม้จะเป็นง่ามหรือแฉก

กระบุงสำหรับเก็บเส้นไหมที่สาวเสร็จเป็นไม้ไผ่จักสานเป็นทรงกระบอกปากกว้าง

เตาถ่านพร้อมถ่านและฟืน สำหรับต้มรังไหม

ถังน้ำและน้ำสะอาด น้ำสำหรับใส่หม้อต้มรังไหมและไว้เติมน้ำระหว่างสาวไหม

แปรงฟางข้าว สำหรับชะรังไหม เพื่อหาปลายเส้นใยไหมในการเริ่มต้นสาวไหม

(สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2545: 4-7)

5.3.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอ

ที่พื้นเมือง เป็นโครงไม้ขนาดเล็กทรงสี่เหลี่ยมมีเสา 4 ต้น ประกอบไปด้วยพันธวี พันหวีทำหน้าทีกระทบเส้นพุ่งให้ขัดกับเส้นยืน ที่พื้นเมืองใช้มือพุ่งกระสวยสลัไปมา ซ้ายขวา (ไม่มีเชือกกระตุก) คือถ้ามือซ้ายพุ่งกระสวยมือขวาก็จับ พันหวีกระทบ ถ้ามือขวาพุ่งกระสวยมือซ้ายก็จับ พันหวีกระทบ สลัไปมาเช่นนี้เรื่อยๆ การทอด้วยที่พื้นเมืองใช้เวลานานกว่าที่กระตุก ที่ชนิดนี้ใช้ทอผ้าได้ทุกประเภท ทั้งผ้าพื้น ผ้ามัดหมี่ ผ้าขิดและผ้าจก ช่างทออาวุโสที่พื้นเมือง ทอผ้าที่มีลวดลายซับซ้อน เช่น ผ้าขิด และผ้าจก

ที่กระตุก เป็นโครงไม้ขนาดใหญ่กว่าที่พื้นเมืองมีเสาสี่เหลี่ยม 4 ต้น ประกอบไปด้วยพันธวี และอุปกรณ์ในการทอ ช่วงบนมีสายโยงตะกอกับโครงบน และช่วงล่างมีเชือกโยงตะกอกับเท้าเหยียบ เพื่อแยกเส้นยืน ช่วงบนจะมีสายกระตุกเวลาทอใช้มือขวาดึงสายกระตุก กระสวย จะพุ่งผ่านเส้นยืนที่แยกไปตามราง มือซ้ายดึงพันธวีกระทบเส้นพุ่งทำให้ผ้าเนื้อแน่น การทอที่กระตุกมือทั้งสอง และเท้า จะต้องสัมพันธ์กันเป็นจังหวะ ที่กระตุกนี้พัฒนามาจากที่พื้นเมือง ทำให้ทอผ้าได้เร็วขึ้นใช้สำหรับทอผ้าพื้น ผ้ามัดหมี่ และผ้าขิดที่มีลวดลายที่ไม่ซับซ้อน

พันธวี หรือฟืม เป็นเครื่องมือที่ใช้กระทบเส้นพุ่งให้ขัดกับเส้นยืนเป็นผืนผ้า พันหวีมีลักษณะเป็นกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทำด้วยไม้จริงกรอบไม้ด้านบนสลักลวดลาย กรอบไม้ด้านล่างเรียบ ไม่ทำลวดลาย พันหวีทำจากไม้ไผ่เหลาเกลี้ยงจนหมดเส้นเป็นซี่เล็กๆ ถึ ระยะระหว่างซี่จะห่างกันตามความต้องการ แต่ละช่องจะใช้สอดด้ายเส้นยืนเข้าไปหนึ่งเส้นเป็นการจัดเส้นด้ายยืนให้อยู่ห่างกันตามความละเอียดของเนื้อผ้า ฟืมจะเป็นตัวกระทบให้ด้ายเส้นพุ่งแนบชิดสานกับเส้นยืนเพื่อให้ลายเนื้อผ้าติดกัน ฟืมที่มีซี่เป็นเหล็กสามารถจัดซี่ได้ดี และจำนวนซี่มากกว่าไม้ที่มีขนาดเดียวกัน ผ้าที่ทอจะเนื้อแน่นละเอียดและหนากว่า

ตะกอก หรือเขาหูก มีลักษณะเป็นกรอบไม้สี่เหลี่ยมผืนผ้า ผู้ทอจะเก็บตะกอก (เก็บเขา) เชือกตามเส้นยืนเส้นเว้นเส้นสลักกันไปจนหมดความกว้างของเส้น ยืน ตะกอลายพื้นฐาน (ลายขิด) มี 2 อัน สำหรับแยกเส้นยืนออกเป็นหมู่ 2 ฝ่าย เพื่อที่จะพุ่งกระสวยผ่านไปมา ตะกอกจะมีเชือกเส้นด้ายผูกแขวนไว้ด้านบนเคลื่อนที่ไปมาได้ ด้านล่างมีเชือกผูกติดกับคานเหยียบให้เลื่อนขึ้นลงเปิดเส้นยืนให้เป็นช่องเพื่อที่จะพุ่งกระสวยเข้าหากันได้สะดวก ตะกอกและคานเหยียบจะมี มากชุดเมื่อต้องการผ้าที่มีลายมาก

กระสวย คือ เครื่องมือที่ใช้สำหรับใส่เส้นพุ่งให้ขัดกับเส้นยืนสลักกับการกระทบพันธวี มีความยาวประมาณ 30 เซนติเมตร ส่วนหัวและส่วนท้ายของกระสวยจะเรียวมนคล้ายเรือ ปลายทั้งสองข้างอนเข็ดเล็กน้อย ทำด้วยไม้ตรงกลางป่อง เจาะเป็นช่องสำหรับใส่หลอดเส้นพุ่ง ในขณะที่ทอกระสวยจะพุ่งสลัซ้ายขวาไปมาเพื่อสอดด้ายเส้นพุ่งให้ขัดกับด้ายเส้นยืน สลักับการกระทบฟืม เพื่อให้เส้นด้ายเรียงเข้าด้วยกันแน่นและเป็นระเบียบ

หลอดด้าย คือ เครื่องมือใส่ด้ายหรือไหมที่กรอแล้วมี 2 ขนาด หลอดใหญ่ใช้กรอเส้นพื้น (ในการเดินเส้นยืน) มีความกว้างและยาวประมาณ 2 x 19 เซนติเมตร หลอดเล็กใช้กรอเส้นพุ่ง (ใส่ได้กระสวยขณะทอผ้า) มีความกว้างและยาวประมาณ 0.5 x 7 เซนติเมตร

ไม้ม้วนผ้า (ไม้กำพัน) คือ ไม้สำหรับม้วนผ้าที่ทอเป็นผืนผ้าแล้วเป็นท่อนไม้สี่เหลี่ยมที่ปลายทั้งสองข้างเสียบเข้าเดือยที่หลักไม้ด้านใกล้ผู้ทอ กลุ่มไทครั้ง (ลาวครั้ง ลาวเวียง ลาวกา) เรียกว่า ไม้กำพัน และทางภาคอีสานเรียกว่า ไม้กำพัน

ไม้พาดก่ (ไม้แป้นทูก) คือ ไม้ที่หนึ่งของผู้ทอเป็นแผ่นไม้ที่พาดไว้บนคานไม้ด้านล่างด้านคนทอ เพื่อให้คนทอนั่งและวางอุปกรณ์การทอ เช่น ตะกร้าใส่หลอดกระสวย เป็นต้น

ไม้ไขว้ คือ ไม้สำหรับจัดเส้นยืนให้เป็นระเบียบ

ไม้บังคับหน้าผ้า (ไม้คั่นผ้ง) คือ ไม้สำหรับบังคับหน้าผ้า ทำด้วยหวายกลม ตรงปลายไม้ทั้งสองข้างสวมปลอกโลหะตรึงติดอยู่กับผ้า ทำให้หน้าผ้าไม่ย่น เพื่อช่วยให้สะดวกในการสอดเส้นพุ่งและกระทบพื้นหวี

คานเหยียบ คือ ไม้สำหรับเหยียบบังคับเส้นยืนให้ขึ้นลง

ไม้แขวนพื้นหวี และแขวนตะกอล (คานหาบหูก) คือ ไม้กลมทำจากไม้ไผ่ ปลายไม้สองข้างมีเชือกแขวนกับโครงด้านบนของไม้สำหรับแขวนขอบพื้นหวีและแขวนขอบตะกอล (รัชฎา สุขแสงสุวรรณ . 2547: 59-63)

อ๊ก คือ เครื่องปักเส้นด้ายหรือเส้นไหมก่อนกรอเข้ากระสวย

หลา คือ เครื่องมือสำหรับปั่นฝ้าย ปั่นหลอด

ระวิง คือ เครื่องมือสำหรับใส่ชุดด้ายที่จะกรอรูปร่างคล้ายวงล้อทำด้วยไม้ไผ่เป็นซี่ๆ ทำเป็นล้อหมุนสาวเส้นด้ายมิให้พันกัน

โน คือ เครื่องมือสำหรับกรอเข้ากับหลอดด้าย ก่อนที่จะนำไปใส่กระสวย ต้องนำไปใช้ร่วมกับระวิง มีลักษณะด้านหนึ่งเป็นกงล้อขนาดใหญ่มีเพลหมุนด้าย มีสายพานต่อไปยังทอเล็กๆ ที่ปลายอีกข้างหนึ่ง

กง คือ อุปกรณ์กรอเส้นด้ายที่ย้อมแล้วให้เป็นใจ หรือ เป็นขด (มหาวิทยาลัยศิลปากร . 2544: 27-30)

รอก เป็นอุปกรณ์ช่วยพยุงตะกอลหรือเขาให้อยู่ในตำแหน่งที่พอเหมาะ ไม้ต่ำหรือสูงเกินไป โดยผูกโยงไว้กับไม้คานหูก รอกมีลักษณะแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น เดิมทำจากไม้เนื้อแข็ง แกะเป็นวงล้อรอกภายใน โครงสร้างภายนอกกะเป็นลวดลายสวยงาม บางท้องถิ่นใช้รอกเหล็กแทนรอกไม้ ไผ่ หรือรอกทองเหลือง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2545: 24-33)

5.4 ขั้นตอนและกรรมวิธีการทอผ้าพื้นเมือง

5.4.1 การทอขัด เป็นวิธีการเบื้องต้นของการทอผ้าทุกชนิด คือมีเส้นพุ่งเส้นยืน สีเดียวกัน และต่างสีกัน ถ้าทอเส้นยืนสลับสีก็จะเกิดผ้า ลายริ้วทางยาว หรือทำเส้นพุ่งสลับสีก็ได้ผ้าลายขวาง ถ้าทอเส้นยืนและเส้นพุ่งสลับสีจะได้ลายตาราง ผ้าไหมที่ใช้เทคนิคทอขัด เรียกตามความหนาของ เนื้อผ้า เช่น ผ้าไหมหนึ่งเส้น ทอด้วยเส้นยืนและเส้นพุ่งเส้นเดียว ไม่ได้ควบเส้นใยเพิ่มเข้าไป จะได้ผ้า เนื้อละเอียดบางเบา ผ้าไหมสองเส้น ทอด้วยเส้นยืนเส้นเดียว ส่วนเส้นพุ่งนั้น จะควบเส้นไหมเพิ่มเป็น สองเส้น จะได้ผ้าเนื้อหนาปานกลาง ผ้าไหมสี่เส้น เป็นผ้าไหมที่ทอด้วยเส้นยืนเส้นเดียว ส่วนเส้นพุ่งนั้น ควบเส้นไหมเพิ่มความหนาเป็นสี่เส้นจะได้ผ้าเนื้อหนาขึ้น (สำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ. 2545: 36) การทอขัดเป็นการทอสลับกันระหว่างเส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืน สีสลับ ลวดลาย และความหนาของผืนผ้า ขึ้นอยู่กับการออกแบบและการทอของช่างทอว่าจะใช้เส้นด้ายสีอะไรมีความ หนามากแค่ไหน ผ้าทอลายขัดส่วนใหญ่ ได้แก่ ผ้าพื้นสีเดียว ผ้าขาวม้า เป็นต้น

5.4.2 การทอผ้ามัดหมี่ พบว่ามีการทอผ้าด้วยกรรมวิธีนี้มากในหลายประเทศ เช่น เขมร อินโดนีเซีย มาเลเซีย อินเดีย และแอฟริกา การทอผ้ามัดหมี่ คือ การมัดเส้นด้ายไม่ว่าจะเป็นเส้นไหมหรือ เส้นฝ้าย เพื่อสร้างลวดลายก่อนการย้อม สำหรับในประเทศไทยซึ่งนิยมทำกันมานานแล้ว ในภาคอีสาน และภาคกลางบางจังหวัด ในกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งจะมัดหมี่เส้นพุ่ง (มหาวิทยาลัยศิลปากร . 2544: 21-22) ลวดลายที่เกิดจากการมัดหมี่ล้วนเกิดขึ้นจากการออกแบบไว้ก่อนทอ และสร้างลวดลาย ในขณะที่ยังเป็นเส้นด้าย โยการมัดลำด้ายหรือไหม ให้เป็นจังหวะตามที่ออกแบบไว้ วก่อนนำไปย้อม (วิถี พาณิชพันธ์ . 2547: 13) เดิมสมัยก่อนใช้เชือกกล้วยที่ได้จากกาบกล้วยมาใช้มัด ปัจจุบันใช้เชือก พางพลาสดึงแทน ด้ายส่วนไหนที่มัดต้องมัดให้แน่น เพราะเมื่อนำด้ายไปย้อมสีแล้ว แกะเชือกออก จะ เกิดเป็นจังหวะลวดลายตามช่วงของการมัด บริเวณที่ถูกมัด สีจะไม่สามารถซึมผ่านเข้าไปได้ แต่ถ้ามัด ไม่แน่นจะทำให้สีซึมเลอะ การมัดหมี่มีเทคนิคการมัดอยู่ 3 แบบ คือ การมัดหมี่เส้นพุ่ง การมัดหมี่เส้น ยืน และการมัดหมี่ซ้นหรือมัดทั้งสองทางทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน (สำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ . 2545: 42-43) การทอผ้ามัดหมี่เป็นการออกแบบลวดลายก่อนการทอ โดยใช้วิธีการมัด เส้นด้ายไหมหรือเส้นด้ายฝ้ายด้วยเชือก ให้เป็นจังหวะและลวดลายตามความต้องการ ช่วงของการมัด ต้องแน่น เพราะเมื่อย้อมสีลงไปสีจะได้ไม่ซึมเข้าไปในส่วนที่มัด ทำให้เกิดลวดลายสวยงามก่อนทอ การมัดหมี่สามารถมัดย้อมได้ทั้งเส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืน อีกทั้งยังนำไปทอได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับการ ออกแบบลวดลายของช่างทอ

5.4.3 การทอผ้าจก เป็นการทอผ้าและปักผ้าไปพร้อมๆกัน ทำให้เกิดลวดลายคล้ายการปักผ้า โดยการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆสอดขึ้นลง แทนการใช้เข็มปัก ใช้ชนเม่น ไม้หรือนิ้วสอดนับเส้นยืนแล้วยกขึ้น จากนั้นสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไป (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ . 2547: 21) การผูกเก็บปม เส้นพุ่งพิเศษในการทอผ้าจกทำได้ 2 วิธี คือ วิธีผูกเก็บปมด้ายพุ่งพิเศษด้ายบน สามารถมัดเก็บได้แน่น ผู้ทออาจดูลวดลายที่ทอเสร็จด้านล่าง และวิธีการเก็บปมเส้นด้ายพุ่งพิเศษด้านล่าง รูปแบบการทอที่ดูลวดลายที่ทอเสร็จจากด้านบนแต่ผู้ทอจะต้องระมัดระวังมิให้เส้นด้ายพุ่งพิเศษที่อยู่ด้านล่างพันกัน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ . 2545: 86) การทำลวดลายในผ้าจกจะแตกต่างกันออกไปตามประโยชน์ ใช้สอย เช่น การทอเพื่อประกอบเป็นตีนชิ้นหรือเชิงชิ้นที่เรียกว่า “ชิ้นตีนจก” จะมีลวดลายที่นิยมกันอย่างหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากลวดลายผ้าจกที่ทอเพื่อประโยชน์อื่น เช่น ทอเพื่อใช้ในกิจกรรมทางศาสนาก็จะเป็นลวดลายเกี่ยวกับศาสนาหรือลวดลายชาดกต่างๆ หรือ ลวดลายสัตว์ในหิมพานต์ดังจะเห็นได้จากลวดลายในผ้าคลุม ศรีษะนาค ผ้าห่อคัมภีร์หรือธงในงานบุญต่างๆ เป็นต้น (มหาวิทยาลัยศิลปากร . 2544: 24) การทอผ้าจกเป็นการใช้ชนเม่น ไม้หรือนิ้วมือสอดนับเส้นด้ายยืนยกขึ้น แล้วใช้วิธีสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปทำให้เกิดลวดลาย โดยลวดลายที่ได้จะมีลักษณะคล้ายลายปัก

5.4.4 การทอผ้าขีด วิธีเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเพื่อให้เกิดลวดลายยกตัวสูงกว่าสีพื้น หรือมีสีแตกต่างจากสีพื้นโดยใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิดเพื่อซ้อนเส้นด้ายยืนขึ้นแล้วสอดเส้นด้ายพุ่งไปตามแนวเส้นใยที่ถูกจัดซ้อนขึ้นนั้น ดังนั้นจังหวะการสอดเส้นด้ายพุ่งจึงทำให้เกิดเป็นลวดลายรูปแบบต่างๆ เส้นด้ายพุ่งที่เพิ่มพิเศษจะใช้สีเดียวเท่านั้น(มหาวิทยาลัยศิลปากร . 2544: 23) เช่น การทอเป็นจุดต่อเนื่อง การทอเป็นเส้นตรงแนวตั้ง แนวอนและแนวเฉียง ทอเป็นรูปสามเหลี่ยม และทอเป็นรูปสี่เหลี่ยมที่มีรูปแบบและขนาดแตกต่าง(พินาลิน สาริยา . 2549: 113-114) ด้านการทอผ้าในปัจจุบันมีเทคนิคการทอผ้าขีด 3 แบบ คือ แบบดั้งเดิม ใช้วิธีการคัดลายขีดด้านหน้าพื้นฟิม เสร็จแล้วใช้ไม้ดาบขัดสอดแทนไม้ขีด ด้านหน้าพื้นฟิม แล้วสอดไม้ขีด ด้านหน้าเลื่อนไปด้านหลังตะกอลอย ทำการคัดแบบนี้ไปจนจบลาย เวลาทอต้องใช้ไม้ดาบสอดแทนไม้ขีด แล้วยกด้ายเส้นยืนขึ้นเส้นยืนก็จะเปิด เกิดลวดลายตามที่ต้องการในการเก็บขีดด้านหน้าพื้นฟิม ,การเก็บขีดแบบตะกอลอย การเก็บขีดแบบนี้ต้องผ่านแบบที่ 1 เสียก่อน จากนั้นก็ใช้เส้นด้ายเก็บลายตามไม้ที่คัดนั้นทุกเส้น เรียกว่า เก็บตะกอลอย วิธีนี้ สะดวกกว่าวิธีแรก คือ ไม่ต้องเก็บขีดทุกครั้งในเวลาทอใช้วิธีการยกตะกอลอยไล่ไปแต่ละไม้จนครบหรือจะยกตะกอลงไปมาก็ได้ลายซ้ำตลอด และการเก็บขีดแบบตะกอลอย (ตะกอลอยยาว) เป็นการพัฒนามาจากการเก็บขีดแบบดั้งเดิมเพื่อให้ใช้งานได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ส่วนลวดลายนั้นใช้ ได้เหมือนกันกับการเก็บขีดแบบตะกอลอย คือเป็นลายซ้ำที่กลับไปกลับมา จะต่างกันก็เพียงแต่สามารถทำลวดลายได้จำนวนตะกอลอยมากๆ เท่ากับการเก็บขีดแบบนี้ต้องเก็บตะกอลอยเป็นแถวด้วยการเก็บตะกอลอยทุกช่อง

พันหวี เก็บทั้งด้านบนและด้านล่างจนครบ หน้าผ้า ต้องเก็บตั้งสูงประมาณ 25 นิ้ว (ศิริ ผาสุก. 2545: 65-66) ดังนั้นการทอผ้าชนิด เป็นการใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิดซ้อนเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษ ไปตามแนวเส้นใยที่ถูกซ้อนขึ้นมา ลักษณะลวดลายส่วนใหญ่เป็นจุด เส้น สามเหลี่ยม สีเหลี่ยมต่างๆ กัน ขึ้นอยู่กับการออกแบบของช่างทอ

สรุปขั้นตอนและกรรมวิธีการทอผ้าพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับการสืบทอดภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของคนในชุมชน ผ้าทอพื้นเมืองแต่ละท้องถิ่นล้วนมีเอกลักษณ์ที่บ่งบอกได้ว่า ผ้าทอพื้นเมืองผืนนี้เป็นผ้าทอพื้นเมืองของท้องถิ่นหรือชาติพันธุ์ใด ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครึ่ง มีขั้นตอนและกรรมวิธีการทอที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ คือ ทอผ้าด้วยเส้นด้ายไหมและเส้นด้ายฝ้าย ด้วยวิธีการทอขัด คือการทอระหว่างเส้นพุ่งและเส้นยืน ทอผ้าด้วยวิธีการมัดหมี่ คือการมัดเส้นด้ายไหมหรือเส้นด้ายฝ้ายด้วยเชือกฟาง เพื่อสร้างลวดลายแล้วนำไปย้อมสีแล้วนำมาทอ การทอผ้าจก เป็นการทอผ้าโดยการเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษเข้าไป การทอลักษณะนี้จะคล้ายการปักผ้า และการทอขิด เป็นการทอเก็บลายขิดด้านหน้าพื้นฝ้าย การทอลักษณะนี้เสียเวลามาก

5.5 ลวดลาย

ลวดลายที่ปรากฏอยู่บนผืนผ้า ทอพื้นเมือง ส่วนใหญ่เป็นลวดลายที่ได้จากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ เป็นลวดลายโบราณที่ถูกลอกเลียนแบบมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะมีลวดลายที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของตนที่มีความสวยงาม ถ้าผู้ใดพบเห็นก็สามารถบอกได้ว่าผ้าทอพื้นเมืองผืนนี้เป็น ผ้าทอพื้นเมืองของท้องถิ่นใด ผ้าทอพื้นเมืองของลาวครึ่งเป็นผ้าทอพื้นเมืองที่มีเอกลักษณ์และได้อนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญามาจนถึงทุกวันนี้

ลวดลายที่ปรากฏเห็นบนผืนผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครึ่ง ส่วนใหญ่เป็นลวดลายดั้งเดิมที่เกิดจากฝีมือช่างทอ ที่ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าจกจากบรรพบุรุษ ที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกหนึ่ง มาจนถึงทุกวันนี้ ลวดลายผ้าทอพื้นเมืองนอกจากมีความสวยงามแล้ว ยังคงดำรงความเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นฐานชาติพันธุ์นั้นๆ แสดงให้เห็นว่าคนไทยเชื้อสายลาวครึ่งมีความโดดเด่นเรื่องลวดลายผ้าทอพื้นเมือง เพราะแต่ละลวดลายเกิดจากฝีมือของช่างทอจากหลายรุ่น จนเกิดเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดมาถึงทุกวันนี้ ลวดลายที่คนไทยเชื้อสายลาวครึ่งทอแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1) ลวดลายเรขาคณิต เช่น ลายสี่เหลี่ยม ลายสีเหลี่ยมขนมเปียกปูน ลายสามเหลี่ยม และลายเส้นตรง เป็นต้น

2) ลวดลายธรรมชาติ แบ่งเป็น

2.1 กลุ่มลายสัตว์ ได้แก่ ลายช้าง ลายม้า ลายนาค ลายหงส์ ลายนกยูง ลายรังผึ้ง ลายเกล็ดเต่า เป็นต้น

2.2 กลุ่มลายพันธุ์ไม้ ได้แก่ ลายต้นสน ลายดอกมะลิ ลายดอกพิกุล ลายดอกสร้อย ลายผักแว่น ลายดอกแก้ว เป็นต้น

2.3 กลุ่มลายสิ่งของเครื่องใช้ ได้แก่ ลายโคม ลายเชิงเทียน ลายปราสาท หรือลายฆาต (มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2544: 31-35)

6. กระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมือง

การถ่ายทอดสืบทอดภูมิปัญญาแห่งแรก ก็คือ ครอบครัว จากพ่อแม่สู่ลูก จากพี่สู่น้อง และจากเครือญาติใกล้ชิดที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่กันและกัน ในอันที่จะสืบทอดภูมิปัญญา ความรู้เหล่านี้จะมีภูมิปัญญาหลายอย่างที่จะถ่ายทอดกันเพียงในครอบครัวไม่มีการเผยแพร่ให้ใครคนอื่น ถือเป็น “มรดก” ของวงศ์ตระกูล เช่น ความรู้เรื่องการรักษาโรค ยา สมุนไพร ศิลปะการแสดง ศิลปะ หัตถกรรมต่างๆ เป็นต้น ส่วนใหญ่จะมี “เคล็ดลับ” ที่จะถ่ายทอดให้บุคคลที่เหมาะสมเป็น “ทายาท” สืบทอดความรู้ภูมิปัญญาต่อไป (นิคม ชมภูหลง. 2548: 47-48)

กระบวนการถ่ายทอดและการเรียนรู้ มิได้เป็นไปตามขั้นตอน แต่มักจะมีการก้าวกระโดด หรือสลับไปมา ในลักษณะของการแสวงหาความรู้ และหนทางร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ว่าวิธีการใดรูปแบบและกระบวนการใดคือสิ่งที่ดีที่สุด และเมื่อสิ้นสุดขั้นตอนของการประเมินผลแล้ว ปราชญ์มักจะดำเนินการในขั้นตอนที่ตนเองพิจารณา เห็นว่าดีและเหมาะสมที่สุดซ้ำ ซึ่งการกระทำซ้ำๆ นี้เองที่ทำให้เกิดการทบทวนกระบวนการและประเมินกระบวนการเรียนรู้ จนในที่สุด ทั้งปราชญ์และผู้เรียนเกิดการรู้แจ้งในเชิงประจักษ์ในองค์ความรู้นั้นๆ (สาขาวิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2546: 14)

การเรียนรู้ภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรมในสังคมที่สืบทอดต่อกันมานั้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีครูผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมสามารถใช้ภาษาสื่อสาร บอกเล่า สอนเรื่องราวและวิธีการต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างรักษาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไว้ เมื่อมีครูเป็นผู้ถ่ายทอดแล้วจำเป็นต้องมีศิษย์ เป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรม ศิษย์ต้องตั้งใจฟัง รู้จักพิจารณาใคร่ครวญในสิ่งที่ครูพูด แนะนำ แล้วนำเอาไปต่อยอดต่อไป (สัจญา สัจญาวิวัฒน์. 2550: 63) ผู้ที่รับการถ่ายทอดความรู้จากครูภูมิปัญญาต้องเป็นคนช่างสังเกต สนใจอยากรู้อยากเห็น มีความขยัน อดทน มีปฏิภาณไหวพริบดีจึงจะสามารถรับรู้ในสิ่งที่ครูภูมิปัญญาถ่ายทอดความรู้ให้ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้

ทรงศิริ สาประเสริฐ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้กล่าวถึง กระบวนการถ่ายทอดความรู้

ภูมิปัญญาชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนโดยใช้วิธีการบอก ทำให้ดู และปฏิบัติด้วยตนเอง วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ใช้เป็นประจำคือ การบอก เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ถาม และมีความเห็นว่า วิธีการที่ดีที่สุดในการถ่ายทอดความรู้คือ การให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การได้รับการยอมรับ และการยกย่องจากสังคม คือ สิ่งที่ภูมิปัญญาชาวบ้านภูมิใจมากที่สุดในชีวิต และเป็นเหตุจูงใจให้ภูมิปัญญาชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้านคือ แหล่งความรู้ในการถ่ายทอดซึ่งมาจากตัวของภูมิปัญญาชาวบ้าน เนื้อหาสาระคือความรู้ในงาน ลักษณะของคน ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านอยากถ่ายทอดความรู้ คือ มีความสนใจอยากรู้ มีความขยัน อดทน เมื่อทำการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ภูมิปัญญาชาวบ้านไม่มีการวางแผนล่วงหน้า ระยะเวลาในการถ่ายทอดในแต่ละเรื่องไม่เท่ากัน วิธีการประเมินผล การถ่ายทอดความรู้จะใช้การสังเกต และสื่อในการถ่ายทอดความรู้คือ สื่อของจริง (ทรงศิริ สาประเสริฐ. 2541: บทคัดย่อ)

เอกรัฐ อินต๊ะวงศา ได้ทำการวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างปั้นสังหรีในจังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวถึง วิธีการถ่ายทอดความรู้ พบว่า

ให้สังเกตแบบ บออย่างการปฏิบัติ ให้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง รับฟังการอธิบายแนะนำเรื่องต่างๆ และให้ดูตัวอย่างของจริงที่ทำเสร็จแล้วและทดลองทำตามตัวอย่าง ขั้นตอนการถ่ายทอด พบว่าเริ่มจากการสังเกตการปฏิบัติงานแล้วให้ปฏิบัติและเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ประเมินผลงานจากความสามารถ ปฏิภาณไหวพริบในการปฏิบัติ และคุณภาพผลงาน (เอกรัฐ อินต๊ะวงศา. 2545: บทคัดย่อ)

กาญจนา เกียรติมนิรัตน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาในการทอผ้าพื้นเมืองภาคเหนือ : รูปแบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย ได้กล่าวถึง กระบวนการถ่ายทอดความรู้

รูปแบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย แบ่งเป็น 4 ระยะตามวงจรชีวิตคือ ระยะที่ 1 วัยเด็กและวัยรุ่น เป็นรูปแบบการเรียนรู้เพื่อเตรียมพร้อมการมีครอบครัวและพื้นบ้านอาชีพ ระยะที่ 2 วัยผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้ตนเอง ระยะที่ 3 วัยผู้ใหญ่ตอนกลาง เป็นรูปแบบการถ่ายทอดความรู้เพื่อพันธมิตรทางอาชีพ และระยะที่ 4 วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย เป็นรูปแบบการถ่ายทอดความรู้เพื่อทางเลือกอาชีพและสานต่ออาชีพในชุมชน ปัจจัยร่วมที่เป็นสาเหตุหลักในการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ คือ สถานภาพและจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ ที่ผูกพันอยู่กับเงื่อนไขตามบรรทัดฐานของสังคม (กาญจนา เกียรติมนิรัตน์. 2546: บทคัดย่อ)

นกุล สุวรรณรัตน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การถ่ายทอดภูมิปัญญาศิลปะพื้นบ้าน การทอผ้าพื้นเมืองภาคใต้ ได้กล่าวถึง กระบวนการถ่ายทอดความรู้

กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองภาคใต้ มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ใน องค์ประกอบทางด้านวิธีการถ่ายทอด ขั้นตอนการถ่ายทอด และเทคนิคการถ่ายทอดดังนี้

1.วิธีการถ่ายทอด พบว่า การทอผ้าพื้นเมืองภาคใต้ มีวิธีการถ่ายทอดโดยวิธีให้ผู้รับการถ่ายทอดการ ทอผ้าดูแบบอย่างการปฏิบัติของผู้ถ่ายทอดการทอผ้า วิธีการให้ผู้รับการถ่ายทอดการทอผ้าฝึกปฏิบัติด้วย ตนเอง วิธีที่ผู้ถ่ายทอดการทอผ้าทำให้อ่านแล้ว ให้ผู้รับการถ่ายทอดการทอผ้าทำตามทีละขั้นตอนวิธีการที่ผู้ ถ่ายทอดการทอผ้าปฏิบัติจริงไปพร้อมๆกับการถ่ายทอดและยังมีวิธีการถ่ายทอดโดยการให้ผู้รับการถ่ายทอด การทอผ้าดูตัวอย่างลงวดลายจากผ้าของจริงที่มีชื่อเรียกว่า “ครูผ้า” และทดลองฝึกทำตามตัวอย่าง

2.ขั้นตอนการถ่ายทอด พบว่า การทอผ้าพื้นเมืองภาคใต้มีขั้นตอนการถ่ายทอดในขั้นเตรียมการโดย การให้ผู้รับการถ่ายทอดการทอผ้าสะสมความรู้จากการสังเกตการปฏิบัติของผู้ถ่ายทอดการทอผ้า ส่วนใน ขั้นดำเนินการเน้นการให้ผู้ได้รับการถ่ายทอดการทอผ้าลงมือปฏิบัติและเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ประเมินจากความสามารถ ปฏิภาณไหวพริบในการปฏิบัติ และคุณภาพผลงานของผู้รับการถ่ายทอดการทอผ้า

3.เทคนิคการถ่ายทอดความรู้ พบว่า มีเทคนิคการถ่ายทอด ดังนี้

3.1 สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ใช้สื่อบุคคล คือ ผู้ถ่ายทอดการทอผ้าเป็นศูนย์กลาง การถ่ายทอดความรู้ใช้ สื่อของจริงในการฝึกปฏิบัติ

3.2บรรยากาศการเรียนรู้อาศัยสถานที่จริงในวิถีชีวิตประจำวัน และการทำงาน

3.3ระยะเวลาในการเรียนรู้ ใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ฝึกฝนความชำนาญเป็นแรมปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ความสามารถปฏิภาณไหวพริบของแต่ละบุคคล (นกุล สุวรรณรัตน์. 2547: บทคัดย่อ)

สายยนต์ เสือสูงเนิน ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาครุภูมิปัญญาผ้า นศิลป์กรรมในตำบล โคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดชลบุรี ได้กล่าวถึง กระบวนการถ่ายทอดความรู้

กระบวนการถ่ายทอดของครุภูมิปัญญาแต่ละด้านมีวิธีการถ่ายทอดกระบวนการสร้างสรรค์ ผลงาน แบบง่ายๆ ด้วยการแสดงให้เห็น นำผลงานสำเร็จมาให้เห็น ฝึกหัดให้ทำเป็นได้ถ้ามีความ สนใจ เพราะครุภูมิปัญญาถ่ายทอดวิชาโดยเน้นการปฏิบัติ ซึ่งย่อมต้องใช้เวลาในการฝึกหัดและสะสม ประสบการณ์ ที่สำคัญที่สุดต้องมีใจรักมีความสนใจจริงในงานนั้นๆ และพบว่าผู้สนใจเรียนรู้ผลงาน เพื่อศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ผู้สนใจที่จะฝึกปฏิบัติงานสืบทอดยังมีน้อย (สายยนต์ เสือ สูงเนิน . 2549: บทคัดย่อ)

ครุภูมิปัญญาแต่ละท่านมีกลวิธีในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน อาทิ เช่น การฝึกอบรมระยะสั้น การสาธิต การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติ การอภิปรายซักถาม การศึกษาเรียนรู้ ตามอรรถศาสตร์ และการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ ยังนำเอาความเชื่อ ขนบธรรมเนียมในท้องถิ่น

หลักสูตรทางศาสนา การยกย่องให้เกียรติมาใช้ในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ (พงศธร โพธิ์พูลศักดิ์ . 2546: บทคัดย่อ) ในสมัยก่อนครุภูมิปัญญาไทยจะมีการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะการสอนตามอัธยาศัย ไม่ได้สอนตามในหนังสือ เนื้อหาสาระต่างๆ ไม่มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เรียนรู้จากการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนบูรณาการหลายเรื่องเข้าด้วยกัน บ้างก็สาธิตขั้นตอนการทำควบคู่กับการอธิบายให้ฟัง ไม่มีการกำหนดระยะเวลาในการถ่ายทอดความรู้ที่ชัดเจนแน่นอน แต่ ขึ้นอยู่กับความตั้งใจสนใจของผู้เรียน ครุภูมิปัญญาไทย มีการประเมินผลผู้เรียนโดยการสังเกตการปฏิบัติงาน พฤติกรรมและผลงานของผู้เรียนเป็นหลัก ถ้าเห็นว่าเหมาะสมมีความชำนาญแล้วจึงจะใช้การประเมินผลโดยใช้ปริมาณมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาด้วย (ภาณุพงศ์ จงซานสิทธิ . 2546: บทคัดย่อ) การจะเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยต้องอาศัยความศรัทธา ผู้รับการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาต่างๆ ต้องมีความรัก สนใจ ผักหักผสมประสบการณ์ให้มาก จนเกิดเป็น ความชำนาญ อาจใช้เวลาเป็นแรมปี ขึ้นอยู่กับความสามารถ ปฏิภาณไหวพริบของแต่ละบุคคล สิ่งสำคัญต้องมีใจรักในงานที่ตนเองทำอยู่ ปัจจุบัน การถ่ายโยงภูมิปัญญาข้างเป็นแบบระบบการเรียนรู้ในครอบครัว แต่ขาดแคลนผู้สืบทอดรุ่นต่อไป เพราะวิธีการทำงานที่ยุ่งยากและซับซ้อนประกอบกับค่าตอบแทนที่ได้น้อยทำให้ขาดแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ อผ้า (กิตติกรณ์ นพอุดมพันธ์ . 2549: บทคัดย่อ; นุกูล สุวรรณรัตน์ . 2547: บทคัดย่อ; สายยนต์ เสือสูงเนิน . 2549: บทคัดย่อ)

สรุปการถ่ายทอดความรู้ ต้องมีครุภูมิปัญญาเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ องค์ความรู้ต่างๆ ให้แก่ลูกศิษย์ที่เป็นผู้รับการถ่ายทอด ลูกศิษย์ส่วนใหญ่เป็นบุคคลในครอบครัวหรือคนใกล้ชิด เป็นการถ่ายทอดความรู้กันจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ลักษณะการถ่ายทอดความรู้เป็นการปฏิบัติ สาธิตให้ดู อธิบายชี้แนะกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ให้ผู้รับการถ่ายทอดได้เรียนรู้ และได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง เพื่อจะได้มีทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ตรงกับตนเอง แต่ขึ้นอยู่กับความตั้งใจ สนใจ อดทน มีปฏิภาณไหวพริบสามารถรับรู้ในสิ่งที่ครุภูมิปัญญาถ่ายทอดได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ผู้เรียนมีประสบการณ์ความรู้ความชำนาญแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยอนุรักษ์สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของไทยให้ยังคงดำรงอยู่สืบต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี ผู้วิจัยได้เลือกระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) เพราะจะช่วยให้ได้ผลการศึกษาที่ชัดเจน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์ จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถซักถามกับผู้ให้ข้อมูลได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน ตรงประเด็นยิ่งขึ้น ข้อมูลที่ได้สามารถตีความให้ความหมายสะท้อนให้เห็นความจริงได้ชัดเจนขึ้น ข้อมูลดังกล่าวที่ได้มาสามารถนำมาประมวลวิเคราะห์หาคำอธิบายต่อปรากฏการณ์การที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นได้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ จำนวนผ้าทอ 138 ผืน ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี โดยการเลือกจากกลุ่มชาวบ้านที่ยังคงมีการทอผ้าแบบดั้งเดิมใช้ครั้งเป็นสีแดงข้อมที่โดดเด่นที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา

จังหวัดสุพรรณบุรี ศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอจกลวดลายโบราณ ลาวครั้ง (บ้านทุ่งก้านเหลือง) ตำบลป่าสะแก อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับคัดสรรสุดยอด“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดีเด่นระดับ 5 ดาว จำนวนผ้า 38 ผืน เป็นผ้าฝ้าย 32 ผืน ผ้าไหม 6 ผืน

จังหวัดชัยนาท กลุ่มแม่บ้านเกษตรทอผ้า ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท ได้รับคัดสรรสุดยอด“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์(OTOP) ดีเด่นระดับ 4 ดาว จำนวนผ้า 37 ผืน เป็นผ้าฝ้าย 15 ผืน ผ้าไหม 22 ผืน

จังหวัดอุทัยธานี กลุ่มสตรีทอผ้าไหมลายโบราณบ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี ได้รับคัดสรรสุดยอด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดีเด่นระดับ 5 ดาว จำนวนผ้า 63 ผืน เป็นผ้าฝ้าย 21 ผืน ผ้าไหม 20 ผืน ไหมประดิษฐ์ 22 ผืน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยใช้แนวคำถาม (Guide line) เป็นคำถามแบบปลายเปิดที่ครอบคลุมและอยู่บนพื้นฐานประเด็นปัญหาการวิจัย การถ่ายภาพและการบันทึกข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ การสัมภาษณ์ การถ่ายภาพและการบันทึกข้อมูลเป็นวิธีการศึกษา ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีการที่มีคุณภาพเหมาะสมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะผู้วิจัยสามารถซักถามและหารายละเอียดของประเด็นปัญหาได้อย่างชัดเจน และตรงประเด็น

การสัมภาษณ์เป็นการซักถามพูดคุยแบบตัวต่อตัวระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์กับผู้สัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสามารถดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองได้ โดยผู้วิจัยใช้แนวคำถาม (Guide line) ที่กำหนดขึ้นเป็นคำถามแบบปลายเปิดที่ครอบคลุมและอยู่บนพื้นฐานประเด็น ปัญหาการวิจัย ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าของคนในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ละเอียดถี่ถ้วน และเป็นข้อมูลจริง

จรรยาบรรณในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการบนหลักการรักษาสิทธิมนุษยชนของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ด้วยการป้องกันสิ่งที่ คาดว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงยึดแนวทางการปฏิบัติ คือ

การสัมภาษณ์ทุกครั้ง ผู้วิจัยสร้างความไว้วางใจ โดยการแนะนำตนเอง อธิบายวัตถุประสงค์ และขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ

ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยขออนุญาตในการบันทึกเสียง และจดบันทึก โดยอธิบายให้ผู้ให้ข้อมูลทราบว่าข้อมูลที่ได้ทั้งหมดถือเป็นความลับให้ดีที่สุด ระหว่างสัมภาษณ์ถ้าผู้ให้ข้อมูลขอยุติหรือไม่ยินยอม สัมภาษณ์สามารถกระทำได้

4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลการสัมภาษณ์ถ่ายภาพและข้อมูลที่บันทึกจากการลงสนามในการวิจัย มาจัดประเภทให้เชื่อมโยงกับความมุ่งหมาย และขอบเขตของการวิจัยที่ต้องการศึกษา

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้การทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ จำนวนผ้าทอ 138 ผืน ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี โดยการเลือกจากกลุ่มชาวบ้านที่ยังคงมีการทอผ้าแบบดั้งเดิมใช้ครั้งเป็นสีแดงย้อมที่โดดเด่นที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา

จังหวัดสุพรรณบุรี ศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอจกวดลายโบราณ ลาวซี-ลาวครั้ง (บ้านทุ่งก้านเหลือง) ตำบลป่าสะแก อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับคัดสรรสุดยอด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดีเด่นระดับ 5 ดาว จำนวนผ้า 38 ผืน เป็นผ้าฝ้าย 32 ผืน ผ้าไหม 6 ผืน

จังหวัดชัยนาท กลุ่มแม่บ้านเกษตรทอผ้า ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท ได้รับคัดสรรสุดยอด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดีเด่นระดับ 4 ดาว จำนวนผ้า 37 ผืน เป็นผ้าฝ้าย 15 ผืน ผ้าไหม 22 ผืน

จังหวัดอุทัยธานี กลุ่มสตรีทอผ้าไหมลายโบราณบ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี ได้รับคัดสรรสุดยอด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดีเด่นระดับ 5 ดาว จำนวนผ้า 63 ผืน เป็นผ้าฝ้าย 21 ผืน ผ้าไหม 20 ผืน ไหมประดิษฐ์ 22 ผืน

ผลการศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลในพื้นที่โดยการสัมภาษณ์ชาวบ้านผู้ที่มีความรู้เรื่องการทอผ้าของคนในชุมชน ผลการศึกษพบว่า

องค์ความรู้การทอผ้าพื้นเมือง วัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง

1. เส้นใย

จังหวัดสุพรรณบุรี

ประเทือง กาฬภักดี กล่าวถึงเส้นใยฝ้ายว่า “ซื้อมาจากขอนแก่น เรามีตัวแทนส่ง ส่งมาก็หลายหมื่นนะ 2-3 หมื่น ได้ประมาณ 30 - 40 ลูกเศษๆ ลูกหนึ่งก็ประมาณ 820 บาท แต่ช่วงนี้ไม่ได้แล้วนะ ลูกหนึ่งมี 55 ไร่ ถ้าเป็นผ้าขาวม้าก็ 3 ไร่ ต่อ 1 ผืน อย่างไม่ได้วันหนึ่งน่าจะได้ประมาณวันละ 2 ผืน” (ประเทือง กาฬภักดี. 2553: สัมภาษณ์)

พะเยาว์ จันทรรท กล่าวถึงเส้นใยฝ้ายว่า “ฝ้ายนี้ซื้อมาจากบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ซื้อมาทีละ 3 โล 4 โล ฝ้ายนี้ไม่แพง” (พะเยาว์ จันทรรท. 2553: สัมภาษณ์)

พะเยาว์ จันทรรท กล่าวถึงการเลือกเส้นใยใหม่ว่า “เวลาเลือกซื้อใหม่นี้สั่งซื้อจากจังหวัดขอนแก่น ขายเป็นกิโล ๆ ละ 1,400 ถ้ามัดหมี่ต้องเลือกเบอร์ 6 อ้วน กิโลละ 1,400 นี้ใหม่ยังไม่ได้พอกนะ ถ้าพอกใหม่น้ำหนักจะหายไป 2 ชีดครึ่ง มันจะไม่ได้เต็ม” (พะเยาว์ จันทรรท. 2552: สัมภาษณ์)

พะเยาว์ จันทรรท กล่าวถึงการเลือกซื้อเส้นใยประดิษฐ์ “ไหมประดิษฐ์ประมาณกิโลละ 280 ผ่าหน้าแคบโลหนึ่งก็ทอได้ 9 เมตร 10 เมตร เอามาทำฟุ้งเองมันจะได้เยอะ” (พะเยาว์ จันทรรท. 2552: สัมภาษณ์)

วิภาพร กาฬภักดี กล่าวถึงเส้นใยฝ้ายว่า “วัสดุที่ได้นี้สั่งเอาส่วนมากจะเอามาจากบ้านไร่ ด้ายจะดีมากสีจะไม่ตก เป็นฝ้ายสำเร็จบางอย่างก็มาย้อมเอง” (วิภาพร กาฬภักดี. 2553: สัมภาษณ์)

จังหวัดสุพรรณบุรีเลือกใช้วัสดุในการทอผ้าพื้นเมือง คือ เลือกใช้เส้นใยฝ้าย และเส้นใยประดิษฐ์หรือใยสังเคราะห์ เส้นใยฝ้ายสามารถหาซื้อได้ง่าย ปัจจุบันชาวบ้านไม่ได้ปลูกฝ้ายหรือผลิตเส้นใยฝ้ายใช้เองแล้ว ส่วนมากชาวบ้านสั่งซื้อเส้นใยฝ้ายจากจังหวัดขอนแก่นบ้าง ซื้อจากอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานีบ้าง สะดวกเพราะมีคนขายมาส่งของให้ถึงบ้าน ไม่ต้องออกเดินทางไปซื้อเอง เพียงแค่โทรศัพท์ไปสั่งว่าจะซื้อกี่ลูก ครั้งหนึ่งสั่งซื้อเส้นใยฝ้าย ครั้งละ 2-3 หมื่นบาท จะได้เส้นใยฝ้ายประมาณ 30-40 ลูกเศษๆ ราคาลูกหนึ่งประมาณ 820 บาท โดยลูกหนึ่งจะมี 55 ไร่ การที่จะทอผ้าขาวม้า 1 ผืน จะใช้เส้นใยฝ้ายประมาณ 3 ไร่ ต่อ 1 ผืน ชาวบ้านสามารถทอผ้าได้เฉลี่ยประมาณ หนึ่งวันทอผ้าได้ 2 ผืน เส้นใยฝ้ายที่สั่งซื้อมาเป็นเส้นใยสำเร็จรูปย้อมสีมาให้เสร็จพร้อมที่จะทอ ชาวบ้านจะเป็นผู้กำหนดเลือกสีเอง การย้อมสำเร็จมาแล้ว ข้อดีคือสีไม่ตก โดยเฉพาะเส้นใยฝ้ายที่อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เป็นเส้นใยฝ้ายสำเร็จรูปที่ดี เนื้อดี ไม่ตกสี เส้นใยประดิษฐ์หรือเส้นใยสังเคราะห์ ชาวบ้านซื้อเส้นใยไหมประดิษฐ์มาใช้ทำเส้นฟุ้ง ราคาของเส้นใยประมาณกิโลกรัมละ 280 บาท ผ่าหน้าแคบ หนึ่งกิโลกรัมทอผ้าพื้นเมืองได้ 9-10 เมตร ชาวบ้านนิยมนำมาใช้ทอเพราะเส้นใยประดิษฐ์เมื่อทอเป็นผืนผ้าแล้วมีลักษณะคล้ายผ้าฝ้ายหรือผ้าไหม แห้งเร็ว ไม่ยับง่าย

จังหวัดชัยนาท

วันทา ผีอกผ่อง กล่าวถึงเส้นใยฝ้ายว่า “ถ้าเป็นฝ้ายที่จะเอาเป็นด้ายยืนต้องเอาฝ้ายควบ ถ้าฝ้ายเปลือยนี้ไม่ได้ ฝ้ายเปลือยหมายถึง เส้นเส้นเดียวที่เข็นเป็นขนๆ ทำเส้นยืนไม่ได้ มันจะขาด เราต้องเอาด้ายเป็นเส้นที่เค้าควบแล้วเอามาทำเป็นด้ายยืน ด้ายพุ่งซื้อจากบ้านไร่ อุทัย เค้าเข็นด้วยมืออันนั้น เป็นด้ายมัดหมี่ แต่ส่วนใหญ่ที่ป่าเอามาเส้นใหญ่ๆ เอาที่จากเข็นมา ย้อมครามและทอเป็นผ้าพื้นตัดเสื้อ คนชอบฝรั่งนี่ชอบมาก ยิ่งเส้นใหญ่ใหญ่ที่เป็นก้อนๆ เส้นใยฝ้ายขายเป็นลูก ลูกหนึ่ง 1,050 บาท ป่าซื้อทีหนึ่ง 10 ลูก ลูกหนึ่ง 4 โลครึ่ง” (วันทา ผีอกผ่อง. 2553: สัมภาษณ์)

วันทา ผีอกผ่อง กล่าวถึงการเลือกเส้นใยใหม่ที่ใช้ทอว่า “ป่าเคยเลี้ยงไหมเลี้ยงเองสาวเองได้ 4 ดาว ซื้อไหมจากอีสานก็ได้ 4 ดาว เหนื่อยมากเดี๋ยวนี้เลยไม่เลี้ยง ช่วงเลี้ยงเองป่าจะเลี้ยงทีละ 2 กลอง หมายถึงกลองไซ้ไหม มีต้นหม่อนอยู่ที่นี้ไม่ถึง 10 ไร่ดี ช่วงเลี้ยงเดี๋ยวนี้เป็นปัญหาเลย ต้นหม่อนตายไหมก็หยุดเลี้ยง ป่าซื้อไหมมาจากบ้านเข้ว่า จังหวัดชัยภูมิ เพราะว่ามันมีกลุ่มเลี้ยงไหมอยู่ที่นั่น พอดีเรามีญาติอยู่ที่นั่น คนที่นั่นมาแต่งงานที่นี้ พอเห็นเค้าเลี้ยงที่นั่นเราก็งงซื้อ เวลาซื้อเราจะรวมกันเอารถตู้ไปเส้นไหมยืนเป็นไหมโรงงาน แต่ถ้าเส้นไหมทอต้องเป็นไหมเลี้ยง ไหมยืนก็เอามาจากบ้านเข้ว่า เราซื้อทีหนึ่ง 2 ลูก ลูกหนึ่งก็ 5 กิโล เมื่อก่อนกิโลหนึ่ง 1,050 บาท(เส้นยืน) เดี่ยวนี้ไม่ได้แล้ว ถ้าเป็นไหมเลี้ยง ถ้าเค้าเข็นให้เราด้วยนะกิโลละ 1,500 บาท ไหมเลี้ยงเอามาทำเส้นมัดหมี่ ส่วนวิธีเลือกด้ายยืนเรามีอยู่ 3 อย่างที่ใช้ ใช้ไหม DK รัง 4 เรียง รัง 4 หรือควบ 4 แล้วก็มีควบ 3 แล้วก็มีควบ 6 แต่ถ้าเราเอามาทำตีนจกเราต้องเอาควบ 8 มันต้องเส้นใหญ่ และพื้นหิวห่างหน่อยหนึ่ง พื้นหิวต้องคนละอย่าง รัง 6 พื้นหิวเบอร์ 56 ได้ แต่ถ้ารัง 4 ควบ 4 พื้นหิวต้องถี่ขึ้น เนื้อผ้าจะดี แต่ส่วนใหญ่ป่าจะใช้รัง 6 ควบ 6 ใช้ทำผ้ามัดหมี่ เพราะว่าเส้นพุ่งของป่าเป็นไหมเลี้ยง ไหมเลี้ยงเส้นจะใหญ่กว่าไหมโรงงาน” (วันทา ผีอกผ่อง. 2553: สัมภาษณ์)

สมบุญรณ์ สูดจันทร์พิพัฒน์ กล่าวถึงการเลือกเส้นใยใหม่ว่า “เราปลูกเองไม่ได้ เลี้ยงไหมเราก็เลี้ยงไม่ได้ เพราะว่าแล้ง ถ้าเป็นไหม ซื้อจากชัยภูมิ ไหมมัดหมี่เราซื้อจากจังหวัดกาญจนบุรีมีแล้วแต่เกรด บางทีถ้าของหมดเราไปเอาที่ขอนแก่นบ้าง ราคาเดี๋ยวนี้ผ้าไหมกิโลละ 1,200 บาท กิโลหนึ่งได้ 10 ใจ ผ้า 1 ผืนใช้ 2 ใจ เราเลือกที่ขนาดเส้นไหม ถ้าพื้นหิวเราที่ 40 เราใช้รัง 8 เราใช้ด้ายยืน รัง 3 เส้นเล็ก ด้ายพุ่งเส้นใหญ่ เราต้องดูพื้นหิวของเรา ด้ายยืน รัง 3 กิโลละ 1,400 บาท ถ้าเป็นเส้นใหญ่ รัง 8 รัง 12 ราคาเดียวกัน แต่ได้น้อยเพราะเส้นใหญ่จะหนัก ถ้าเส้นเล็กซื้อมา 2 กิโล มันก็จะได้ 40 ผืน ถ้าเป็นรังใหญ่ด้ายใหญ่เราจะได้ 35 ผืน” (สมบุญรณ์ สูดจันทร์พิพัฒน์. 2553: สัมภาษณ์)

สิรินทิพย์ สิงห์สม กล่าวถึงการเลือกเส้นใยใหม่ว่า “ซื้อมาจากบ้านเข้ว่า จ.ชัยภูมิ ราคาครั้งแรกที่ซื้อเลย 1,050 เดียวนี้ 1,400 เกือบ 1,500 แล้วต่อโล ถ้าเราไปเอาเองก็ราคาไม่ถึง ถ้าเราให้มาส่งราคาประมาณ 1,500 เราใช้ไหมแบบมีเบอร์ เป็นไหมโรงงานจะมีเบอร์รัง 8 รัง 10 รัง 6 ปกติที่นี้ใช้ไหมรัง 8 เส้นยืนเบอร์ 4 เส้นพุ่งเบอร์ 8 กับเบอร์ 10 ต่างกันคือ ถ้าเส้นพุ่งใหญ่เนื้อจะหนา แน่น แต่ทอได้น้อยกว่ารัง 8 น้ำหนักเท่าๆ กันแต่ความยาวก็จะน้อยกว่าสั้นกว่า ใจละซิด อย่าง 2 ใจ ได้ 2 เมตรๆ ละใจอยู่ที่พื้นที่ที่เราจะทำ” (สิรินทิพย์ สิงห์สม. 2553: สัมภาษณ์)

จังหวัดชัยนาทเลือกใช้วัสดุในการทอผ้าพื้นเมือง คือ เลือกใช้เส้นใยฝ้ายและเส้นใยไหม เส้นใยฝ้ายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันซื้อมาจากอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี สั่งซื้อครั้งละประมาณ 10 ลูก ลูกหนึ่งประมาณ 4 กิโลกรัมครึ่ง ราคาประมาณ 1,050 บาทต่อลูก ชาวบ้านมีวิธีการเลือกซื้อเส้นด้าย โดยการเลือกซื้อเส้นด้ายฝ้ายที่มีขนาดใหญ่ ที่นำมาใช้ทำเส้นยืนเพราะเส้นด้ายฝ้ายที่มีเส้นขนาดใหญ่เป็นเส้นใยฝ้ายที่ควบแล้ว เส้นใยฝ้ายที่ควบแล้วจะมีความเหนียวไม่ขาดง่ายจึงเหมาะสมที่จะใช้เป็นเส้นยืน แต่ถ้าเลือกเส้นด้ายเปลือย หมายถึง ด้ายเส้นเดียวที่เข็นเป็นขนจะนำมาใช้ทำเส้นยืนไม่ได้เพราะจะทำให้ขาดได้ง่าย ส่วนการเลือกเส้นใยไหม สมัยก่อนยังคงเห็นเส้นใยไหมที่ได้จากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การสาวไหมหรือขั้นตอนต่างๆ ที่ช่างทอเลี้ยงไหมสาวไหมเอง ปัจจุบันเกิดปัญหาความแห้งแล้ง เดิมชาวบ้านเคยปลูกต้นหม่อนไว้ประมาณ 10 ไร่ เมื่อเกิดปัญหาความแห้งแล้ง ต้นหม่อนที่ปลูกไว้แห้งตายหมด จึงไม่สามารถมีอาหารมาเลี้ยงตัวไหมได้ ต้องหยุดเลี้ยง ปัจจุบันชาวบ้านที่ทอผ้าในหมู่บ้านจึงหันมาสั่งซื้อเส้นใยไหมกันมาก เพราะเส้นใยไหมสามารถหาซื้อได้ง่าย มีความสะดวกไม่ต้องปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง ช่างทอซื้อเส้นใยไหมจากกลุ่มเลี้ยงไหมบ้านเข้ว่า จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมกันซื้อทีเดียวใช้รถตู้ไปขนมา ซื้อครั้งละ 2 ลูก ลูกละประมาณ 5 กิโลกรัม กิโลกรัมละ 1,050 บาท หนึ่งกิโลกรัมได้ 10 ใจ ผ้าทอหนึ่งผืนจะใช้ประมาณ 2 ใจ ถ้าเป็นเส้นใยไหมที่เป็นไหมเลี้ยงที่เข็นแล้วกิโลกรัมละ 1,500 บาทไหมเลี้ยงนิยมนำมาใช้ทำเส้นมัดหมี่ วิธีการเลือกเส้นด้ายไหมเพื่อจะนำไปใช้ทำเส้นยืน จะใช้ไหม DK รัง 4 หรือ ควบ 4 เส้นใยไหมมีทั้งขนาดของเส้นควบ 3 ควบ 4 ควบ 6 แล้วแต่ความต้องการของช่างทอที่รู้ว่าควรจะใช้ลักษณะของเส้นใยไหมควบเท่าใด สำหรับผ้าตีนจกต้องเลือกเส้นใยไหมที่มีขนาดเส้นควบ 8 ควบ 10 ต้องเป็นเส้นใหญ่ พันหวิห่าง ตัวอย่างคือ ถ้าใช้ รัง 6 พันหวิที่ใช้ควรเป็นเบอร์ 56 ถ้าพันหวิใช้ รัง 6 หรือควบ 6 ส่วนมากใช้ทำมัดหมี่ เส้นใยไหมที่มีขนาดของรังมาก เส้นใยขนาดใหญ่จะได้เส้นใยไหมน้อยกว่าเส้นใยไหมที่มีรังขนาดเล็ก

จังหวัดอุทัยธานี

อรอนงค์ วิเศษศรี กล่าวถึงการเลือกเส้นใยใหม่ว่า“เส้นไหมเมื่อก่อนก็เลี้ยงเอง เลี้ยงไหมพื้นเมือง เลี้ยงเต็มกำลังเลยได้เส้นไหมประมาณกิโลครึ่งต่อ 45 วัน แต่ปัจจุบันเราใช้เส้นไหมวันหนึ่งประมาณกิโลครึ่ง เราก็เลยไม่เลี้ยงเพราะว่ามันไม่มีน้ำฝน ไม่มีใบหม่อนไม่ต้องเลี้ยง เพราะว่าตัวไหมมันกินใบหม่อนอย่างเดียว ป่าก็เลยหยุดเลี้ยง มาซื้อคู้มกว่าลงทุนปลูกต้นหม่อน 3 หมื่น 4 หมื่น ฝนไม่ตก หม่อนตาย ต้นหม่อนตายตัวไหมก็เลี้ยงไม่ได้ เสียไปตั้งเยอะ ตอนนั้นก็เลยไม่เลี้ยง ตัดสินใจซื้อเส้นไหมจูลไหมไทย สั่งเค้าทำเส้นไหมควบพิเศษให้ จากเส้นยืน ก็ทำควบ 6 ควบ 3 แต่ 3 เราไม่ค่อยได้ใช้ เพราะ 3 เส้นเล็ก เส้นฟุ้งก็ควบ 2 คือทำเกลียวทั้งหมดเลย ฝ้ายออกมาก็นุ่งไปไหนก็ไม่ยับ ชักง่าย รีดง่าย แต่ตอนนี้ก็มีคนใช้ตามเราหลายคนแล้ว ราคาปกติเส้นไหมเดียวไม่แพงนะ 700 เส้นไหมเดียวที่เค้าใช้ทั่วไป ป้าสั่งควบ ชุดละประมาณราคา 900 - 1,000 ไหมที่ป้าสั่งเค้าทำควบนี้มันมีน้ำหนัก ทอผ้าได้ประมาณ 10 เมตรต่อหนึ่งกิโล ซีดละ 1 เมตร แต่เส้นเดียว ในจำนวนกิโลหนึ่ง น้ำหนักกิโลหนึ่งเท่ากับ 15 เมตร ที่เราควบแล้วมันจะเหลือแค่ 10 เมตร น้ำหนักมันเพิ่มเส้นมันโตขึ้น ทำให้ทุนเราสูงกว่าผ้าปกติอีกครั้งหนึ่ง สั่งไหมจากจูลไหมไทย ครั้งหนึ่งก็ 40 โล แล้วแต่ 20 โล 15 โล ก็มี” (อรอนงค์ วิเศษศรี, 2552: สัมภาษณ์)

จังหวัดอุทัยธานีเลือกใช้วัสดุในการทอผ้าพื้นเมือง คือ เลือกใช้เส้นใยไหม สมัยก่อนชาวบ้านปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง พอฝนไม่ตกไม่มีน้ำ หม่อนตาย ตัวไหมก็เลี้ยงไม่ได้ ชาวบ้านในปัจจุบันจึงหยุดเลี้ยง เพราะคิดคำนวณแล้วซื้อเส้นใยไหมมาทอคุ้มค่าง่าปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง ปัจจุบันสั่งซื้อเส้นใยไหมจากจูลไหมไทย สั่งโรงงานให้ทำเส้นไหมควบพิเศษให้ จากเส้นยืนเคยใช้เส้นควบ 3 สั่งให้โรงงานทำพิเศษเป็น ควบ 6 เพราะ ควบ 3 เส้นเล็ก ส่วนเส้นฟุ้ง ควบ 2 คือทำเกลียวทั้งหมด ผ้าที่ทอออกมาก็นุ่งไปไหนก็ไม่ยับ ชักง่าย รีดง่าย ราคาปกติเส้นไหมเดียวราคา 700 บาท แต่ช่างทอในจังหวัดอุทัยธานีสั่งควบ ชุดละประมาณราคา 900-1,000 บาท เพราะเส้นใยไหมที่สั่งทำควบนั้นเป็นเส้นใยไหมที่มีน้ำหนักทอผ้าได้ประมาณ 10 เมตรต่อหนึ่งกิโลกรัม หรือประมาณซีดละ 1 เมตร แต่ถ้าเส้นเดียวจะมีน้ำหนักหนึ่งกิโลกรัมได้เท่ากับ 15 เมตร ถ้าควบด้วยจะเหลือแค่ 10 เมตร น้ำหนักจะเพิ่มขึ้นเพราะเส้นมีขนาดโตขึ้น ทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มสูงขึ้นกว่าผ้าปกติครั้งหนึ่ง จำนวนที่สั่งซื้อเส้นใยไหมจากจูลไหมไทย ครั้งหนึ่งประมาณ 15, 20 หรือ 40 กิโลกรัมบ้าง

สรุปการเลือกเส้นใยของชาวบ้านกลุ่มทอผ้าในจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี เลือกใช้เส้นใยฝ้าย เส้นใยไหม และเส้นใยไหมประดิษฐ์ในการทอผ้าพื้นเมืองอดีตชาวบ้านปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง ปัจจุบันสั่งซื้อเส้นใยจากแหล่งผลิตเส้นใยจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น เส้นใยฝ้าย และเส้นใยไหมประดิษฐ์ สั่งซื้อจากบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เส้นใยไหมสั่งซื้อจากโรงงานจูลไหมไทย และกลุ่มเลี้ยงไหมบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น ในการเลือกเส้นใยที่จะนำมาใช้ทอ ชาวบ้านมีวิธีการ

คัดเลือกเส้นใยให้เหมาะสมกับการใช้งานทอผ้า ดังนี้ การเลือกเส้นใยฝ้ายและเส้นใยไหม ไว้สำหรับทำเส้นยืน ต้องเลือกเส้นใยที่ควบแล้ว เช่น ควบ 3 ควบ 4 ควบ 6 เพราะเส้นใยที่ควบแล้วมีขนาดเส้นใหญ่ มีความเหนียวไม่ขาดง่ายเหมาะใช้ทำเส้นยืน การทอผ้าตีนจกต้องใช้เส้นใยควบ 8 ควบ 10 เพราะพื้นหวีห่างต้องใช้เส้นใยขนาดใหญ่ เส้นพุ่งใช้เส้นใยควบ 2 ตีเกลียวจะทำให้ผ้าที่ทอออกมาไม่ยับ ซักง่าย รีดง่าย

2. การย้อมสี

จังหวัดสุพรรณบุรี

ยม ผลวัฒน์นะ กล่าวถึงการย้อมสีว่า “เราไม่ได้ย้อมเลย เป็นด้ายฝ้ายสำเร็จรูปมา แล้วแต่เราจะเอาสีอะไร เคามีสีมาให้เราเลือก” (ยม ผลวัฒน์นะ. 2553: สัมภาษณ์)

สุรินทร์ กาฬภักดี กล่าวถึงการย้อมสีว่า “เวลาเราสั่งเราเลือกสีไปจะเอาสีไหนก็บอกเค้า เค้าย้อมมาเรียบร้อย สีก็ไม่ตกเลยมันจะอยู่อย่างนี้แหละสีไหนก็อยู่อย่างเก่า” (สุรินทร์ กาฬภักดี. 2553: สัมภาษณ์)

พะเยาว์ จันทรินทร์ กล่าวถึงการย้อมสีว่า “สีที่ใช้ใช้สีเคมี ตราสิงโตเกาะลูกโลก ขายเป็นซองๆ ละ 8-10 บาท เวลาซื้อเป็นกล่อง เรื่องลวดลายมันจะมีต้นฉบับเก่ามา สีนี้เราก็เอากลับมาลงแล้วมาลงเหลือง ลงเหลืองแล้วทำเงาถึงแดง ถ้าเป็นไหมประดิษฐ์มัดขาวลงเหลือง ลงเหลืองแล้วอบเหลืองไว้ลงบานเย็นจะเป็นแดง อบแดงไว้ แค่นี้ตรงเหลืองก็ย้อมสีฟ้าน้ำทะเลจะเป็นเขียว สีพื้นนี้เป็นสีเขียวเราอบขาวไว้ก็เป็นสีฟ้า พอล้างน้ำแล้ว ก็เอาไปแช่น้ำอุ่นๆ แล้วก็หยดกรดน้ำส้มกันสีตก” (พะเยาว์ จันทรินทร์. 2553: สัมภาษณ์)

ช่างทอจังหวัดสุพรรณบุรีที่ทอผ้าขาวม้าหรือผ้าฝ้ายสำเร็จจากโรงงาน ถ้าช่างทอต้องการเส้นใยฝ้ายสีใด คนขายเส้นใยฝ้ายจะมีสีมาให้เลือกตามความต้องการของช่างทอ เป็นเส้นใยฝ้ายสำเร็จรูปแบบไม่ต้องย้อมสี สีเส้นที่ได้สวยงามคงทน สีไม่ตก ส่วนของช่างทอผ้าไหมและผ้าไหมประดิษฐ์ ส่วนใหญ่จะย้อมสีเอง ใช้สีเคมี ตราสิงโตเกาะลูกโลก ราคาขายประมาณซองละ 8-10 บาท ถ้าทอแบบเดียวกับผ้ามัดหมี่ ให้มัดเส้นใยให้มีความแน่นพอดี ต้มน้ำให้เดือดใส่สี ผงเคลือบมัน เกลือ คนให้เข้ากัน แล้วนำเส้นใยที่มัดเป็นลวดลายจุ่มลงพลิกกลับไปมา สีจะได้ซึมเข้าเส้นใย วิธีการเลือกสีที่จะย้อม ให้เลือกใช้สีเหลืองหรือสีอ่อนก่อนย้อมก่อนสีแรก เพราะสีเข้มเมื่อผสมกับสีเหลืองจะได้สีที่ต้องการ มัดเหลืองลงสีบานเย็นจะทำให้เกิดเป็นสีแดง ถ้าต้องการแก้สีเหลืองให้ย้อมสีฟ้าจะได้สีเขียว พอล้างน้ำแล้ว ก็เอาไปแช่น้ำอุ่นๆ แล้วก็หยดกรดน้ำส้มกันสีตก การหยดกรดน้ำส้มถือว่าเป็นภูมิปัญญาที่ช่างทอเกิดการเรียนรู้สั่งสมประสบการณ์มา

จังหวัดชัยนาท

วันทา เผือกผ่อง กล่าวถึงขั้นตอนและกระบวนการย้อมสีผ้าใหม่ว่า "ผ้าไหมผืนหนึ่งไม่ได้ย้อมครั้งเดียว เรามัดสีขาวไว้ แล้วไปลงเหลือง ลงเหลืองไว้เราไปมัดเหลืองไว้อีก แล้วก็ไปย้อมเขียว เสริจ แล้วเราก็มัดเขียวไว้อีก ถ้าเราต้องการพื้นสีดำ เราก้ไปเอาแดงมาลงบวกกับสีเขียวก็เป็นสีดำ น้ำตาล ถ้าเรามัดดำไว้ ถ้าเราต้องการพื้นแดงอีก เราก้ล้างออกให้หมดเลย ล้างสีที่มัดทุกขั้นตอน มันไม่ใช่เสริจทีเดียว อยู่ๆ มัดให้เสริจเลยไม่ได้ ประมาณ 1 อาทิตย์ แต่นั่งทอจริงๆ 2 วันก็เสริจ พอมัดเสริจล้างออก แล้วก็ย้อมตามที่เราต้องการต้องตัดปอให้ตีไม่ให้ขาด เสริจแล้วมากรอใส่หลอดเล็ก กรอใส่หลอดเล็ก เสริจ ทอ 2 วันก็เสริจผืนหนึ่ง ผืนหนึ่งมี 5 สี สีหลักๆ ส่วนใหญ่จะเป็นแดง เขียว น้ำเงิน ลายหลักๆ ลายขอบานกระจก ลายนาคสองหัว ลายอีโต้ ลายกระแตยกของตอเป็นลาย ปัจจุบันใช้สีเคมีทั้งนั้น มีช่วงหนึ่งย้อมสีธรรมชาติก็ขายได้เฉพาะกลุ่มที่อนุรักษ์ต้องการสีธรรมชาติ แต่ถ้าออกสู่ตลาดบางคนชอบสีและลวดลายแจ่มๆ สดๆ จึงนิยมใส่สีเคมี ข้อเสียสีเคมีก็คือมันเป็นสารเคมี มีกลิ่นที่ทำให้ร่างกายเราเสียสุขภาพ แต่สีธรรมชาติเปื้อนมือไม่ต้องกลัวอันตราย น้ำก็เอามารดต้นไม้ได้งามดีไม่มีสารพิษ แต่ข้อดีของสีเคมีดีกว่าหนกว่า สีเคมีซื้อจากบ้านเข้ว่า ตราลูกโลก ขายเป็นโหล โหลละ 55 บาท เป็นซอง ถ้าเราต้องการให้สีสดติดคงทนต่อหมี 1 หัว สามารถที่จะใส่สีได้ 2 ซอง หมี 1 หัว คือ 1 ผืน แต่ถ้าจะให้สีเข้มขึ้นใส่ 3 ซอง ป้าจะใช้สีแรกสีเหลืองของเดียวเพราะว่าเรายังไม่ได้มัด พอมัดสีเหลืองเราต้องการสีเขียว เราก้ใช้สีฟ้าน้ำทะเลลง มันก็จะกลายเป็นสีเขียวแต่ต้องพอดีกัน แล้วก็เอาสีเขียวกลางลงไปอีก ซองมันก็จะได้สีเขียวสวย ต่อมาลงแดงถ้าเป็นลายขอบานกระจกจะเป็นสีดำแต่ไม่ดำสนิทเอาสีแดงลงไปโนเขียวสีจะออกดำๆ เสริจแล้วเรามัดดำไว้ เสริจแล้วล้างออกหมด มันมีน้ำยาล้างอยู่ ล้างสีทุกอย่าง ส่วนที่มัดไว้ก็เป็นสีใครสีมัน น้ำยาล้างเป็นขวดๆ ละ เมื่อก่อน 105 บาท เดียวนี้ 200 กว่า นอกจากใช้สีแล้ว ยังมีผงมันเคลือบให้สีติด ไม่ให้เส้นไหมพันกัน มันจะลื่น พอเราย้อมแล้วเราจะมีผงมันและเกลือใส่หน่อยหนึ่ง ผงมันใส่ 1 ช้อนโต๊ะ ต่อหัว เกลือก็ 1 ช้อนชา ให้มันเกาะสี พอเราล้างเสริจแล้วต้มแล้วก็ล้าง พอลงไปซักพักเดือดน้ำ มันจะใสสีมันจะจางเพราะมันอยู่ในเส้นไหมหมดแล้ว พอช่วงที่ล้างออกเสริจแล้วต้องมาปรับกับน้ำยาปรับสภาพเส้นไหม เพราะช่วงที่ย้อมแล้วย้อมอีกล้างแล้วล้างอีกเส้นไหมนุ่มเกินไป น้ำยาปรับสภาพเส้นไหม โหลละ 190 มี 12 ขวด ถ้าไหม 1 ผืน ต่อ 1 หัว ใส่แค่ครั้งเดียวใส่เยอะมันจะแข็ง เราไม่ต้องการให้แข็งแต่เราต้องการให้เส้นไหมกลม คินสภาพจากการที่ต้มแล้วเป็นขน มันจะเรียบและเส้นเล็กลง ย้อมฝ้ายง่ายมาก ถ้าเป็นสีเคมีใช้เกลืออย่างเดียว แล้วมาปรับกับครีมนวดผมธรรมดา เพราะฝ้ายไม่ต้องฟอก หรือปรับสภาพ พอซื้อด้ายฝ้ายมาเราก้กรอเลย กรอแล้วไปมัด และย้อมจนกว่าน้ำจะใส เราจะสังเกตได้ว่าฟองที่เดือดขึ้นมาจะใส พอยกขึ้นน้ำที่หยดลงมาจะใส เพราะมันอยู่ในเส้นไหมหมดแล้ว (วันทา เผือกผ่อง. 2553: สัมภาษณ์)

สมบุญ สุตจันทร์พิพัฒน์ กล่าวถึงสีและขั้นตอนที่ใช้ย้อม “ใช้สีเคมี ซึ่งมาจากชัญภูมิ ตราสิงโต ซึ่ยกกล่องมาไหลละ 55 บาท กล่องหนึ่ง 12 ซอง ถ้าเป็นผ้าเมตรไม่ขอบสีเข้มใส่ 1 ซอง ถ้าเป็นผ้าถุง 3 ซอง ผ้าถุง 2 เมตร เราย้อมหลายครั้งเราย้อมสีเหลือง สีแดง แล้วเราต้องไปล้างออกจะมาย้อมสีเขียว สีดำ 3-4 ซอง โดยมีขั้นตอนการย้อมสีที่แรกเอาเส้นไหมมาแช่น้ำก่อน ประมาณ 30 นาที เราเอาสี ละลายน้ำอุ่นมาเคล้าให้เข้ากัน จะใช้ขวดดำให้มันเข้ากัน แล้วเราก็เอาไปต้ม ประมาณ 30 นาที ต้ม จนกว่าน้ำใส สีจะไม่ตก ข้อดีการใช้สีเคมีสีจะแจ่มชัดจะดูรู้ ถ้าเป็นสีธรรมชาติจะติดกัน ข้อเสียของสี เคมีคือ ถ้าเราใช้เยอะไปมากไปมันจะแก่ไปเข้มไปจะไม่พอเหมาะ เราต้องมีช้อนเล็กๆ ว่าเราจะใช้มาก น้อยแค่ไหน คุณภาพสีที่ใช้ในปัจจุบันนี้ดี ติดทน เทคนิคการทำให้สีติดทนคือ ต้มจนกว่าน้ำจะใส ถ้าใส่ ไฟแรงสีจะไม่สวยไหมถ้ามัดไม่แน่นมันจะเข้าข้อไม่สวย ถ้ามัดดีจะแน่น สีจะไม่เข้าข้อ อันไหนมัดแล้ว ไม่สวยเราก็ขายถูกไป ถ้ามัดสวยก็บวกราคาเพิ่มได้ (สมบุญ สุตจันทร์พิพัฒน์. 2553: สัมภาษณ์)

สิรินทิพย์ สิงห์สม กล่าวถึงสีที่ใช้ย้อมผ้าว่า “ใช้สีเคมี ส้มมาจากบ้านเขว่า สีเป็นตัวสิงห์ โหลหนึ่ง 50 กว่าบาท เราย้อมผ้าครั้งละห่อ ผ้าผืนหนึ่งย้อม 5 ครั้งคนละสี สีเคมีมันย้อมติดง่าย ทน ข้อเสียตรงที่มันเป็นสารเคมีมันอันตรายต่อเราเหมือนกัน วิธีการให้สีติดทนพอน้ำเดือดเอาสีใส่ แล้วเอา ผงสบู่ใส่ ผงสบู่กิโลหนึ่ง 50 บาท ใส่ลงไปครั้งละครึ่งช้อนแกง และก็มีผงเคลือบมันเวลาเราย้อมมันจะ เป็นเงา ใสไปเท่าๆ กัน อันนี้ราคาแพงกิโลละ 200 กว่าบาท ใส่รวมกันไปเลยในหม้อ แต่ละสีแต่ละครั้ง ให้มันขึ้นเงา แช่น้ำเดือดๆ ประมาณ 30 นาที พอเรายกขึ้นมาดูว่าน้ำมันใสแล้ว ดูว่ามันกินสีไหม แล้ว เอาไปตากรอจนกว่าแห้ง ส่วนฝ้ายจะย้อมเป็นผ้าเย็บเสื้อลาวจะย้อม ย้อมด้วยสีเคมีเหมือนกัน เราไป ซื้อผ้าฝ้ายที่ทอเป็นผืนแล้ว ยังเป็นผ้าขาวอยู่ผ้าดิบ เรามาย้อมสี แล้วเรามาตัดเป็นเสื้อลาว ราคาตัวละ 500 600 ถึง 800” (สิรินทิพย์ สิงห์สม. 2553: สัมภาษณ์)

น้อย พุ่มจำปา กล่าวถึง การย้อมสีว่า “สมัยก่อนธรรมชาติเอาเปลือกคูบัว เปลือกขนุนบ้าง เปลือกชะย้อมบ้าง ผางบ้าง มันหลายอย่าง เอามาต้มอีก มันไม่ทันเงินเลยละไม่ทำ เอาสีเคมี ง่ายดี ไวดี เวลาย้อมสมัยก่อนใช้เหมียด ต้นมะขาม เอาใบมันมาแช่ 3 คืนน้ำมันเหลือง สีเปรี้ยวๆ น้อยๆ สีสวย สี ไม่ตกด้วย แล้วมาย้อมใหม่เอามาแช่ไม่นานเท่าไร แล้วก็มาตั้งหม้อต้ม ฝ้ายก็ย้อมเหมือนกันนี่ละ สมัยนี้ เค็ดันเหมียดทั้งหมด เค็ดันปลุกอ้อย หาไม่เจอแล้วเดี๋ยวนี้” (น้อย พุ่มจำปา. 2553: สัมภาษณ์)

เดิมชาวบ้านจังหวัดชัยนาทใช้สีจากวัสดุธรรมชาติที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมในการย้อมสีผ้าที่ สืบทอดต่อกันมา แต่ปัจจุบันชาวบ้านไม่นิยมใช้สีจากธรรมชาติ ใช้สีเคมีย้อมผ้าแทน เพราะกว่าจะได้สี จากธรรมชาติมาใช้ย้อมผ้า มีขั้นตอนมากยุ่งยาก ชาวบ้านจึงนิยมใช้สีเคมีในการย้อมผ้า ย้อมเส้นใย ไหม เส้นใยฝ้ายแทน เพราะคุณสมบัติข้อดีจากการย้อมสีเคมีคือ หาซื้อได้ง่าย ขั้นตอนน้อย สีสด ไม่ทำ ให้ตกสี ย้อมง่ายติดทนนาน จึงเป็นอีกทางเลือกที่ชาวบ้านเลือกใช้สีเคมี เพื่อประหยัดเวลาในการย้อม สีผ้า ชาวบ้านมีเทคนิคภูมิปัญญาในการย้อมสีผ้าที่เกิดจากการลองผิดลองถูกจนเกิดความชำนาญใน

การย้อมผ้าสามารถเลือกผสมสีย้อมได้ตามความต้องการของตนเอง สีเคมีที่ใช้ย้อมผ้าซื้อมาจากบ้านเข้ว่า จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะเป็นซอง ตราสิงห์ราคาขายโหลละ 55 บาท ใช้ย้อมผ้าถุงใช้สีปริมาณ 2-3 ซอง การใส่สีขึ้นอยู่กับความต้องการสีเข้มหรือสีอ่อน ถ้าต้องการสีเข้มให้ใส่ผงสีปริมาณมาก สีสด ต้องการอ่อนให้ใส่แค่ 1 ซอง ขั้นตอนแรกในการย้อมสีเอาเส้นไหมมาแช่น้ำก่อน ประมาณ 30 นาที แล้วเอาสีละลายน้ำอุ่นมาเคล้าให้เข้ากัน ต้องการให้สีติดทนพอน้ำเดือดใส่ผงสบู่ครึ่งละครึ่งช้อนโต๊ะ พร้อมกับผงเคลือบมัน ผ้าหรือเส้นใยที่ย้อมสีแล้วสีจะติดทนและเป็นเงาใสรวมลงหม้อ ใช้ขวดตักก่อนแล้วนำไปแช่น้ำเดือดประมาณ 30 นาที ต้มจนกว่าน้ำใส สีจะไม่ตก ผงสบู่ราคา กิโลกรัมละ 50 บาท ผงเคลือบมันราคา กิโลกรัมละ 200 บาท ข้อดีการใช้สีเคมีสีจะแจ่มชัดเพราะคุณภาพสีในปัจจุบันดี ติดทน การใช้ผงสบู่กับผงเคลือบมันเป็นส่วนผสมในการย้อมสีถือเป็นภูมิปัญญาที่ช่างทอได้คิดได้ทำมาเป็นเวลายาวนาน ในการย้อมสีเส้นใยไหมที่เตรียมไว้สำหรับทอเป็นผ้ามัดหมี่ การมัดเส้นใยไหมต้องมัดให้แน่น มัดด้วยน้ำหนักมือพอดีกัน เพราะถ้ามัดแน่นเกินไปสีจะไม่สามารถเข้าไปถึงเส้นใยได้ ถ้ามัดไม่แน่นสีจะซึมได้ ต้องมัดให้แน่นพอดี การย้อมไม่ได้ย้อมครั้งเดียวต้องย้อมหลายครั้ง ถ้ามัดเส้นใยไหมสีขาวไว้ ให้ย้อมสีเหลืองก่อนสีแรก จากนั้นมัดสีเหลืองไว้ แล้วย้อมสีเขียว ต้องการพื้นสีดำให้เอาสีแดงมาผสมกับสีเขียว จะได้สีดำน้ำตาล ต้องการพื้นสีแดงอีกให้เรามัดสีดำไว้แล้วไปล้างเส้นใยให้สีดำออกแล้วย้อมสีแดง การมัดย้อมไม่ได้ทำครั้งเดียวแล้วจบเลย ใช้เวลา 1 อาทิตย์ แต่เวลาทอผ้าจริงๆ ใช้เวลา 2 วันก็ทอเสร็จ เมื่อย้อมสีตากแห้งดีแล้ว เอาเส้นใยไปกรอใส่หลอดเล็ก สีที่ส่วนมากเลือกใช้จะเป็นสีแดง สีเขียว สีน้ำเงิน

จังหวัดอุทัยธานี

ชาวบ้านจังหวัดอุทัยธานีรับซื้อเส้นใยไหมจากบ้านเข้ว่า จังหวัดชัยภูมิ และรับซื้อเส้นใยฝ้ายจากอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เส้นใยที่ได้ส่วนใหญ่เป็นเส้นใยดิบสีขาว โดยเฉพาะเส้นใยไหมจะต้องนำมาย้อมสีก่อนใช้ทอ สีที่ชาวบ้านใช้ย้อมผ้าไหม ใช้สีเคมี เพราะสีเคมีราคาถูก หาซื้อได้ง่าย ติดทน ลดขั้นตอนวิธีการย้อมสีเส้นใย เดิมใช้วัสดุธรรมชาติ มีหลายขั้นตอน สีเคมีจึงเป็นทางเลือกให้ชาวบ้านเลือกตามความต้องการ ชาวบ้านเลือกใช้สีเคมีตราสิงห์ ราคาต่อโหลละ 50-60 บาท วิธีการย้อมขั้นแรก ต้มน้ำให้เดือด ใส่สี ผงเคลือบมัน เกลือ คนให้เข้ากัน พลิกเส้นกลับไป กลับมา สีจะได้ติดเส้นใย ต้มประมาณ 30 นาที แล้วยกขึ้นตาก เส้นใยฝ้ายเป็นเส้นใยฝ้ายที่รับซื้อสำเร็จรูป ย้อมสีแล้ว และเลือกได้ตามต้องการ

สรุปการย้อมสีของชาวบ้านกลุ่มทอผ้าในจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี คือ สมัยก่อนชาวบ้านใช้สีจากวัสดุธรรมชาติ ปัจจุบันไม่ใช่แล้ว เพราะขั้นตอนยุ่งยาก ชาวบ้านจึงนิยมใช้สีเคมีในการย้อมผ้าแทน สีเคมีหาซื้อได้ง่าย ขั้นตอนน้อย สีสด ไม่ทำให้ตกสี ย้อมง่ายติดทนนาน สั่งซื้อสีจากบ้านเข้ว่า จังหวัดชัยภูมิ ชนิดของ ตราสิงห์ ในการย้อมสีเส้นใยฝ้ายและเส้นใยไหมจะมีวิธีการย้อมที่เหมือนกัน โดยชาวบ้านใช้ประสบการณ์ความรู้ในการย้อมสี ผสมสีย้อมให้ติดทน คือ

เอาเส้นใยมาแช่น้ำก่อน ประมาณ 30 นาที เทสีละลายน้ำอุ่นมาเคล้าให้เข้ากัน ต้องการให้สีติดทนพอ น้ำเดือดใส่ผงสบู่อีกครึ่งช้อนโต๊ะ พร้อมกับผงเคลือบมัน เกลือ ใช้ขวดตักก่อนแล้วนำไปแช่น้ำเดือด ประมาณ 30 นาที ต้มจนกว่าน้ำใส สีจะไม่ตก ถ้าต้องการสีเข้มใส่สีปริมาณมาก ต้องการสีอ่อนใส่สีปริมาณน้อย ในการย้อมสีผ้ามัดหมี่ มัดเส้นใยให้มีความแน่นพอดี แน่นมากสีจะไม่ซึม ถ้ามัดไม่แน่นสีซึมเข้าไปทำให้ไม่เห็นลวดลายที่มัดไว้ ควรย้อมสีเหลืองก่อนสีแรก จากนั้นมัดเหลืองลงสีบานเย็นจะทำให้เกิดเป็นสีแดง ถ้าต้องการแก้สีเหลืองให้ย้อมสีฟ้าจะได้สีเขียว เพราะสีเหลืองเมื่อผสมกับสีฟ้าจะได้สีเขียว แล้วเอาเส้นใยไปแช่น้ำอุ่นๆ หยดกรดน้ำส้มลงไป เพื่อกันไม่ให้สีตก

ขั้นตอนและกรรมวิธีการทอผ้าพื้นเมือง

จากข้อมูลที่ปรากฏในการทอผ้าพื้นเมืองกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี สามารถแบ่งการทอออกเป็น 4 วิธี ดังนี้

การทอขัด การทอขัดเป็นการทอสลักกันระหว่างเส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืน สีสัน ลวดลาย และความหนาของผืนผ้า ขึ้นอยู่กับการออกแบบและการทอของชาวบ้านว่าจะใช้เส้นด้ายสีอะไรมีความหนาขนาดไหน ผ้าทอลายขัดส่วนใหญ่ ได้แก่ ผ้าพื้นสีเดียว ผ้าขาวม้า เป็นต้น เป็นวิธีการเบื้องต้นของการทอผ้าทุกชนิด คือมีเส้นพุ่งเส้นยืน สีเดียวกันและต่างสีกัน ถ้าทอเส้นยืนสลักสีก็จะเกิดผ้าลายริ้วทางยาว หรือทำเส้นพุ่งสลักสีก็ได้ผ้าลายขวาง ถ้าทอเส้นยืนและเส้นพุ่งสลักสีก็ได้ลายตาราง ผ้าไหมที่ใช้เทคนิคทอขัด เรียกตามความหนาของเนื้อผ้าเช่น ผ้าไหมหนึ่งเส้น ทอด้วยเส้นยืนและเส้นพุ่งเส้นเดียว ไม่ได้ควบเส้นใยเพิ่มเข้าไป จะได้ผ้าเนื้อละเอียดบางเบา ผ้าไหมสองเส้น ทอด้วยเส้นยืนเส้นเดียว ส่วนเส้นพุ่งนั้น จะควบเส้นไหมเพิ่มเป็นสองเส้น จะได้ผ้าเนื้อหนาปานกลาง ผ้าไหมสี่เส้น เป็นผ้าไหมที่ทอด้วยเส้นยืนเส้นเดียว ส่วนเส้นพุ่งนั้นควบเส้นไหมเพิ่มความหนาเป็นสี่เส้นจะได้ผ้าเนื้อหนาขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2545: 36) การทอขัดของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ทั้ง 3 จังหวัด พบว่า การทอขัดเป็นการทอระหว่างเส้นยืนและเส้นพุ่ง เส้นยืนเป็นเส้นใยฝ้ายหรือเส้นใยไหม ที่มีความเหนียวไม่ขาดง่าย เพราะเวลาทอเส้นยืนต้องได้รับการเสียดสีกับพื้นหวี วิธีการเตรียมเส้นยืน นำเส้นใยฝ้ายหรือไหมต้มกับน้ำขี้เถ้า เพื่อล้างสิ่งสกปรกออกจากเส้นใย แล้วไปตากให้แห้ง นำไปกรอใส่หลอด คั้นหูก ร้อยเข้าฟืม เก็บตะกอกเข้าก็ ผูกโยงกับตะกอก การเตรียมเส้นพุ่ง นำเส้นใยฝ้ายและไหมกรอเข้าหลอด ใส่ในกระสวย เพื่อใช้พุ่งจากซ้ายไปขวา ขวาไปซ้าย ทอเป็นผืน ทั้งสีเดียวและหลายสีตามความต้องการของช่างทอ

การทอผ้ามัดหมี่ พบว่ามีการทอผ้าด้วยกรรมวิธีนี้มากในหลายประเทศ เช่น เขมร อินโดนีเซีย มาเลเซีย อินเดีย และแอฟริกา การทอผ้ามัดหมี่ คือ การมัดเส้นด้ายไม่ว่าจะเป็นเส้นไหมหรือเส้นฝ้าย เพื่อสร้างลวดลายก่อนการย้อม สำหรับในประเทศไทยซึ่งนิยมทำกันมานานแล้วในภาคอีสานและภาคกลางบางจังหวัด ในกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งจะมัดหมี่เส้นพุ่ง(มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2544: 21-22) ลวดลายที่เกิดจากการมัดหมี่ล้วนเกิดขึ้นจากการออกแบบไว้ก่อนทอ และสร้างลวดลายในขณะที่ยังเป็นเส้นด้าย โดยการมัดลำด้ายหรือไหม ให้เป็นจังหวะตามที่ออกแบบไว้ก่อนนำไปย้อม (วิที พานิชพันธ์. 2547: 13) เดิมสมัยก่อนใช้เชือกกล้วยที่ได้จากกาบกล้วยมาใช้มัด ปัจจุบันใช้เชือกฟางพลาสติกแทน ด้ายส่วนไหนที่มัดต้องมัดให้แน่น เพราะเมื่อนำด้ายไปย้อมสีแล้ว แกะเชือกออก จะเกิดเป็นจังหวะลวดลายตามช่วงของการมัด บริเวณที่ถูกมัด สีจะไม่สามารถซึมผ่านเข้าไปได้ แต่ถ้ามัดไม่แน่นจะทำให้สีซึมเลอะ การมัดหมี่มีเทคนิคการมัดอยู่ 3 แบบ คือ การมัดหมี่เส้นพุ่ง การมัดหมี่เส้นยืน และการมัดหมี่ซ้อนหรือมัดทั้งสองทางทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน(สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2545: 42-43) การทอผ้ามัดหมี่เป็นการออกแบบลวดลายก่อนการทอ โดยใช้วิธีการมัดเส้นด้ายไหมหรือเส้นด้ายฝ้ายด้วยเชือก ให้เป็นจังหวะและลวดลายตามความต้องการ ช่วงของการมัดต้องแน่น เพราะเมื่อย้อมสีลงไปสีจะได้ไม่ซึมเข้าไปในส่วนที่มัด ทำให้เกิดลวดลายสวยงามก่อนทอ การมัดหมี่สามารถมัดย้อมได้ทั้งเส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืน อีกทั้งยังนำไปทอได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับการออกแบบลวดลายของช่างทอ

การทอผ้าจก เป็นการทอผ้าและปักผ้าไปพร้อมๆ กัน ทำให้เกิดลวดลายคล้ายการปักผ้า โดยการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆ สอดขึ้นลง แทนการใช้เข็มปัก ใช้ชนเม่น ไม้หรือนิ้วสอดนับเส้นยืนแล้วยกขึ้น จากนั้นสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไป (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2547: 21) การผูกเก็บปมเส้นพุ่งพิเศษในการทอผ้าจกทำได้ 2 วิธี คือ วิธีผูกเก็บปมด้ายพุ่งพิเศษด้านบน สามารถมัดเก็บได้แน่น ผู้ทออาจดูลวดลายที่ทอเสร็จด้านล่าง และวิธีการเก็บปมเส้นด้ายพุ่งพิเศษด้านล่าง รูปแบบการทอที่ดูลวดลายที่ทอเสร็จจากด้านบนแต่ผู้ทอจะต้องระมัดระวังมิให้เส้นด้ายพุ่งพิเศษที่อยู่ด้ายล่างพันกัน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2547: 86) การทำลวดลายในผ้าจกจะแตกต่างกันออกไปตามประโยชน์ใช้สอย เช่น การทอเพื่อประกอบเป็นตีนชิ้น หรือเชิงชิ้นที่เรียกว่า “ชิ้นตีนจก” จะมีลวดลายที่นิยมกันอย่างหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากลวดลายผ้าจกที่ทอเพื่อประโยชน์อื่น เช่น ทอเพื่อใช้ในกิจกรรมทางศาสนาก็จะเป็นลวดลายเกี่ยวกับศาสนาหรือลวดลายชาดกต่างๆ หรือ ลวดลายสัตว์ในนิมพานต์ดังจะเห็นได้จากลวดลายในผ้าคลุม ศรีษะนาค ผ้าห่อคัมภีร์ หรือธงในงานบุญต่างๆ เป็นต้น (มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2544: 24) การทอผ้าจกเป็นการใช้ชนเม่น ไม้หรือนิ้วมือสอดนับเส้นด้ายยืนยกขึ้น แล้วใช้วิธีสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปทำให้เกิดลวดลาย โดยลวดลายที่ได้จะมีลักษณะคล้ายลายปัก

การทอผ้าชนิด วิธีเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเพื่อให้เกิดลวดลายยกตัวสูงกว่าสีพื้น หรือมีสีแตกต่างจากสีพื้นโดยใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิดเพื่อซ่อนเส้นด้ายยืนขึ้นแล้วสอดเส้นด้ายพุ่งไปตามแนวเส้นใยที่ถูกจัดซ่อนขึ้นนั้น ดังนั้นจังหวะการสอดเส้นด้ายพุ่งจึงทำให้เกิดเป็นลวดลายรูปแบบต่างๆ เส้นด้ายพุ่งที่เพิ่มพิเศษจะใช้สีเดียวเท่านั้น (มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2544: 23) เช่น การทอเป็นจุดต่อเนื่อง การทอเป็นเส้นตรงแนวตั้ง แนวนอนและแนวเฉียง ทอเป็นรูปสามเหลี่ยม และทอเป็นรูปสี่เหลี่ยมที่มีรูปแบบและขนาดแตกต่างกัน (พินาลิน สาริยา. 2549: 113-114) ด้านการทอผ้าในปัจจุบันมีเทคนิค 3 แบบ คือ แบบดั้งเดิม ใช้วิธีการคัดลายขีดด้านหน้าพื้นพิมพ์ เสร็จแล้วใช้ไม้ดาบขัดสอดแทนไม้ขีดด้านหน้าพื้นพิมพ์ แล้วสอดไม้ขีด ด้านหน้าเลื่อนไปด้านหลังตะกอลอย ทำการคัดแบบนี้ไปจนจบลาย เวลาทอต้องใช้ไม้ดาบสอดแทนไม้ขีด แล้วยกด้ายเส้นยืนขึ้นเส้นยืนก็จะเปิด เกิดลวดลายตามที่ต้องการในการเก็บขีดด้านหน้าพื้นพิมพ์, การเก็บขีดแบบตะกอลอย การเก็บขีดแบบนี้ต้องผ่านแบบที่ 1 เสียก่อน จากนั้นก็ใช้เส้นด้ายเก็บลายตามไม้ที่คัดนั้นทุกเส้น เรียกว่า เก็บตะกอลอย วิธีนี้สะดวกกว่าวิธีแรก คือ ไม่ต้องเก็บขีดทุกครั้งในเวลาทอใช้วิธีการยกตะกอลอยไล่ไปแต่ละไม้จนครบหรือจะยกตะกอลอยไปมากก็ได้ลายซ้ำตลอด และการเก็บขีดแบบตะกอลอย (ตะกอลอยยาว) เป็นการพัฒนามาจากการเก็บขีดแบบดั้งเดิมเพื่อให้ใช้งานได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ส่วนลวดลายนั้นใช้ได้เหมือนกันกับการเก็บขีดแบบตะกอลอย คือเป็นลายซ้ำที่กลับไปกลับมา จะต่างกันก็เพียงแต่สามารถทำลวดลายได้จำนวนตะกอลอยมาก ๆ เท่ากับการเก็บขีดแบบนี้ต้องเก็บตะกอลอยเป็นแถวด้วยการเก็บตะกอลอยทุกช่องพื้นหวี เก็บทั้งด้านบนและด้านล่างจนครบหน้าผ้า ต้องเก็บตั้งสูงประมาณ 25 นิ้ว (ศิริ ผาสุก. 2545: 65-66) ดังนั้นการทอผ้าชนิดเป็นการใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิดซ่อนเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษไปตามแนวเส้นใยที่ถูกซ่อนขึ้นมา ลักษณะลวดลายส่วนใหญ่เป็นจุด เส้น สามเหลี่ยม สีเหลี่ยมต่างๆ กัน ขึ้นอยู่กับการออกแบบของช่างทอ

จากข้อมูลที่ปรากฏในแหล่งผลิตผ้าทอพื้นเมืองในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี พบว่า ผ้าแต่ละผืนมีความหลากหลายแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเทคนิคการทอแต่ละแบบ ทั้งเทคนิคการทอขัด การมัดหมี่ การขีด/จก ลักษณะการทอแต่ละแบบนี้จะใช้เทคนิคเฉพาะทำให้ผลงานที่ออกมามีลักษณะที่แตกต่างกัน

จังหวัดสุพรรณบุรี มีการใช้เทคนิคการทอผ้าพื้นเมือง ดังนี้

เทคนิคการทอลายขัด จังหวัดสุพรรณบุรีทอลายขัดหลากสี ใช้ฝ้ายเป็นวัตถุดิบในการทอ ผ้าที่นิยมทอกันมากคือ ผ้าขาวม้า 5 สี ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของคนในชุมชนเชื้อสายลาวครั้ง เช่น

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>1.ผ้าขาวม้าฝ้าย 5 สี</p> <p>ผลงาน ประเทือง กาฬภักดี อายุ 59 ปี (ประธานกลุ่มทอผ้าขาวม้า 5 สี) ที่อยู่ บ้านเลขที่ 7 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เส้นใยฝ้ายในการทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลายตาราง ใช้สีสด สีที่ใช่ สีชมพู สีขาว สีเขียว สีเหลือง และสีส้ม ชาวบ้านนิยมใช้ในชีวิตประจำวันเป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>2.ผ้าขาวม้าฝ้าย 5 สี</p> <p>ผลงาน ประเทือง กาฬภักดี อายุ 59 ปี (ประธานกลุ่มทอผ้าขาวม้า 5 สี) ที่อยู่ บ้านเลขที่ 7 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เส้นใยฝ้ายในการทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลายตาราง ใช้สีสด สีที่ใช่ สีน้ำตาล สีขาว สีเขียว สีเหลือง และสีส้ม ชาวบ้านนิยมใช้ในชีวิตประจำวันเป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>3.ผ้าขาวม้าฝ้าย 5 สี</p> <p>ผลงาน ประเทือง กาฬภักดี อายุ 59 ปี (ประธานกลุ่มทอผ้าขาวม้า 5 สี) ที่อยู่ บ้านเลขที่ 7 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เส้นใยฝ้ายในการทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลายตาราง ใช้สีสด สีที่ใช่ สีม่วง สีแดง สีขาว สีเขียว และสีส้ม ชาวบ้านนิยมใช้ในชีวิตประจำวันเป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>4.ผ้าขาวม้าฝ้าย 5 สี</p> <p>ผลงาน ประเทือง กาฬภักดี อายุ 59 ปี (ประธานกลุ่มทอผ้าขาวม้า 5 สี) ที่อยู่ บ้านเลขที่ 7 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เส้นใยฝ้ายในการทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลายตาราง ใช้สีสด สีที่ใช่ สีแดง สีขาว สีเขียว สีเหลือง และสีน้ำเงิน ชาวบ้านนิยมใช้ในชีวิตประจำวันเป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>5.ผ้าขาวม้าฝ้าย 5 สี</p> <p>ผลงาน ประเทือง กาฬภักดี อายุ 59 ปี (ประธานกลุ่มทอผ้าขาวม้า 5 สี) ที่อยู่ บ้านเลขที่ 7 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เส้นใยฝ้ายในการทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลายตาราง ใช้สีสด สีที่ใช่ สีชมพู สีม่วง สีขาว สีเหลือง สีส้ม และสีเขียว ชาวบ้านนิยมใช้ในชีวิตประจำวันเป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>6.ผ้าขาวม้าฝ้าย 5 สี</p> <p>ผลงาน ประเทือง กาฬภักดี อายุ 59 ปี (ประธานกลุ่มทอผ้าขาวม้า 5 สี) ที่อยู่ บ้านเลขที่ 7 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เส้นใยฝ้ายในการทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลายตาราง ใช้สีสด สีที่ใช่ สีดำ สีขาว สีส้ม สีเขียว และสีเหลือง ชาวบ้านนิยมใช้ในชีวิตประจำวันเป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>7.ผ้าฝ้ายลายสก๊อต</p> <p>ผลงาน ประเทือง กาฬภักดี อายุ 59 ปี (ประธานกลุ่มทอผ้าขาวม้า 5 สี) ที่อยู่ บ้านเลขที่ 7 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เส้นใยฝ้ายในการทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลายตาราง ใช้สีสด สีที่ใช่ สีขาว สีชมพู สีน้ำเงิน สีชมพูอ่อน และสีแดง ชาวบ้านนิยมใช้ในชีวิตประจำวันเป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>8.ผ้าพื้นผืนสำหรับตัดเสื้อผ้า</p> <p>ผลงาน ประเทือง กาฬภักดี อายุ 59 ปี (ประธานกลุ่มทอผ้าขาวม้า 5 สี) ที่อยู่ บ้านเลขที่ 7 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เส้นใยฝ้ายในการทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลายตาราง ใช้สีสด สีที่ใช่ สีน้ำเงิน สีขาว สีฟ้า สีเหลือง และสีส้ม ชาวบ้านนิยมใช้ในชีวิตประจำวันเป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>9. ผ้าพื้นผืนสำหรับตัดเสื้อผ้า</p> <p>ผลงาน ประเทือง กาฬภักดี อายุ 59 ปี (ประธานกลุ่มทอผ้าชาวม้า 5 สี) ที่อยู่ บ้านเลขที่ 7 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เส้นใยฝ้ายในการทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลายตาราง ใช้สีสด สีที่ใช้ สีน้ำเงิน สีขาว สีฟ้า สีเหลือง และสีส้ม ชาวบ้านนิยมใช้ใน ชีวิตประจำวันเป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่วันสงกรานต์</p>
	<p>10. ผ้าพื้นผืนสำหรับตัดเสื้อผ้า</p> <p>ผลงาน ประเทือง กาฬภักดี อายุ 59 ปี (ประธานกลุ่มทอผ้าชาวม้า 5 สี) ที่อยู่ บ้านเลขที่ 7 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เส้นใยฝ้ายในการทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลาย ตาราง ใช้สีสด สีที่ใช้ สีน้ำตาล สีขาว และสีแดง ชาวบ้านนิยมใช้ใน ชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่วันสงกรานต์</p>
	<p>11. ผ้าพื้นผืนสำหรับตัดเสื้อผ้า</p> <p>ผลงาน ประเทือง กาฬภักดี อายุ 59 ปี (ประธานกลุ่มทอผ้าชาวม้า 5 สี) ที่อยู่ บ้านเลขที่ 7 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เส้นใยฝ้ายในการทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลาย ตาราง ใช้สีสด สีที่ใช้ สีน้ำตาล สีขาว และสีส้ม ชาวบ้านนิยมใช้ใน ชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่วันสงกรานต์</p>

เทคนิคการมัดหมี่ จากข้อมูลที่พบในชุมชนที่มีการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าการทอด้วยเทคนิคการมัดหมี่จะพบในทุกๆ แหล่งทุกบ้านที่มีการทอผ้า เพราะเทคนิคการมัดหมี่เป็นเทคนิคที่ทำให้เกิดสีสันและลวดลายที่มีความวิจิตรงดงามแบบไทยและเป็นที่นิยมของคนทั่วไป เช่น

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>1.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทร์ทร อายุ 49 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ชื่อลายชอบานกระจก ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>
	<p>2.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทร์ทร อายุ 49 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ชื่อลายชอบายกระจก ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>
	<p>3.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทร์ทร อายุ 49 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณมีการจัดองค์ประกอบลายใหม่ ลายดั้งเดิมเป็นชอบานกระจก ลายใหม่เป็นชอบานกระจกล้อมรอบด้วย ลายสีเหลี่ยมขนมเปียกปูน แต่ลวดลายยังคงแบบดั้งเดิมไว้เพื่อช่วยอนุรักษ์ลวดลายเก่าให้ยังคงอยู่คู่กับชุมชนต่อไป</p>
	<p>4.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทร์ทร อายุ 49 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ชื่อลายชอบายกระจก ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>5.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทร์ทร อายุ 49 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ซึ่งคล้ายขอบายกระจก ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>
	<p>6.ผ้าไหมมัดหมี่สลักขิด</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทร์ทร อายุ 49 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เทคนิคการทอ 2 แบบสลักกันเป็นแนวตั้งระหว่างการมัดหมี่เส้นพุ่ง ลวดลายแบบดั้งเดิมลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน สลักกับการขิด</p>

เทคนิคการขิดหรือจก จากข้อมูลที่พบในชุมชนที่มีการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาว ครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าการทอโดยการใส่เส้นด้ายพุ่งพิเศษในการทอขิดหรือจก สามารถสร้างสรรค์สันและลวดลายผ้าได้อย่างประณีตสวยงาม แสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>1.ผ้าฝ้ายทอมือ</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทร์ทร อายุ 49 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้วิธีการทอผ้าขิด โดยการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเพื่อให้เกิดลวดลายยกตัวสูงกว่าสีพื้น หรือมีสีแตกต่างจากสีพื้นโดยใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิดเพื่อซ่อนเส้นด้ายยืนขึ้นแล้วสอดเส้นด้ายพุ่งไปตามแนวเส้นใยที่ถูกจัดซ่อนขึ้นนั้น จึงทำให้เกิดเป็นลวดลายต่างๆ</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>2. ผ้าฝ้าย</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทรธร อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้วิธีการทอผ้าชนิด โดยการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเพื่อให้เกิดลวดลายยกตัวสูงกว่าสีพื้น หรือมีสีแตกต่างจากสีพื้นโดยใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิดเพื่อซ่อนเส้นด้ายยืนขึ้นแล้วสอดเส้นด้ายพุ่งไปตามแนวเส้นใยที่ถูกจัดซ่อนขึ้นนั้น จึงทำให้เกิดเป็นลวดลายต่างๆ</p>
	<p>3. เข็มดินจก</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทรธร อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เทคนิควิธีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆ สอดขึ้นลง ใช้เข็มปัก ขนเม่น ไม้หรือนิ้วสอดนับเส้นยืนแล้วยกขึ้น จากนั้นสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไป ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>
	<p>4. เข็มดินจก</p> <p>ผลงาน นางวิภาพร กาฬภักดี อายุ 37 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 110 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เทคนิควิธีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆ สอดขึ้นลง ใช้เข็มปัก ขนเม่น ไม้หรือนิ้วสอดนับเส้นยืนแล้วยกขึ้น จากนั้นสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไป ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>5. ชินตีนจก</p> <p>ผลงาน นางวิภาพร กาฬภัคดี อายุ 37 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 110 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เทคนิควิธีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆ สอดขึ้นลง ใช้เข็มปัก ขนเม่น ไม้หรือนิ้วสอดนับเส้นยืนแล้วยกขึ้น จากนั้นสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไป</p> <p>ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>
	<p>6. ชินตีนจก</p> <p>ผลงาน นางวิภาพร กาฬภัคดี อายุ 37 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 110 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เทคนิควิธีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆ สอดขึ้นลง ใช้เข็มปัก ขนเม่น ไม้หรือนิ้วสอดนับเส้นยืนแล้วยกขึ้น จากนั้นสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไป</p> <p>ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>
	<p>7. ชินตีนจก</p> <p>ผลงาน นางวิภาพร กาฬภัคดี อายุ 37 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 110 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เทคนิควิธีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆ สอดขึ้นลง ใช้เข็มปัก ขนเม่น ไม้หรือนิ้วสอดนับเส้นยืนแล้วยกขึ้น จากนั้นสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไป</p> <p>ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>
	<p>8. ชินตีนจก</p> <p>ผลงาน นางวิภาพร กาฬภัคดี อายุ 37 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 110 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ใช้เทคนิควิธีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆ สอดขึ้นลง ใช้เข็มปัก ขนเม่น ไม้หรือนิ้วสอดนับเส้นยืนแล้วยกขึ้น จากนั้นสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไป</p> <p>ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณ มีการจัดวางลายรูปแบบใหม่</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>9. ชินตีนจก</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทรินทร์ อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ชินตีนจกเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งที่ สืบทอดต่อกันมา ตัวชินใช้เทคนิคการทอ 2 แบบสลับกันเป็นแนวตั้งระหว่างการ มัดหมี่สลับกับการขิดลาย ส่วนต่อด้านล่างของชินต่อด้วยผ้าตีนจกพื้นสีแดง</p>
	<p>10. ชินตีนจก</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทรินทร์ อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ชินตีนจกเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งที่ สืบทอดต่อกันมา ตัวชินใช้เทคนิคการทอ 2 แบบสลับกันเป็นแนวตั้งระหว่างการ มัดหมี่สลับกับการขิดลาย ส่วนต่อด้านล่างของชินต่อด้วยผ้าตีนจกพื้นสีแดง</p>
	<p>11. ชินตีนจก</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทรินทร์ อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ชินตีนจกเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งที่ สืบทอดต่อกันมา ตัวชินใช้เทคนิคการทอ 2 แบบสลับกันเป็นแนวตั้งระหว่างการ มัดหมี่สลับกับการขิดลาย ส่วนต่อด้านล่างของชินต่อด้วยผ้าตีนจกพื้นสีแดง</p>
	<p>12. ชินตีนจก</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทรินทร์ อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ชินตีนจกเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งที่ สืบทอดต่อกันมา ตัวชินใช้เทคนิคการทอผ้าพื้นสีแดง สีดำ แล้วต่อด้านล่างด้วย เชิงชินผ้าตีนจกพื้นสีแดง</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>13. ชินตีนจก</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทรินทร์ อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ชินตีนจกเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งที่สืบทอดต่อกันมา ตัวชินใช้เทคนิคการทอ 2 แบบสลับกันเป็นแนวนอนระหว่างการทอผ้าพื้นสีเดียวสลับกับการขิดลาย ส่วนต่อด้านล่างของชินต่อด้วยผ้าตีนจกพื้นสีแดง</p>
	<p>14. เชิงชินตีนจก</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทรินทร์ อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>ชินตีนจกเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งที่สืบทอดต่อกันมา ตัวชินใช้เทคนิคการทอ 2 แบบสลับกันเป็นแนวนอนระหว่างการทอผ้าพื้นสีเดียวสลับกับการขิดลาย ส่วนต่อด้านล่างของชินต่อด้วยผ้าตีนจกพื้นสีแดงเดียวกับผ้าชินบน</p>
	<p>15. เสื้อผ้าจก</p> <p>ผลงาน นางวิภาพร กาฬภักดี อายุ 37 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 110 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>เป็นเสื้อที่ตัดเย็บด้วยผ้าทอจก ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ไร่ไร่ไปงานบุญ งานประเพณีต่างๆของท้องถิ่น รูปแบบตัวเสื้อนิยมไทยแบบสมัยใหม่</p>
	<p>16. เสื้อผ้าจก</p> <p>ผลงาน นางวิภาพร กาฬภักดี อายุ 37 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 110 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>เป็นเสื้อที่ตัดเย็บด้วยผ้าทอจก ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ไร่ไร่ไปงานบุญ งานประเพณีต่างๆของท้องถิ่น รูปแบบตัวเสื้อนิยมไทยแบบสมัยใหม่</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>17.กระโปรงผ้าจก</p> <p>ผลงาน นางวิภาพร กาฬภักดี อายุ 37 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 110 หมู่ 7 ตำบลป่องกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>เป็นกระโปรงที่ตัดเย็บด้วยผ้าทอจก ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งไว้ใส่ไปงานบุญ งานประเพณีต่างๆของท้องถิ่น กระโปรงมีลักษณะคล้ายคลึงปลา มีความทันสมัย</p>
	<p>18.กระโปรงผ้าจก</p> <p>ผลงาน นางวิภาพร กาฬภักดี อายุ 37 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 110 หมู่ 7 ตำบลป่องกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>เป็นกระโปรงที่ตัดเย็บด้วยผ้าทอจก ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งนิยมใส่ไปในงานบุญ งานแต่งงาน งานบวช หรืองานประเพณีต่างๆในท้องถิ่น เพื่อแสดงให้เห็นว่าคนในท้องถิ่นยังคงอนุรักษ์ สืบทอดผ้าทอพื้นเมืองให้ดำรงอยู่</p>
	<p>19.กระโปรงผ้าไหมมัดหมี่สลับขิดต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางวิภาพร กาฬภักดี อายุ 37 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 110 หมู่ 7 ตำบลป่องกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>เป็นกระโปรงที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหมมัดหมี่สลับขิดต่อตีนจก ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง นิยมใส่ไปในงานบุญ งานแต่งงาน งานบวช หรืองานประเพณีต่างๆในท้องถิ่น เพื่อแสดงให้เห็นว่าคนในท้องถิ่นยังคงอนุรักษ์ สืบทอดผ้าทอพื้นเมืองให้ดำรงอยู่</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>20. ผ้าห่มตีนจก</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทร์ทร อายุ 49 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>เป็นผ้าห่มที่ยังคงดำรงไว้ซึ่งรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาว ครั้งที่สืบทอดต่อกันมา ใช้เทคนิคการจก โดยวิธีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็น ช่วงๆ สอดขึ้นลง ใช้เข็มปัก ขนเม่น ไม้หรือนิ้วสอดนับเส้นยืนแล้วยกขึ้น จากนั้นสอด เส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปลักษณะของลวดลายเป็นลายโบราณ</p>
	<p>21. ผ้าห่มตีนจก</p> <p>ผลงาน นางพะเยาว์ จันทร์ทร อายุ 49 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี</p> <p>เป็นผ้าห่มที่ยังคงดำรงไว้ซึ่งรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาว ครั้งที่สืบทอดต่อกันมา ใช้เทคนิคการจก โดยวิธีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็น ช่วงๆ สอดขึ้นลง ใช้เข็มปัก ขนเม่น ไม้หรือนิ้วสอดนับเส้นยืนแล้วยกขึ้น จากนั้นสอด เส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปลักษณะของลวดลายเป็นลายโบราณ</p>

จังหวัดชัยนาท มีการใช้เทคนิคการทอผ้าพื้นเมือง ดังนี้

เทคนิคการทอลายขัด จังหวัดชัยนาทใช้ไหมและฝ้ายเป็นวัตถุดิบในการทอ ผ้าที่นิยมทอกัน
มากคือ ผ้าพื้นสีเดียว ผ้าขาวม้า 5 สี เช่น

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>1.ผ้าไหม สีพื้น</p> <p>ผลงาน สิรินทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>ทำจากเส้นใยไหม ใช้เทคนิคการทอลายขัด ปัจจุบันคนส่วนใหญ่ให้ความนิยมนำผ้าพื้นมาตัดเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายตามแบบที่ต้องการมากขึ้น</p>
	<p>2.ผ้าไหม สีพื้น</p> <p>ผลงาน สิรินทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>ทำจากเส้นใยไหม ใช้เทคนิคการทอลายขัด สีที่ใช้อยู่ยังเป็นสีเข้มหรือสีที่ผ่านการย้อมมาหลายครั้ง คนจะนิยมนำผ้าพื้นสีสดสีเข้มมาใช้ตัดเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายตามแบบที่ต้องการ</p>
	<p>3.ผ้าขาวม้าฝ้าย 5 สี</p> <p>ผลงาน สิรินทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>ใช้เส้นใยฝ้ายในการทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลายตาราง ใช้สีสด ชาวบ้านนิยมใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>4.ผ้าขาวม้าฝ้าย 5 สี</p> <p>ผลงาน สิรินทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>ใช้เส้นใยฝ้ายในการทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลายตาราง ใช้สีสด ชาวบ้านนิยมใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>

รูปแบบผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>5.เสื้อลาว</p> <p>ผลงาน สิรินทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นเสื้อที่ยังคงรูปแบบแบบโบราณของลาวครั้ง เป็นผ้าฝ้ายย้อม สีครามเข้ม คอตั้ง ผ่าหน้า ประดับตกแต่งลวดลายการปักผ้า</p>
	<p>6.เสื้อลาว</p> <p>ผลงาน สิรินทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นเสื้อที่ยังคงรูปแบบแบบโบราณของลาวครั้ง เป็นผ้าฝ้ายย้อม สีครามเข้ม คอตั้ง ผ่าหน้า ประดับตกแต่งลวดลายการปักผ้า</p>
	<p>7.เสื้อลาว</p> <p>ผลงาน สิรินทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นเสื้อที่ยังคงรูปแบบแบบโบราณของลาวครั้ง เป็นผ้าฝ้ายย้อม สีครามเข้ม คอตั้ง ผ่าหน้า ประดับตกแต่งลวดลายการปักผ้า</p>
	<p>8.เสื้อลาว</p> <p>ผลงาน สิรินทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นเสื้อที่ยังคงรูปแบบแบบโบราณของลาวครั้ง เป็นผ้าฝ้ายย้อม สีครามเข้ม คอตั้ง ผ่าหน้า ประดับตกแต่งลวดลายการปักผ้า</p>

เทคนิคการมัดหมี่ จากข้อมูลที่พบในชุมชนที่มีการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดชัยนาท พบว่าการทอด้วยเทคนิคการมัดหมี่จะพบในทุกๆ แห่่งทุกบ้านที่มีการทอผ้า เพราะเทคนิคการมัดหมี่เป็นเทคนิคที่ทำให้เกิดสีสันและลวดลายที่มีความวิจิตรงดงามแบบไทยและเป็นต้นนิยมของคนทั่วไป เช่น

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>1.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางสมบุญร์ สุดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>ใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ใช้เส้นใยไหมในการทอ ซื่อลายสำเนา ลักษณะของลวดลายเป็นลายโบราณ ใช้พื้นสีน้ำเงินแทนการใช้สีแดง โครงสร้างลายเป็นลวดลายเดี่ยวซ้ำกันตลอด</p>
	<p>2.ผ้าฝ้ายมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางสมบุญร์ สุดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>ใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่งเป็นเส้นด้ายฝ้าย เส้นด้ายยืนเป็นไหม โครงสร้างลายเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนเรียงต่อกัน ใช้พื้นสีเดียวทั้งผืน</p>
	<p>3.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางสมบุญร์ สุดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม โดยการใช้เทคนิคการทอแบบดั้งเดิมคือเทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายที่ช่างทอคิดออกแบบขึ้นมาใหม่ โดยการใช้ลวดลายแบบดั้งเดิมเป็นพื้นฐานในการออกแบบลวดลายใหม่</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>4.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางสมบุญ สูดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม โดยการใช้เทคนิคการทอแบบดั้งเดิมคือเทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายที่ช่างทอคิดออกแบบขึ้นมาใหม่ โดยการใช้ลวดลายแบบดั้งเดิมเป็นพื้นฐานในการออกแบบลวดลายใหม่</p> <p>โครงสร้างลายมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน</p>
	<p>5.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางสมบุญ สูดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม โดยการใช้เทคนิคการทอแบบดั้งเดิมคือเทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>
	<p>6.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางสมบุญ สูดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>ใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ทำจากเส้นใยไหม ลักษณะโครงสร้างลายมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน</p>
	<p>7.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางสมบุญ สูดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>ใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ทำจากเส้นใยไหม ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายที่ช่างทอคิดออกแบบขึ้นมาใหม่ โดยการใช้ลวดลายแบบดั้งเดิมเป็นพื้นฐานในการออกแบบลวดลายใหม่</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>8.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางสมบุรณ์ สุดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท ใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีก รุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>
	<p>9.ผ้าฝ้ายทอไหมหมี่ตา</p> <p>ผลงาน นางสมบุรณ์ สุดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท ใช้เทคนิคการมัดหมี่สลับการทอสีพื้น โครงสร้างของลวดลายเป็นเส้นตรงแนวตั้ง สลับกันระหว่างลายที่เกิดจากเทคนิคการมัดหมี่ และลายสีพื้นธรรมดา เส้นด้ายที่ใช้ทอ เส้นด้ายยืนเป็นเส้นด้ายไหม เส้นด้ายพุ่งเป็นเส้นด้ายฝ้าย</p>
	<p>10.ผ้าฝ้ายทอไหมหมี่ตา</p> <p>ผลงาน นางสมบุรณ์ สุดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท ใช้เทคนิคการมัดหมี่สลับการทอสีพื้น โครงสร้างของลวดลายเป็นเส้นตรงแนวตั้ง สลับกันระหว่างลายที่เกิดจากเทคนิคการมัดหมี่ และลายสีพื้นธรรมดา เส้นด้ายที่ใช้ทอ เส้นด้ายยืนเป็นเส้นด้ายไหม เส้นด้ายพุ่งเป็นเส้นด้ายฝ้าย</p>
	<p>13.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน สิริทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท ใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีก รุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>14.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน สิรินทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>ใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>
	<p>15.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน สิรินทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>ใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>
	<p>16.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน สิรินทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>ใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>

เทคนิคการขีดหรือจก จากข้อมูลที่พบในชุมชนที่มีการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาว ครั้งในจังหวัดชัยนาท พบว่าการทอโดยการใช้เส้นด้ายพุ่งพิเศษในการทอขีดหรือจก สามารถสร้างสรรค์ สั้นและลวดลายผ้าได้อย่างประณีตสวยงาม แสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>1.ผ้าจกไหม</p> <p>ผลงาน สิรินทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งที่สืบทอดกันมา ไว้ใช้เป็นส่วนที่ต่อกับเชิงซิ่น แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของเครื่องแต่งกายของคนในท้องถิ่นนั้นๆ โครงสร้างลวดลายเป็นแบบโบราณ ลักษณะลวดลายเป็นเรขาคณิต</p>
	<p>2.ผ้าจกไหม</p> <p>ผลงาน สิรินทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม โดยการใช้เทคนิคการทอแบบดั้งเดิมคือเทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>
	<p>3.ซิ่นหมี่คั่นตอติ่นจก</p> <p>ผลงาน นางสมบุญร์ สุดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งที่สืบทอดต่อกันมา ตัวซิ่นใช้เทคนิคการทอ 2 แบบสลับกันเป็นแนวตั้งระหว่างการมัดหมี่สลับกับการขีดลาย ส่วนต่อด้านล่างของซิ่นต่อด้วยผ้าตีนจกพื้นสีแดง</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>4. ชินหมี่ตาต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางสมบุญ สูดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ตัวชิ้นเป็นสีพื้นช่วงลายตั้งสลับกับมัดหมี่ ส่วนด้านล่างของชิ้นต่อด้วยผ้าตีนจก ฝ้ายสีแดง</p>
	<p>5. ชินหมี่ตาต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางสมบุญ สูดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ตัวชิ้นเป็นสีพื้นช่วงลายตั้งสลับกับมัดหมี่ ส่วนด้านล่างของชิ้นต่อด้วยผ้าตีนจก ฝ้ายสีแดง</p>
	<p>6. ชินมัดหมี่ต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางสมบุญ สูดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 ที่ หมู่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง เพื่อ เป็นต้นแบบในการทำลวดลายแบบโบราณ ตัวชิ้นมัดหมี่ต่อด้วยตีนจก</p>
	<p>7. ชินมัดหมี่ต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางสมบุญ สูดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง เพื่อ เป็นต้นแบบในการทำลวดลายแบบโบราณ ตัวชิ้นมัดหมี่ต่อด้วยตีนจก</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>8. ชิ้นมัดหมี่ต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางสมบุญ สูดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครึ่ง เป็นชิ้นเก่าที่เก็บไว้เพื่อเป็นต้นแบบในการทำลวดลายแบบโบราณ ตัวชินมัดหมี่ต่อด้วยตีนจก</p>
	<p>9. ชิ้นหมี่คั่นต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน สิริทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลเนินขาม อำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม ตัวชินใช้เทคนิคการทอ 2 แบบคือการทอมัดหมี่สลับการทอสีพื้นช่วงลายตั้ง ต่อด้วยตีนจก</p>
ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>10. หมอนขวาน</p> <p>ผลงาน นางน้อย พุ่มจำปา อายุ 81 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 2 ตำบลเนินขาม อำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมที่ชาวบ้านทำขึ้นไว้ใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยใช้ผ้าตีนจกมาแปรรูปเป็นหมอนขวาน โดยการเย็บให้เป็นรูปทรงสามเหลี่ยมด้านเท่า แล้วใส่ปูนอัดให้แน่นไว้ด้านใน</p>
	<p>11. หมอนขวาน</p> <p>ผลงาน นางน้อย พุ่มจำปา อายุ 81 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 2 ตำบลเนินขาม อำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมที่ชาวบ้านทำขึ้นไว้ใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยใช้ผ้าตีนจกมาแปรรูปเป็นหมอนขวาน โดยการเย็บให้เป็นรูปทรงสามเหลี่ยมด้านเท่า แล้วใส่ปูนอัดให้แน่นไว้ด้านใน</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>12.หมอนขวาน</p> <p>ผลงาน นางน้อย พุ่มจำปา อายุ 81 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 2 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมที่ชาวบ้านทำขึ้นไว้ใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยใช้ผ้าตีนจกมาแปรรูปเป็นหมอนขวาน โดยการเย็บให้เป็นรูปทรงสามเหลี่ยมด้านเท่า แล้วใส่ปูนอัดให้แน่นไว้ด้านใน</p>
	<p>13.หมอนขวาน</p> <p>ผลงาน นางน้อย พุ่มจำปา อายุ 81 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 2 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมที่ชาวบ้านทำขึ้นไว้ใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยใช้ผ้าตีนจกมาแปรรูปเป็นหมอนขวาน โดยการเย็บให้เป็นรูปทรงสามเหลี่ยมด้านเท่า แล้วใส่ปูนอัดให้แน่นไว้ด้านใน</p>
	<p>14.หมอนขวาน</p> <p>ผลงาน นางน้อย พุ่มจำปา อายุ 81 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 2 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมที่ชาวบ้านทำขึ้นไว้ใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยใช้ผ้าตีนจกมาแปรรูปเป็นหมอนขวาน โดยการเย็บให้เป็นรูปทรงสามเหลี่ยมด้านเท่า แล้วใส่ปูนอัดให้แน่นไว้ด้านใน</p>
	<p>15.หมอนขวาน</p> <p>ผลงาน นางน้อย พุ่มจำปา อายุ 81 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 2 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมที่ชาวบ้านทำขึ้นไว้ใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยใช้ผ้าตีนจกมาแปรรูปเป็นหมอนขวาน โดยการเย็บให้เป็นรูปทรงสามเหลี่ยมด้านเท่า แล้วใส่ปูนอัดให้แน่นไว้ด้านใน</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>16.หมอนขวาน</p> <p>ผลงาน นางน้อย พุ่มจำปา อายุ 81 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 2 ตำบลเนินขาม อำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมที่ชาวบ้านทำขึ้นไว้ใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยใช้ผ้าตีนจกมาแปรรูปเป็นหมอนขวาน โดยการเย็บให้เป็นรูปทรงสามเหลี่ยมด้านเท่า แล้วใส่ปูนอัดให้แน่นไว้ด้านใน</p>
	<p>17.หมอนหก</p> <p>ผลงาน นางน้อย พุ่มจำปา อายุ 81 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 2 ตำบลเนินขาม อำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมที่ชาวบ้านทำขึ้นไว้ใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยใช้ผ้าตีนจกมาแปรรูปเป็นหมอนขวาน โดยการเย็บให้เป็นรูปทรงสามเหลี่ยมด้านเท่า แล้วใส่ปูนอัดให้แน่นไว้ด้านใน</p>

จังหวัดอุทัยธานี มีการใช้เทคนิคการทอผ้าพื้นเมือง ดังนี้

เทคนิคการทอลายขัด จังหวัดชัยนาทใช้ไหมและฝ้ายเป็นวัตถุดิบในการทอ ผ้าที่นิยมทอกันมากคือ ผ้าพื้นสีเดียว ผ้าขาวม้า 5 สี เช่น

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>1.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอกัณฑ์ จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม ชาวบ้านซื้อไหมประดิษฐ์มาจากโรงงานมาทอ เนื้อผ้าเป็นมันวาว สีไม่ตก นิยมนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>
	<p>2.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอกัณฑ์ จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม ชาวบ้านซื้อไหมประดิษฐ์มาจากโรงงานมาทอ เนื้อผ้าเป็นมันวาว สีไม่ตก นิยมนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>3.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายประยุกต์ขึ้นใหม่ ชื่อว่าลายสายฝน เป็นลายเส้นขนาดเล็กบนพื้นสีเดียว นิยมนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>
	<p>4.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายประยุกต์ขึ้นใหม่ ชื่อว่าลายสายฝน เป็นลายเส้นขนาดเล็กบนพื้นสีเดียว นิยมนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>
	<p>5.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายประยุกต์ขึ้นใหม่ ชื่อว่าลายสายฝน เป็นลายเส้นขนาดเล็กบนพื้นสีเดียว นิยมนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>
	<p>6.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายประยุกต์ขึ้นใหม่ ชื่อว่าลายสายฝน เป็นลายเส้นขนาดเล็กบนพื้นสีเดียว นิยมนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>7.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายประยุกต์ขึ้นใหม่ ชื่อว่าลายสายฝน เป็นลายเส้นขนาดเล็กบนพื้นสีเดียว นิยมนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>
	<p>8.ผ้าขาวม้าผ้าฝ้าย</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายตารางขนาดเล็ก ใช้สีสด ชายผ้าเป็นรูปช้างแสดงให้เห็นว่าคนในท้องถิ่นยังคงอนุรักษ์ลวดลายแบบดั้งเดิมของตนเองไว้ ส่วนใหญ่นิยมใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>9.ผ้าขาวม้าผ้าฝ้าย</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายตารางขนาดเล็ก ใช้สีสด ชายผ้าเป็นรูปช้างแสดงให้เห็นว่าคนในท้องถิ่นยังคงอนุรักษ์ลวดลายแบบดั้งเดิมของตนเองไว้ ส่วนใหญ่นิยมใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>10.ผ้าขาวม้าผ้าฝ้าย</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายตารางขนาดเล็ก ใช้สีสด ชายผ้าเป็นรูปช้างแสดงให้เห็นว่าคนในท้องถิ่นยังคงอนุรักษ์ลวดลายแบบดั้งเดิมของตนเองไว้ ส่วนใหญ่นิยมใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>11.ผ้าขาวม้าผ้าฝ้าย</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายตารางขนาดเล็ก ใช้สีสด ชายผ้าเป็นรูปช้างแสดงให้เห็นว่าคนในท้องถิ่นยังคงอนุรักษ์ลวดลายแบบดั้งเดิมของตนเองไว้ ส่วนใหญ่นิยมใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>12.ผ้าขาวม้าผ้าฝ้าย</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายตารางขนาดเล็ก ใช้สีสด ชายผ้าเป็นลายทาง ส่วนใหญ่นิยมใช้สอยในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>13.ผ้าขาวม้าผ้าฝ้าย</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายตารางขนาดเล็ก ใช้สีสด ชายผ้าเป็นลายทาง ส่วนใหญ่นิยมใช้สอยในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>14.ผ้าขาวม้าผ้าฝ้าย</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายตารางขนาดเล็ก ใช้สีสด ชายผ้าเป็นลายทาง ส่วนใหญ่นิยมใช้สอยในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>15.ผ้าขาวม้าผ้าฝ้าย</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายตารางขนาดเล็ก ใช้สีสด ขายผ้าเป็นลายทาง ส่วนใหญ่นิยมใช้สอยในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>16.ผ้าขาวม้าผ้าฝ้าย</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายตารางขนาดเล็ก ใช้สีสด ขายผ้าเป็นลายทาง ส่วนใหญ่นิยมใช้สอยในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>17.ผ้าสะโพรง</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายตารางขนาดใหญ่หลากสี ทั่วไปส่วนใหญ่นิยมไว้ใช้ห่มปกปิดร่างกาย หรือใช้เป็นของฝาก หรือใช้เป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>18.ผ้าสะโพรง</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายตารางขนาดใหญ่หลากสี ทั่วไปส่วนใหญ่นิยมไว้ใช้ห่มปกปิดร่างกาย หรือใช้เป็นของฝาก หรือใช้เป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>19.ผ้าสะโพรง</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายตารางขนาดใหญ่หลากสี ทัวไปส่วนใหญ่นิยมไว้ใช้หุงปกปิดร่างกาย หรือใช้เป็นของฝาก หรือใช้เป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>20.ผ้าสะโพรง</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายตารางขนาดใหญ่หลากสี ทัวไปส่วนใหญ่นิยมไว้ใช้หุงปกปิดร่างกาย หรือใช้เป็นของฝาก หรือใช้เป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>21.ผ้าขาวม้าผ้าฝ้าย</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายตารางขนาดเล็ก ใช้สีสด ขายผ้าเป็นรูปช้างแสดงให้เห็นว่าคนในท้องถิ่นยังคงอนุรักษ์ลวดลายแบบดั้งเดิมของตนเองไว้ ส่วนใหญ่นิยมใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>22.ผ้าขาวม้าผ้าฝ้าย</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายทางสลับสีขาวสีน้ำเงิน ขายผ้าเป็นรูปช้างแสดงให้เห็นว่าคนในท้องถิ่นยังคงอนุรักษ์ลวดลายแบบดั้งเดิมของตนเองไว้ ส่วนใหญ่นิยมใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบน้ำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>23.ผ้าขาวม้าผ้าฝ้าย</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายทางสลับสีขาวสีฟ้า ชายผ้าเป็นรูปช้างแสดงให้เห็นว่าคนในท้องถิ่นยังคงอนุรักษ์ลวดลายแบบดั้งเดิมของตนเองไว้ ส่วนใหญ่นิยมใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบนำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>24.ผ้าขาวม้าผ้าฝ้าย</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายทางสลับสีขาวสีฟ้า ชายผ้าเป็นรูปช้างแสดงให้เห็นว่าคนในท้องถิ่นยังคงอนุรักษ์ลวดลายแบบดั้งเดิมของตนเองไว้ ส่วนใหญ่นิยมใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบนำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>
	<p>25.ผ้าขาวม้าผ้าฝ้าย</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ใช้เส้นใยฝ้าย ทอด้วยเทคนิคการทอลายขัด ลวดลายเป็นลายทางสลับสีขาวสีฟ้า ชายผ้าเป็นรูปช้างแสดงให้เห็นว่าคนในท้องถิ่นยังคงอนุรักษ์ลวดลายแบบดั้งเดิมของตนเองไว้ ส่วนใหญ่นิยมใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นของฝาก หรือเป็นผ้าอาบนำผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์</p>

เทคนิคการมัดหมี่ จากข้อมูลที่พบในชุมชนที่มีการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดอุทัยธานี พบว่าการทอด้วยเทคนิคการมัดหมี่จะพบในทุกๆ แหล่งทุกบ้านที่มีการทอผ้า เพราะเทคนิคการมัดหมี่เป็นเทคนิคที่นิยม สีเส้นและลวดลายมีความวิจิตรงดงามแบบไทย เช่น

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>5.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษแก้ว อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม โดยการใช้เทคนิคการทอแบบดั้งเดิมคือเทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>6.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษแก้ว อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม โดยการใช้เทคนิคการทอแบบดั้งเดิมคือเทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง ลักษณะของลวดลายเป็นลวดลายโบราณที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยการทำตามแบบลวดลายของผ้าเก่าที่มีเหลืออยู่ในชุมชน เพื่ออนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมไว้</p>
	<p>4.ผ้าไหมมัดหมี่</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษแก้ว อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม โดยการใช้เทคนิคการทอแบบดั้งเดิมคือเทคนิคการมัดหมี่สลับการทอสีพื้น โครงสร้างของลวดลายเป็นเส้นตรงแนวตั้งสลับกัน ระหว่างลายที่เกิดจากเทคนิคการมัดหมี่ และลายสีพื้นธรรมดา เส้นด้ายที่ใช้ทอเส้นด้ายยืนเป็นเส้นด้ายไหม เส้นด้ายพุ่งเป็นเส้นด้ายฝ้าย</p>
	<p>14.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม โดยลวดลายเป็นลายแบบโบราณ โครงสร้างของลวดลายจะซ้ำกันตลอดผืน นิยมนุ่งเป็นชิ้นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>
	<p>15.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม โดยลวดลายเป็นลายแบบโบราณ โครงสร้างของลวดลายจะซ้ำกันตลอดผืน นิยมนุ่งเป็นชิ้นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>16.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม โดยลวดลายเป็นลายแบบโบราณ โครงสร้างของลวดลายจะซ้ำกันตลอดผืน นิยมนุ่งเป็นซิ่นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>
	<p>17.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม โดยลวดลายเป็นลายแบบโบราณ โครงสร้างของลวดลายจะซ้ำกันตลอดผืน นิยมนุ่งเป็นซิ่นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>
	<p>18.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม โดยลวดลายเป็นลายแบบโบราณ โครงสร้างของลวดลายจะซ้ำกันตลอดผืน นิยมนุ่งเป็นซิ่นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>
	<p>19.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม โดยลวดลายเป็นลายแบบโบราณ โครงสร้างของลวดลายจะซ้ำกันตลอดผืน นิยมนุ่งเป็นซิ่นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>20.ผ้าไหมประดิษฐ์ ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม โดยลวดลายเป็นลายแบบโบราณ โครงสร้างของลวดลายจะซ้ำกันตลอดผืน นิยมนุ่งเป็นซิ่นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้า สำเร็จรูป</p>
	<p>21.ผ้าไหมประดิษฐ์ ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม โดยลวดลายเป็นลายแบบโบราณ โครงสร้างของลวดลายจะซ้ำกันตลอดผืน นิยมนุ่งเป็นซิ่นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้า สำเร็จรูป</p>
	<p>22.ผ้าไหมประดิษฐ์ ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม โดยลวดลายเป็นลายแบบโบราณ โครงสร้างของลวดลายจะซ้ำกันตลอดผืน นิยมนุ่งเป็นซิ่นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้า สำเร็จรูป</p>
	<p>23.ผ้าไหมประดิษฐ์ ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม โดยลวดลายเป็นลายแบบโบราณ โครงสร้างของลวดลายจะซ้ำกันตลอดผืน นิยมนุ่งเป็นซิ่นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้า สำเร็จรูป</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>24.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบดั้งเดิม โดยลวดลายเป็นลายแบบโบราณ โครงสร้างของลวดลายจะซ้ำกันตลอดผืน นิยมนุ่งเป็นชิ้นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>

เทคนิคการขีดหรือจก จากข้อมูลที่พบในชุมชนที่มีการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครึ่งในจังหวัดอุทัยธานี พบว่าการทอโดยการใช้เส้นด้ายพุ่งพิเศษในการทอขีดหรือจก สามารถสร้างสรรค์ลวดลายและลวดลายผ้าได้อย่างประณีตสวยงาม แสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>1.ผ้าไหมหมี่คั่น</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษแก้ว อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม ใช้เทคนิคการทอแบบดั้งเดิมคือ วิธีการทอแบบผสมระหว่างใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง แล้วทอสลับกับการทอขีด ที่ใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิดซ้อนเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษไปตามแนวเส้นใยที่ถูกซ้อนขึ้นมา ลวดลายเป็นลายแบบดั้งเดิม แสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมา</p>
	<p>2.ผ้าไหมหมี่คั่น</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษแก้ว อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม ใช้เทคนิคการทอแบบดั้งเดิมคือ วิธีการทอแบบผสมระหว่างใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง แล้วทอสลับกับการทอขีด ที่ใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิดซ้อนเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษไปตามแนวเส้นใยที่ถูกซ้อนขึ้นมา ลวดลายเป็นลายแบบดั้งเดิม แสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมา</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>3.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม โดยใช้วิธีการทอแบบผสม ระหว่างใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง แล้วทอสลับกับการทอขิด เทคนิคการทอลักษณะนี้เรียกว่า ชิ้นคั้น คือการคั้นด้วยลายหรือคั้นด้วยเทคนิคการทอขิด นิยมนุ่งเป็นชิ้นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>
	<p>4.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม โดยใช้วิธีการทอแบบผสม ระหว่างใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง แล้วทอสลับกับการทอขิด เทคนิคการทอลักษณะนี้เรียกว่า ชิ้นคั้น คือการคั้นด้วยลายหรือคั้นด้วยเทคนิคการทอขิด นิยมนุ่งเป็นชิ้นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>
	<p>5.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม โดยใช้วิธีการทอแบบผสม ระหว่างใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง แล้วทอสลับกับการทอขิด เทคนิคการทอลักษณะนี้เรียกว่า ชิ้นคั้น คือการคั้นด้วยลายหรือคั้นด้วยเทคนิคการทอขิด นิยมนุ่งเป็นชิ้นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>
	<p>6.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม โดยใช้วิธีการทอแบบผสม ระหว่างใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง แล้วทอสลับกับการทอขิด เทคนิคการทอลักษณะนี้เรียกว่า ชิ้นคั้น คือการคั้นด้วยลายหรือคั้นด้วยเทคนิคการทอขิด นิยมนุ่งเป็นชิ้นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>7.ผ้าไหมประดิษฐ์</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม โดยใช้วิธีการทอแบบผสม ระหว่างใช้เทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง แล้วทอสลักกับการทอขีด เทคนิคการทอลักษณะนี้เรียกว่า ชิ้นคั้น คือการคั้นด้วยลายหรือคั้นด้วยเทคนิคการทอขีด นิยมนุ่งเป็นชิ้นหรือนำไปตัดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป</p>
	<p>8.ผ้าจกไหม</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษแก้ว อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิม ใช้เทคนิคการจก โดยวิธีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆ สอดขึ้นลง ใช้เข็มปัก ขนเม่น ไม้หรือนิ้วสอดนับเส้นยืนแล้วยกขึ้น จากนั้นสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปลักษณะของลวดลายเป็นลายโบราณ โครงสร้างลายเป็นลวดลายโบราณรูปร่างเลขาคณิต พื้นและลวดลายใช้สีโทนเดียวกัน</p>
	<p>9.ผ้าตีนจก</p> <p>ผลงาน นางมณี พิลึก อายุ 49 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 126/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของลาวครั้ง ที่ใช้เทคนิคการจกเส้นใยฝ้ายบนผ้าทอผ้า โครงสร้างลวดลายเป็นลายโบราณ</p>
	<p>10. ชิ้นมัดหมี่ต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง เป็นชิ้นเก่าที่เก็บไว้เพื่อเป็นต้นแบบในการทำลวดลายแบบโบราณ ตัวชิ้นมัดหมี่ต่อด้วยตีนจกทำจากเส้นด้ายไหมทั้งผืนทั้งมัดหมี่และเชิงชิ้นตีนจก</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>11. ชินหมี่คั่นต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง เป็น ชินเก่าที่เก็บไว้เพื่อเป็นต้นแบบในการทำลวดลายแบบโบราณ ตัวชินมัดหมี่ต่อด้วยตีนจกทำจากเส้นด้ายไหมทั้งผืน ย้อมสีเคมีโทนสีชมพูอ่อนตามแบบนิยม</p>
	<p>12. ชินมัดหมี่ต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง เป็น ชินเก่าที่เก็บไว้เพื่อเป็นต้นแบบในการทำลวดลายแบบโบราณ ตัวชินมัดหมี่ต่อด้วยตีนจก</p>
	<p>13. ชินมัดหมี่ต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ตัวชินมัดหมี่ต่อด้วยตีนจก</p>
	<p>14. ชินหมี่คั่นต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง เป็น ชินเก่าที่เก็บไว้เพื่อเป็นต้นแบบในการทำลวดลายแบบโบราณ ตัวชินใช้เทคนิคการทอ 2 แบบสลับกันเป็นแนวตั้งระหว่างกรรมมัดหมี่สลับกับการขิดลาย ส่วนต่อด้านล่างของชินต่อด้วยผ้าตีนจกพื้นสีแดง</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>15. ชินมัดหมี่ต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง เป็น ชินเก่าที่เก็บไว้เพื่อเป็นต้นแบบในการทำลวดลายแบบโบราณ ตัวชินมัดหมี่ต่อด้วยตีนจก</p>
	<p>16. ชินมัดหมี่ต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง เป็น ชินเก่าที่เก็บไว้เพื่อเป็นต้นแบบในการทำลวดลายแบบโบราณ ตัวชินมัดหมี่ต่อด้วยตีนจก</p>
	<p>17. ชินหมี่คั่นต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง เป็น ชินเก่าที่เก็บไว้เพื่อเป็นต้นแบบในการทำลวดลายแบบโบราณ ตัวชินใช้เทคนิคการทอ 2 แบบสลับกันเป็นแนวตั้งระหว่างการมัดหมี่สลับกับการขิดลาย ส่วนต่อด้านล่างของชินต่อด้วยผ้าตีนจกพื้นสีแดง</p>
	<p>18. ชินหมี่คั่นต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง เป็น ชินเก่าที่เก็บไว้เพื่อเป็นต้นแบบในการทำลวดลายแบบโบราณ ตัวชินใช้เทคนิคการทอ 2 แบบสลับกันเป็นแนวตั้งระหว่างการมัดหมี่สลับกับการขิดลาย ส่วนต่อด้านล่างของชินต่อด้วยผ้าตีนจกพื้นสีแดง</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>19. ชินหมี่คั่นต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง เป็น ชินเก่าที่เก็บไว้เพื่อเป็นต้นแบบในการทาลวดลายแบบโบราณ ตัวชินใช้เทคนิคการ ทอ 2 แบบสลับกันเป็นแนวตั้งระหว่างการมัดหมี่สลับกับการขิดลาย ส่วนต่อ ด้านล่างของชินต่อด้วยผ้าตีนจกพื้นสีแดง</p>
	<p>20. ชินมัดหมี่ต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง เป็น ชินเก่าที่เก็บไว้เพื่อเป็นต้นแบบในการทาลวดลายแบบโบราณ ตัวชินใช้เทคนิคการ ทอ 2 แบบสลับกันเป็นแนวตั้งระหว่างการมัดหมี่สลับกับการขิดลาย ส่วนต่อ ด้านล่างของชินต่อด้วยผ้าตีนจกพื้นสีแดง</p>
	<p>21. ชินหมี่คั่นต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง เป็น ชินเก่าที่เก็บไว้เพื่อเป็นต้นแบบในการทาลวดลายแบบโบราณ ตัวชินใช้เทคนิคการ ทอ 2 แบบสลับกันเป็นแนวตั้งระหว่างการมัดหมี่สลับกับการขิดลาย ส่วนต่อ ด้านล่างของชินต่อด้วยผ้าตีนจกพื้นสีแดง</p>
	<p>22. ชินหมี่คั่นต่อตีนจก</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง เป็น ชินเก่าที่เก็บไว้เพื่อเป็นต้นแบบในการทาลวดลายแบบโบราณ ตัวชินใช้เทคนิคการ ทอ 2 แบบสลับกันเป็นแนวตั้งระหว่างการมัดหมี่สลับกับการขิดลาย ส่วนต่อ ด้านล่างของชินต่อด้วยผ้าตีนจกพื้นสีแดง</p>

ผลิตภัณฑ์	คำอธิบาย
	<p>23.หมอนขวาน</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมที่ชาวบ้านทำขึ้นไว้ใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยใช้ผ้าตีนจก มาแปรรูปเป็นหมอนขวาน โดยการเย็บให้เป็นรูปทรงสามเหลี่ยมด้านเท่า แล้วใส่ หนุนอัดให้แน่นไว้ด้านใน</p>
	<p>24.ผ้าห่มตีนจก</p> <p>ผลงาน นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 50 ปี</p> <p>ที่อยู่ บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ที่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทพทัน จังหวัดอุทัยธานี</p> <p>เป็นผ้าห่มที่ยังคงดำรงไว้ซึ่งรูปแบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งที่สืบทอดต่อกันมา ใช้เทคนิคการจก โดยวิธีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษ เข้าไปเป็นช่วงๆ สอดขึ้นลง ใช้เข็มปัก ขนเม่น ไม้หรือนิ้วสอดนับเส้นยืนแล้วยกขึ้น จากนั้นสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปลักษณะของลวดลายเป็นลายโบราณ</p>

วิเคราะห์ลักษณะของการออกแบบสีสันและลวดลาย

จากข้อมูลที่พบในชุมชนที่มีการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานีพบว่า สีที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง แบ่งเป็น

สี

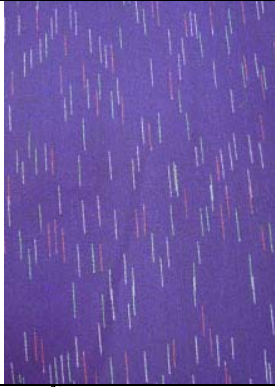

สีในเทคนิคการทอขัด

สีที่พบในแหล่งผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี พบว่าสีที่เกิดจากเทคนิคการทอขัด เป็นผ้าพื้นสีเดียว และผ้าหลากสี สีที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นสีเข้ม ได้แก่ สีแดง สีเขียว สีเหลือง สีนํ้าเงิน เป็นต้น

ตารางแสดงสีที่นิยมใช้ในการทอผ้าเทคนิคการทอขัด

ชนิดผ้า	ผ้าทอพื้นเมืองคนไทยเชื้อสายลาวครึ่ง		
	จังหวัดสุพรรณบุรี	จังหวัดชัยนาท	จังหวัดอุทัยธานี
ผ้าพื้นสีเดียว			
	แดง ชมพู	น้ำเงิน แดง ชมพู เหลือง	น้ำเงิน แดง
ผ้าขาวม้า			
	ลายชมพู ส้ม เหลือง เขียว ฟ้า	ลายเหลือง ส้ม แดง เขียว	ลายเหลือง บานเย็น เขียว

การทอผ้าเทคนิคการทอขัดจะพบได้ทั้ง 3 จังหวัด ซึ่งในแต่ละที่เลือกใช้สีอย่างอิสระ พบว่า การทอผ้าสีพื้นนั้นใช้หลากสี ส่วนมากใช้สีเข้มจัด เช่น แดง ชมพู น้ำเงิน เหลือง เป็นต้น ผ้าขาวม้า 5 สี แบบดั้งเดิม ใช้สีขาว เหลือง ส้ม แดง เขียว เป็นต้น ผ้าขาวม้าหลากสี ใช้สีขาว ชมพู เหลือง ส้ม เขียว ฟ้า แดง น้ำเงิน เป็นต้น

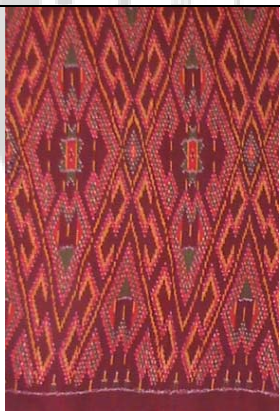

ชนิดผ้า	ผ้าทอพื้นเมืองคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง		
	จังหวัดสุพรรณบุรี	จังหวัดชัยนาท	จังหวัดอุทัยธานี
ผ้าลายสายฝน			
			สีพื้นของผ้า แต่ละผืน ม่วง ส้ม เหลือง เทา ลายสายฝน ขาว แดง ส้ม
ผ้าลายแถบ			
			ลายแถบ ขาวคั่นฟ้า ขาวคั่นเทา ลักษณะเด่นชายผ้า ปักรูปช้าง

การทอผ้าเทคนิคการทอขัด ผ้าลายสายฝนนิยมทอสีพื้นสีเดียว เช่น สีม่วง ส้ม เหลือง เทา เป็นต้น ลายสายฝนสีขาว แดง ส้ม เป็นต้น ผ้าลายแถบ ใช้แถบสีขาวคั่นฟ้า ขาวคั่นเทา เป็นต้น ลักษณะเด่นชายผ้ามีลายปักรูปช้าง สีขาว แดง ดำ เป็นต้น

สีในเทคนิคการมัดหมี่

สีที่พบในการทอแบบมัดหมี่ของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี พบว่ามีการใช้สีในการมัดหมี่มากมายหลากหลายสี แต่สีที่นิยมทอมากที่สุดและเป็นสีที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะประจำท้องถิ่น ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี ได้แก่ สีแดง สีบานเย็น สีน้าเงิน

ตารางแสดงสีที่นิยมใช้ในการทอผ้าเทคนิคมัดหมี่

ชนิดผ้า	ผ้าทอพื้นเมืองคนไทยเชื้อสายลาวครึ่ง		
	จังหวัดสุพรรณบุรี	จังหวัดชัยนาท	จังหวัดอุทัยธานี
ผ้าพื้นสีแดง ลายขอบาน กระฉก			
	เหลือง ขาว แดง ม่วง	ขาว เหลือง ดำ	ขาว เหลือง ดำ เขียว
ผ้าพื้นสีแดง ลายสี่เหลี่ยม ขนมเปียกปูน			
	เหลือง ขาว แดง เทา	ขาว เหลือง ดำ	บานเย็น ขาว เหลือง ชมพู

การทอผ้าเทคนิคมัดหมี่จะพบได้ทั้ง 3 จังหวัด พบว่าสีสันทึที่ใช้มากมายหลากหลาย นิยมใช้สีที่ตัดกันระหว่างสีของพื้นผ้าและลวดลาย สีที่นิยมใช้มากได้แก่ ขาว เหลือง แดง เขียว ชมพู ดำ เทา เป็นต้น ส่วนที่เป็นลายจุดจะใช้สีขาวหรือสีเทา

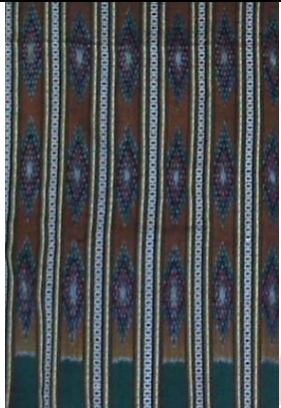

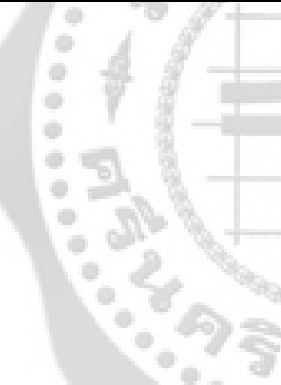

ชนิดผ้า	ผ้าทอพื้นเมืองคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง		
	จังหวัดสุพรรณบุรี	จังหวัดชัยนาท	จังหวัดอุทัยธานี
ผ้าพื้น ลายสำเภา			
	เหลือง เขียว ขาว ม่วง	แดง เหลือง ดำ	เขียว เหลือง
ผ้าพื้น ลายแมงมุม			
		ขาว เหลือง เขียว	ขาว เหลือง เขียว

สีในเทคนิคการทอขิด / จก

สีที่พบในการทอแบบขิด/จกของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี พบว่าลวดลายสีส่วนใหญ่มีสีสันทึบที่คล้ายกันคือการใช้สีวรรณะร้อน ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีขาว สีส้ม สีดำ สีเขียว สีนํ้าเงิน ใช้ทำลวดลาย ส่วนพื้นผ้านิยมใช้สีแดงทอเป็นพื้น รองมาสีชมพู สีขาว สีนํ้าเงิน

ตารางแสดงสีที่นิยมใช้ในการทอผ้าเทคนิคขิด

ชนิดผ้า	ผ้าทอพื้นเมืองคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง		
	จังหวัดสุพรรณบุรี	จังหวัดชัยนาท	จังหวัดอุทัยธานี
ผ้าขิดสีดั้งเดิม			
	พื้นสีเขียว ลายขิดขาว เหลือง	พื้นสีแดง ลายขิดขาว เหลือง	พื้นสีแดง ลายขิดขาว เหลือง
ผ้าขิดสี ประยุกต์			
			พื้นสีม่วง ลายขิดขาว เหลือง

การทอผ้าเทคนิคขิดจะพบได้ทั้ง 3 จังหวัด พบว่าการทอขิดเป็นการทอสลั้กับการทอมัดหมี่
สีที่นิยมใช้ทอลายขิดได้แก่ สีขาว สีเหลือง เป็นต้น

ตารางแสดงสีที่นิยมใช้ในการทอผ้าเทคนิคจก

ชนิดผ้า	ผ้าทอพื้นเมืองคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง		
	จังหวัดสุพรรณบุรี	จังหวัดชัยนาท	จังหวัดอุทัยธานี
ผ้าจกสีดั้งเดิม			
	<p>พื้นสีแดง ลายจกขาว เหลือง เขียว ส้ม ดำ</p>	<p>พื้นสีแดง ลายจกขาว เหลือง เขียว ส้ม ดำ</p>	<p>พื้นสีแดง ลายจกขาว เหลือง เขียว ส้ม ดำ</p>
ผ้าจกสี ประยุกต์			
			<p>พื้นสีเทา ลายจกสีเทาเข้ม เทาอ่อน</p>

การทอผ้าเทคนิคจกจะพบได้ทั้ง 3 จังหวัด พบว่าผ้าจกเลือกใช้สีหลากหลายในการทอ สีที่นิยมใช้ทอลายจกได้แก่ สีขาว เหลือง เขียว ส้ม ดำ เป็นต้น สีพื้นของผ้านิยมใช้สีแดง ที่แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของลาวครั้ง ที่ใช้สีแดงจากครั้ง สีผ้าจกแบบประยุกต์ นิยมใช้สีเดียว ไล่ระดับความเข้ม-อ่อนของสี เช่น สีเทาเข้ม เทาอ่อน เป็นต้น

ลวดลาย

ลวดลายที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมืองแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1)ลวดลายเรขาคณิต เช่น ลายตาราง ลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ลายสามเหลี่ยม และลายเส้นตรง เป็นต้น

ลายตาราง

จังหวัดสุพรรณบุรี

ลายสีเหลี่ยม

จังหวัดชัยนาท

จังหวัดอุทัยธานี

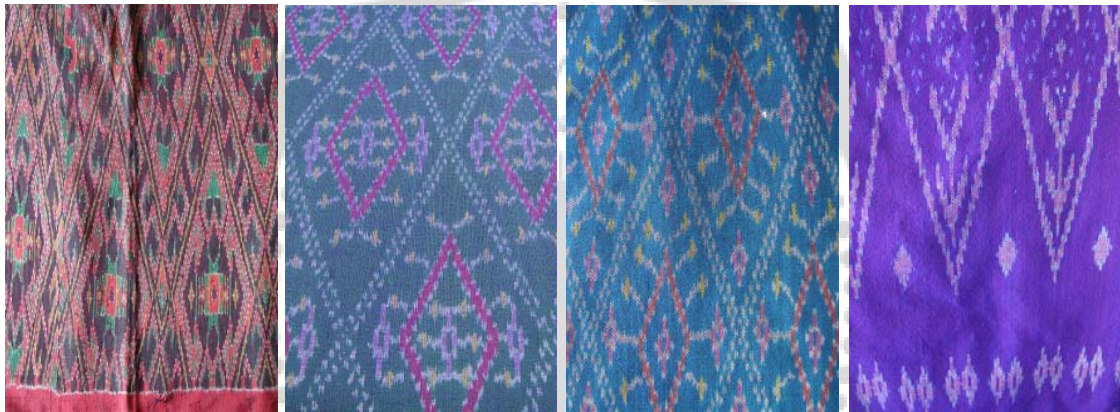
ลายสีเหลี่ยมขนมเปียกปูน
จังหวัดสุพรรณบุรี

จังหวัดชัยนาท

จังหวัดอุทัยธานี

ลายเส้นตรง

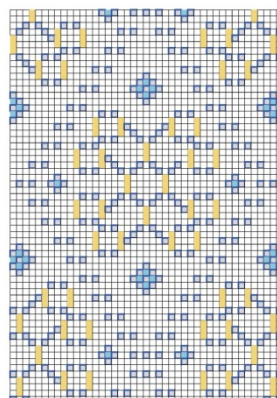
จังหวัดอุทัยธานี

2) ลวดลายธรรมชาติ เช่น กลุ่มลายสัตว์ ได้แก่ ลายแมงมุม ลายนาค ลายอึ่งยักษ์ ลายช้าง เป็นต้น กลุ่มลายพันธุ์ไม้ ได้แก่ ลายดอกจันทร์ เป็นต้น กลุ่มลายสิ่งของเครื่องใช้ ได้แก่ ลายโคมเหลือง ลายบัว

กลุ่มลายสัตว์

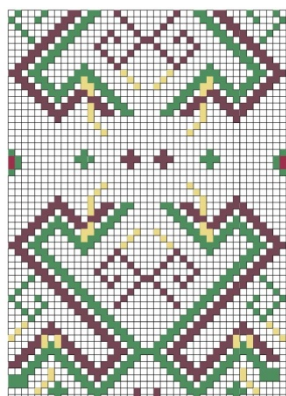
ลายแมงมุม

ลายแมงมุม เป็นลวดลายที่มีลักษณะคล้ายแมงมุม มีแกนกลางเป็นรูปหกเหลี่ยมแล้วมีส่วนที่แยกออก เป็นส่วนขาของแมงมุมอีก 8 ขา ด้านบน 4 ขา ด้านล่าง 4 ขา โครงสร้างของลายเป็นเส้นปะ 2 เส้นขนานกัน รูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน

ลายนาค

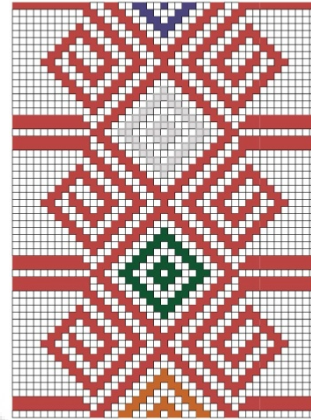

ลายนาค เป็นลายที่พบมากในกลุ่มผ้าทอของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี ลักษณะของลายเป็นเส้นลำตัวคดเคี้ยว ด้านปลายจะเป็นส่วนของหัวพญานาค และอีกด้านหนึ่งเป็นส่วนของหางพญานาค

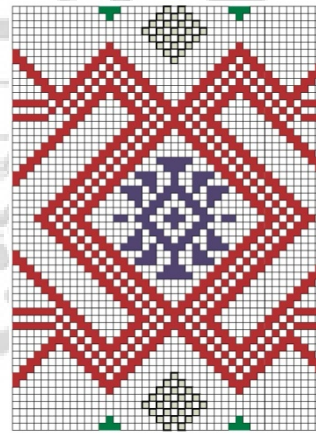

ลายหน้าวัว

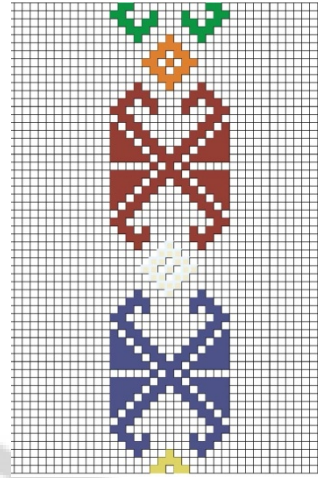
ลายหน้าวัว กึ่งกลางเป็นลายหลักรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ลายประกอบด้านข้างเป็นลายขอ

ลายอ้อยยันต์

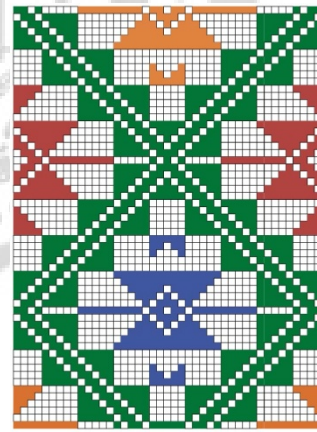
ลายอ้อยยันต์ มีรูปทรงอยู่ในรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ใจกลางรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนแต้มจุดกึ่งกลางและซ้นด้วยเส้นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนอีกชั้น มีกลีบสามเหลี่ยมแยกออกไปในแต่ละด้าน

ลายขาเป็ย

ลายขาเป็ย มีลักษณะเป็นรูปเครื่องหมาย "X" มีรูปสามเหลี่ยมประกบกัน ประกอบอยู่ด้านข้างซ้าย-ขวา

ลายกาบ

ลายกาบ มีโครงสร้างลายเป็นรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด เติมนเส้น 2 เส้น ส่วนประกอบของลายเป็นรูปสามเหลี่ยมเรียงต่อกันรอบๆ

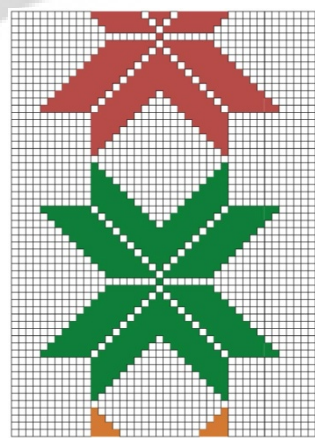
ลายช้าง

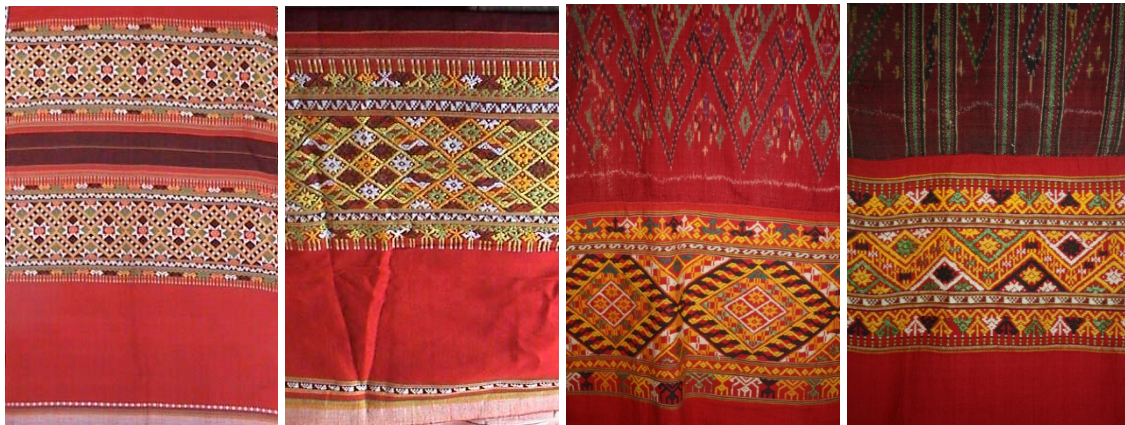
ลายช้างมีลักษณะของลายคล้ายรูปร่างด้านข้างของช้าง มีหัว วงง ลำตัว ขา 4 ขา และหาง

กลุ่มลายพันธ์พืช

ลายดอกจันทร์

ลายดอกจันทร์ มีจุดอยู่ที่กึ่งกลาง แยกกลีบดอกเป็น 4 ด้าน แต่ละด้านประกอบด้วยรูปสี่เหลี่ยมด้านขนานประกบคู่กัน

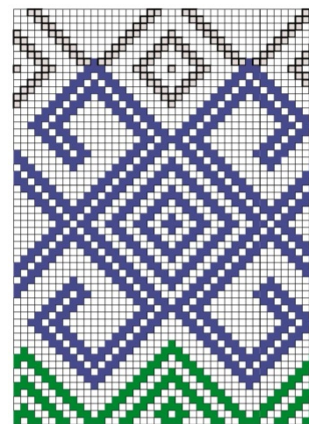
กลุ่มลายสิ่งของเครื่องใช้

ลายขอ

ลายขอ เป็นลวดลายที่ใช้ประกอบลายอื่นๆ ได้หลายชนิด ลักษณะของลายขอเป็นรูปตัว "S" มีลายอื่นคั่นกลาง

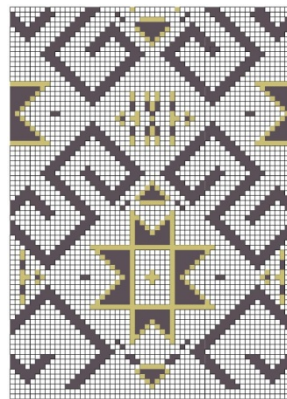
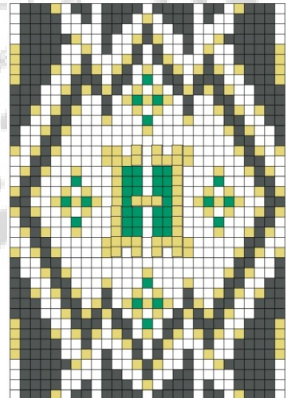
ลายขอ

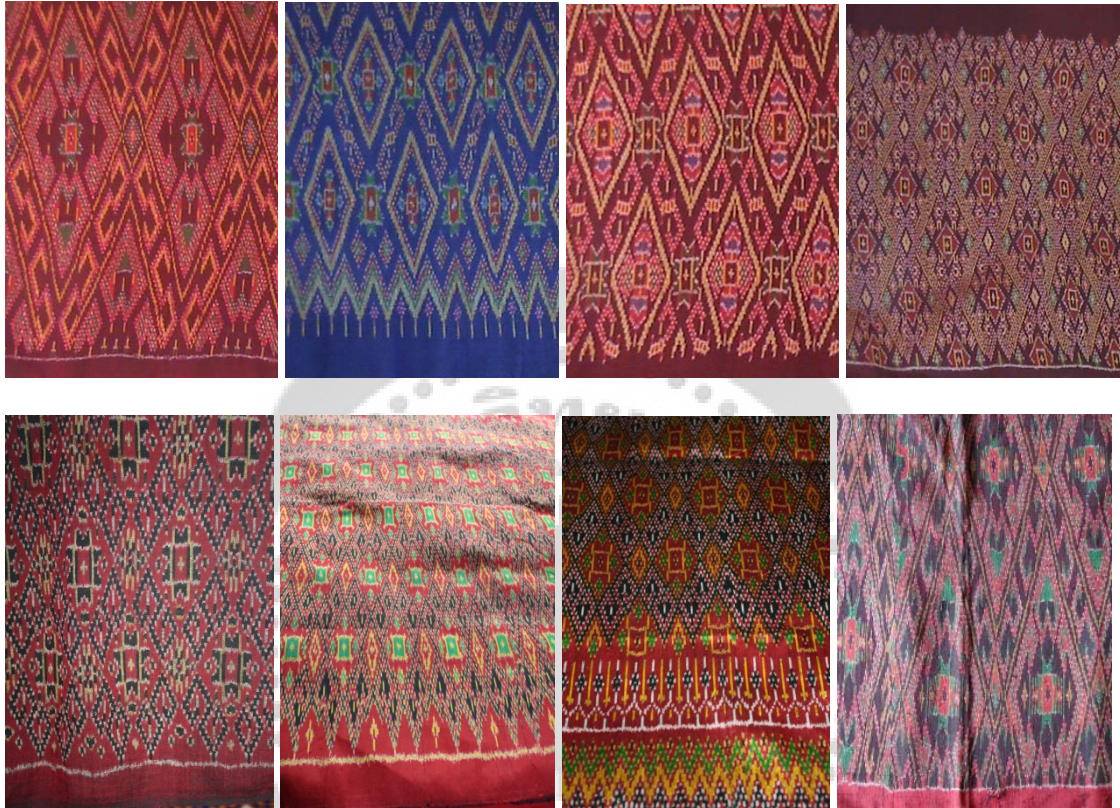
ลายขอ ลายหลักเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ด้านข้างของลายแยกเป็นลายขอ 4 ด้าน

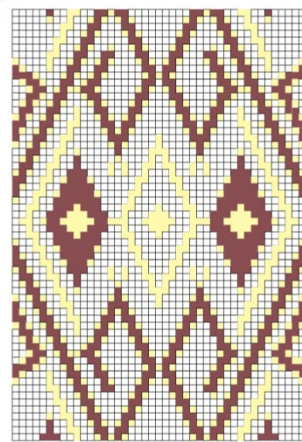
ลายขอบานกระฉก

ลายขอบานกระจกเป็นลวดลายที่แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นกลุ่มช่างทอคนไทยเชื้อสายลาว
ครั้ง ลายขอบานกระจกประกอบด้วยแกนกลางเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้งลักษณะคล้ายขานกระจก
มีลายขอเป็นลายประกอบลักษณะเป็นรูปตัว “S” โครงสร้างของลายเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน

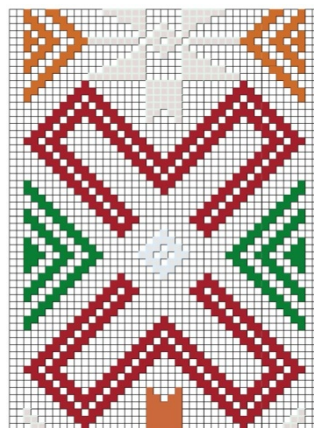

ลายโคมเหลือง

ลายโคมเหลืองเป็นลวดลายที่แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของกลุ่มช่างทอคนไทยเชื้อสาย
ลาวครั้ง

ลายโบว์

ลายโบว์ ลายหลักเป็นลายรูปโบว์ใช้เส้นคู่ ลายประกอบด้านข้างทั้ง 2 ด้าน เป็นลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนซ้อนกัน

กระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมือง

จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลใน 3 จังหวัด สุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานีพบว่าคนในชุมชนมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมือง ดังนี้

จังหวัดสุพรรณบุรี

เจียม กาฬภักดี กล่าวถึง การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองไว้ว่า “แบบว่าเราก็มีพื้นฐานอยู่แล้ว ไม่นานหรอก เข้าก็ทำได้เลย ฝึกประมาณครึ่งเดือนก็ทอได้แล้ว แบบว่าเราดูเขาทอเราก็ทอได้แล้ว แบบว่าพื้นฐานเรามีเคยทำบ้างเล็กน้อย พอมาทำเข้าจริงๆ ก็พอทำได้ก็ชวนกันมา มีครูหมู่บ้านเดียวกัน มาสอนเค้าบ้างให้มาสอนก็มาสอน แต่ทำไม่ยากเพราะเรามีพื้นฐานอยู่แล้ว พอทำได้อยู่แล้ว” (เจียม กาฬภักดี. 2553: สัมภาษณ์)

พะเยาว์ จันทรรท กล่าวถึง การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองไว้ว่า “เรียนรู้อมาจากแม่เมื่อก่อนเค้าทอเราก็นั่งก็ข้างๆ เค้าก็ใช้ให้ทำโน่นทำนี่ เมื่อก่อนเค้าดูด้วยผ้า สมัยนี้มีคอม เอกกราฟในหนังสือมาเรียนถ้าแกะกราฟออกก็ทำได้หมดเลย ทอผ้าหม่ ผ้ามัดหมี่ ผ้าตีนจก” (พะเยาว์ จันทรรท. 2553: สัมภาษณ์)

ประเทือง กาฬภักดี กล่าวถึง การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองไว้ว่า “ตอนแรกเลยมีอาจารย์มาสอน จากศูนย์อุตสาหกรรมภาคแปด มาสอนทุกคนที่อยากเป็น พอได้ที่มาก็เริ่มมีอาจารย์มาให้สอนเลย เริ่มแรกเลยก็ต้องต่อด้ายให้เป็นก่อน ถ้าต่อด้ายเป็นแล้วก็ไปกรอด้ายกรอหลอดใหญ่แล้วก็ไปเดินด้าย เดินด้ายแล้วก็ไปหี อัดใส่เครื่องม้วนผ้า แล้วก็มาผูกตะกอก แล้วทอได้เลย ใช้กระสวยพุ่ง” (ประเทือง กาฬภักดี. 2553: สัมภาษณ์)

ยม ผลวัฒน์ กล่าวถึง การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองไว้ว่า “เรามีคนเฒ่าคนแก่ที่ทำเป็นอยู่แล้ว เมื่อก่อนปู่ย่าตายายเราไม่ได้ทำก็แบบนี้ เอามือสอดเอาไม่ใช่ที่กระตุก กระสวยก็เอามือพุ่ง เอามันเข้าวันวันหนึ่งได้ไม่กี่ฝืน พอเรามาใช้ที่กระตุกมันก็ไวขึ้น วันหนึ่ง 3 ฝืน 4 ฝืนก็ได้ ฝืนหนึ่ง 3 เมตร เมื่อก่อนก็มีป้าวรรณสอนทอ มีพัฒนาฝีมือแรงงานมีครูมาสอน ป้าก็ไปเรียนกัน พอเป็นก็ทำกันเอง” (ยม ผลวัฒน์. 2553: สัมภาษณ์)

วิภาพร กาฬภัคดี กล่าวถึง การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองไว้ว่า “มันก็อยู่ที่ใจรักก่อนนะคะ เห็นเค้าทำลายสวยดีก็อยากทำครั้งแรกก็ทอไม่เป็น พอทำไปนานเข้าก็ทำเป็น เริ่มแรกหมุนด้ายใส่หลอด ถ้าเราหมุนด้ายไม่ตามกันมันจะดึงไม่ออก ถ้าหลอดใหญ่ไม่เท่าไรแต่หลอดเล็กต้องพิถีพิถันหน่อยถ้าเราหมุนไม่ดีทอมันจะขาดเรื่อยคะ เริ่มแรกก็สอนให้เก็บเขายาวไว้ที่เครื่อง ที่นี้ไม่ทุกอันเป็นลายหมด ถ้าอันใดอันหนึ่งหลุดจะไม่มีลาย เก็บเขาเสร็จก็ผูกเชือกขึ้นลายตามหนังสือ ที่นี้ทอแบบเดียวคือจกทั้งตัวหรือทำตีน เมื่อก่อนก็เคยทำกระตุก แต่เดี๋ยวนี้อยากทำอย่างนี้บ้างก็มาหัดทำอันนี้ทำได้ปีกว่าๆ แล้วคะ” (วิภาพร กาฬภัคดี. 2553: สัมภาษณ์)

สุรินทร์ กาฬภัคดี กล่าวถึง การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองไว้ว่า “มีประธานกลุ่มสอนมีประธานไปขอให้อาจารย์มาสอน ก็ทำอย่างอาจารย์เลย ทำให้ดูว่าจะเอาแบบไหนอย่างไรทำให้ดูเลย เราก็ทำตามเค้า มาฝึกที่ก็เดือนสองเดือน ที่นี้ไม่มีอาจารย์แล้วเราทำเป็นแล้ว เราไม่ได้เสียเงินเสียทองหรอกเรียนฟรี” (สุรินทร์ กาฬภัคดี. 2553: สัมภาษณ์)

จังหวัดสุพรรณบุรีมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมือง เริ่มเรียนรู้จากคนในครอบครัวของตนเอง มีแม่หรือญาติพี่น้องที่สอนให้ความรู้เรื่องของการทอผ้า มีการปลูกฝังให้สนใจการทอผ้าตั้งแต่วัยเด็ก โดยแม่เป็นผู้ให้ความรู้ สอน เทคนิคขั้นตอนวิธีการทอต่างๆ ให้แก่ลูกโดยไม่รู้ตัว เพราะเกิดจากการที่แม่ให้ลูกมานั่งดูข้างก็ ใช้ให้ลูกกรอด้ายบ้าง ทอผ้าบ้าง ทำบ่อยครั้งขึ้นจนเกิดเป็นความเคยชิน จนเกิดความชำนาญในการทอผ้า มีวิชาความรู้การทอผ้าติดตัวมาสามารถนำความรู้การทอผ้ามาประกอบอาชีพ ปัจจุบันลักษณะการถ่ายทอดความรู้จากคนในครอบครัวเริ่มน้อยลง เพราะเด็กหนุ่มสาวสมัยใหม่ไม่สนใจเรื่องการทอผ้า ชาวบ้านจึงมีการจัดตั้งกลุ่มผู้สนใจการทอผ้าและผู้ที่มีความรู้การทอผ้ามาบ้างมารวมกลุ่มกัน เพื่อพัฒนาอาชีพการทอผ้าให้เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว หน่วยงานของรัฐเห็นความสำคัญของกลุ่มทอผ้า จึงให้การส่งเสริมสนับสนุนส่งอาจารย์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการทอผ้าจากศูนย์อุตสาหกรรมภาคแปด หรือ ช่างทอในชุมชนที่มีความชำนาญมาให้ความรู้ถึงขั้นตอนวิธีการทอผ้า เพื่อให้ชาวบ้านและผู้สนใจมีความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพ ถ้าชาวบ้านที่พอมีความรู้เบื้องต้นในการทอผ้ามาบ้างแล้วก็สามารถเรียนรู้ได้รวดเร็วต่อยอดความรู้เดิมของตน ถ้าชาวบ้านที่ไม่มีความรู้การทอผ้าเลย แต่มีความสนใจ อาจารย์ที่มาให้ความรู้ก็สอนทอผ้าเริ่มนับหนึ่งใหม่สอนเป็นขั้นตอน เช่น สอนให้กรอด้ายใส่หลอดใหญ่ แล้วเดินด้ายไปอัดฟันหวี อัดใส่เครื่องม้วนผ้า ผูกตะกอก แล้วทอใช้กระสวยพุ่ง เป็นต้น

จังหวัดชัยนาท

น้อย พุ่มจำปา กล่าวถึง การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองไว้ว่า “แม่ เวลาแม่เอาน้องกินนมก็เข้าทอแทนแม่ ขายังเหยียบไม่ถึงเลยนะ เวลาเค้าไปทำไร่ทำนาทำกัน อยู่บ้านทำดินจก ทำหมอน แม่เค้าก็ไม่ค่อยได้สอน ดูเค้าทำแล้วก็ทำตาม ชัดเท่านั้นเท่านี้เค้าก็สอนมั่งก็จำเอาเอง คนแก่สมัยก่อนทอเป็นกันหมด เข็นฝ้ายก็ได้ ย้อมไหมก็ได้ เลี้ยงหมอนก็ได้ทำมาตลอด ทำเองที่แรกไม่ได้ขายหลอกทำใช้เอง” (น้อย พุ่มจำปา. 2553: สัมภาษณ์)

พา สุตจันทร์พิพัฒน์ กล่าวถึง การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองไว้ว่า “รุ่นแม่ยาย แม่ทวดผู้ชายก็สานกระบุงสานตะกร้าทำไร่ไถนา รุ่นแม่ทวดทอผ้าไหมผ้าขึ้นไม่ได้ชื้อนุ่ง ฝ้ายก็ทอ ไหมก็ทอ เสื่อกก็เย็บ กางเกงก็เย็บ สมัยอายุเข้าโรงเรียนเข็นฝ้าย ปั่นฝ้าย ทอเป็นผ้าตัดเสื้อนักเรียน เขาเปลือกไม่มาย้อมเป็นสีธรรมชาติ ถ้าเป็นไหมย้อมไหมด้วยสีครั้ง เขาไปเหมียตมาแช่น้ำไว้มาเป็นน้ำย้อม ยายเรียนรู้จากแม่ จากย่า ย้อมฝ้ายยังไม่จบยายตาย ย้อมผ้าเอาครั้งที่อยู่กับต้นไม้ เอาครั้งมาโชลกให้ละเอียด ตั่งหม้อใส่หม้อมันเดือด แล้วเอาไหมแช่น้ำแล้วเอามาย้อม ย้อมสมัยก่อนพระมาเจอไม่ได้ มันจะไม่ชิม อยู่แคไหนแค่นั้นมันจะไม่กินอีกเลย ต้องย้อมในเรือน ฝ้ายก็ทอนุ่งเข้าโรงเรียนทอฝ้าย เข็นฝ้าย แก่แล้วสบายหน่อยชื้อเอา เค้าทำสำเร็จรูปมา เมื่อก่อนทำเองตะเกียงก็ไม่มี ก่อไฟใส่กาละมัง สมัยชื้อขนม สตางค์สองสตางค์ สมัยนั้นสตางค์แดงก็ยังมี ตอนเป็นสาวก็ยังไม่ได้นุ่งผ้าทอชื้อเลยทอกันเอง ทอแล้วนุ่งใจกระเบนบ้าง แล้วก็ทอเป็นผ้าโต่งผ้าขึ้นใส่ไหมบ้างใส่ฝ้ายบ้าง”(พา สุตจันทร์พิพัฒน์. 2553: สัมภาษณ์)

วันทา เผือกผ่อง กล่าวถึง การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองไว้ว่า “ย่าเป็นคนเลี้ยงไหมเองปลูกฝ้ายเอง สมัยก่อนคนแก่เค้าทำอะไรด้วยตัวเค้าเอง ไม่มันมีว่าทำอย่างนี้ไม่พอกิน เค้าเอาเวลาว่างมาเข็นฝ้าย ย้อมด้วยสีธรรมชาติเอง แต่เราเห็น เมื่อก่อนป้านุ่งผ้าถุง ไม่มีกระโปรงใส่กับเค้า ไปโรงเรียนผ้าเป็นผ้าทอเป็นผ้าฝ้ายที่ย้อมคราม เสื่อกก็เป็นเสื่อสีขาว รองเท้าก็ไม่มีใส่เดินทำวเปลา แต่มาช่วงหลังพ่อเป็นครูเก่า เป็นครูคนแรกที่บริจาคที่ดินให้โรงเรียน ช่วงหลังมาได้นุ่งกระโปรง มาป.3 ป.4 เค้าก็ไม่ได้เล่าว่าประวัติความเป็นมาเป็นอย่างไร เค้าจะสอนทออย่างเดียว ให้ใส่อย่างเดียว” (วันทา เผือกผ่อง. 2553: สัมภาษณ์)

สมบุญ สุตจันทร์พิพัฒน์ กล่าวถึง การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองไว้ว่า “นานแล้วตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตา ยาย ผ้าที่ยายใส่แต่งงานยังเหลืออยู่ยังเป็นต้นแบบที่เราใช้ทำในปัจจุบัน แม่ยังใส่เสื่อโปร่ง เสื่อคอกกระเช้า สมัยก่อนนี้ย้อมสีธรรมชาติ มีครั้ง ปลูกฝ้ายเอง ป้าเคยเห็นแต่ไม่เคยทำเคยเห็นตั้งแต่เล็ก ๆ แต่ไม่เคยทำ รุ่นป้าก็มีสีเคมี การมัดหมี่เป็นพื้นฐานอยู่แล้วก็ไม่ยาย เด็กที่มาเรียนตรงนี้คนไหนที่มีพื้นฐานก็มัดหมี่ได้ กรอด้าย ถ้าเราบอกสอนเค้าก็ทำได้ในคนที่สนใจ คนไม่สนใจก็ไม่ดูเลย” (สมบุญ สุตจันทร์พิพัฒน์. 2553: สัมภาษณ์)

สิรินทิพย์ สิงห์สม กล่าวถึง การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองไว้ว่า “ตอนมาอยู่ที่นี้มียา ทอผ้าอยู่แล้ว แล้วก็มาหัดทอผ้าขาวม้าก่อน มาหัดมัดหมี่ คั้นหมี่ คุยยาทำแลแล้วก็มาหัดทำเอง อย่างยก ดอกต้องดูลายให้เป็นที่เก็บก็เส้นก็รู้ มีคนข้างบ้านทำก็ไปดูเค้าทำ แล้วก็หัดทำกับเค้าด้วยเราก็ต้องทำ ตอนเรายังไม่ได้ทำก็ดูยาก แต่พอเราลงมือทำก็ไม่ยาก แต่มันต้องหลายขั้นตอน เคยไปสอนเค้ามัดหมี่ ผลที่ได้คือคนที่มัดไม่ได้ก็มัดได้ แต่บางคนก็ไม่แน่นเวลาย้อมสีมันก็จะเข้าตรงข้อนี้ เราจะเอาสีเหลืองไว้ พอมัดไม่แน่นสีอื่นมันก็เข้าไป วิธีแก้คือต้องทำครั้งต่อไปให้แน่น”(สิรินทิพย์ สิงห์สม. 2553: สัมภาษณ์)

จังหวัดชัยนาทมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมือง เรียนรู้จากคนในครอบครัว จากรุ่นย่า รุ่นแม่ วิธีเรียนรู้เกิดจากการดู การสังเกต การลงมือทำ โดยไม่มีใครสอน แต่ความรู้เกิดจากแม่ ทอผ้าขึ้นไว้ใส่เองอยู่ทุกวัน เวลาแม่ไปทำไร่ทำนาหรือแม่ให้นมน้อง แม่ก็จะให้ลูกทอผ้าแทน แม่ไม่ได้ สอนแต่แม่ทำให้ดูแล้วให้ลูกทำตาม คนสมัยก่อนทอผ้าเป็นกันหมด เช่นฝ้ายได้ ย้อมไหมได้ เลี้ยงหม่อน ได้ คนสมัยก่อนทำอะไรด้วยตัวเอง เพราะสมัยก่อนไม่มีกระโปรงใส่ นุ่งผ้าถุงไปโรงเรียน ผ้าถุงที่นุ่งไป โรงเรียนเป็นผ้าที่ทอใช้เองเป็นผ้าฝ้ายย้อมคราม ใส่เสื้อสีขาว ไม่มีรองเท้าใส่เดินเท้าเปล่า ระยะเวลาที่มีความเจริญ ผ้าทอพื้นเมืองก็คงยังเป็นที่ยินยอมของคนในชุมชน ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นย่า รุ่นแม่ก็ยังคงดำรงอยู่ และสืบทอดต่อไปให้แก่รุ่นลูก รุ่นหลาน

จังหวัดอุทัยธานี

ขุนหงส์ เพ็ญเขตวิทยา กล่าวถึง การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองไว้ว่า “ตอนเป็นเด็ก แม่ให้นั่งข้างที่ทอผ้า สอนให้หัดปั่นฝ้าย กรอด้วยเข้าหลอด ทำมานานจนจำได้” (ขุนหงส์ เพ็ญเขตวิทยา. 2553: สัมภาษณ์)

มณี พิลึก กล่าวถึง การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองไว้ว่า “แม่กับย่าเป็นคนสอนให้ทอผ้า เย็บเสื้อ เย็บกางเกง พอเริ่มเข้าโรงเรียนก็สอนให้เข็นฝ้าย ปั่นฝ้าย ทอเป็นผ้าตัดเสื้อนักเรียน สอนให้ ย้อมผ้าด้วยสีจากธรรมชาติ ถ้าเป็นผ้าไหมย้อมไหมด้วยสีครั้ง เอาใบเหมียดแช่น้ำไว้เป็นน้ำย้อม เอาครั้งที่ อยู่กับต้นไม้โกลกให้ละเอียด ต้มหม่อนน้ำใส่ไฟให้เดือด เอาไหมแช่น้ำก่อนที่จะนำมาย้อม ขั้นตอนต่างๆ ลงมือทำเองทั้งหมด” (มณี พิลึก. 2553: สัมภาษณ์)

จังหวัดอุทัยธานี มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมือง จากคนในครอบครัว แม่ กับย่าเป็นคนสอนให้ทอผ้า เย็บเสื้อ เย็บกางเกง พอเริ่มเข้าโรงเรียนก็สอนให้เข็นฝ้าย ปั่นฝ้าย ทอเป็น ผ้าตัดเสื้อนักเรียน สอนให้ย้อมผ้าด้วยสีจากธรรมชาติ ถ้าเป็นผ้าไหมย้อมไหมด้วยสีครั้ง เอาใบเหมียด แช่น้ำไว้เป็นน้ำย้อม เอาครั้งที่อยู่กับต้นไม้โกลกให้ละเอียด ต้มหม่อนน้ำใส่ไฟให้เดือด เอาไหมแช่น้ำ ก่อนที่จะนำมาย้อม ขั้นตอนต่างๆ ลงมือทำเองทั้งหมด มีคนทำให้ดู จำให้ได้ แล้วนำเอาประสบการณ์ที่ ได้เห็น ทดลองทำเองหลายครั้ง จนเกิดเป็นความชำนาญ การเรียนรู้เกิดจากการลอกเลียนแบบ และเกิด จากประสบการณ์ตรงของผู้เรียน

สรุปผลการลงพื้นที่ศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองคนไทยเชื้อสายลาว ครั้ง เริ่มต้นการศึกษาเรียนรู้ขั้นตอนการทอผ้าจากสถาบันครอบครัวที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง แม่หรือย่าเป็นผู้สอนให้ทอผ้า ให้นั่งดูวิธีการทอข้างที่ทอผ้า ทำให้ดูแล้วให้ทำตามแบบ สาคิดทำทีละขั้นตอน และให้ลงมือปฏิบัติการทอผ้าจริงด้วยตนเอง เพื่อจะได้เกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เป็นการเรียนรู้ที่สามารถจดจำได้รวดเร็วและยาวนาน เมื่อปฏิบัติการทอผ้าซ้ำๆ ไปมาเป็นระยะเวลาหลายๆ จนเกิดเป็นความชำนาญ

การบริหารจัดการองค์กร

ในการลงพื้นที่ศึกษาพบว่า

จังหวัดสุพรรณบุรี

ประเทือง กาฬภักดี กล่าวถึงการบริหารจัดการเกี่ยวกับการทอผ้าว่า “ได้แรงบันดาลใจมาจากตั้งแต่ปู่ ย่า ตา ยายเค้าทำมา มียายวรรณเค้าเป็นอาจารย์สอนเป็นคนดังคนเดิมเค้าสร้างลายผ้าไว้ลายตีนจกถึงลาย 5 สี เค้าเป็นคนสร้างเสร็จแล้วเค้าแก่ เค้าเคยไปสอนที่นราธิวาส เสร็จแล้วเค้าก็ไปได้ก็กระตุกมา พอหมดอายุยายวรรณเค้าเลิกทำทำไม่ไหว ก็พวกนี้ก็โดนเก็บ ก็พอดีพัฒนาชุมชนเค้าแนะนำว่าไม่อยากจะฟื้นฟูขึ้นมาใหม่หรือ ป่าก็นึกเสียดาย ป่าก็บอกว่าอยากแต่ก็ไม่มีทุน ก็เลยไปได้จากพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดสุพรรณ เค้ามีด้ายมาให้ มีอาจารย์มาสอนให้ มึงบมาให้มีประมาณ 120 ชั่วโมง แต่เค้ามาจ้างอาจารย์ท้องถิ่นสอนให้ เค้ามีด้ายฟรีมาให้นับแต่นั้นก็มีด้ายฟรีเรื่อยๆ พอปี 47,48 เค้าก็ได้บสนับสนุนจากเทศบาลมาเรื่อย ทุกวันนี้ก็ทำกันมาตลอด อีกทั้งส่วนราชการสนับสนุนให้ใส่ผ้า 5 สี ส่วนเทศบาล อบต. เค้าก็มาสั่งที่ป่า ใช้ใส่ทำงาน อย่างโรงพยาบาลสีเหลืองก็ใส่วันจันทร์ อย่างเทศบาลใส่วันศุกร์เค้าก็มีวันที่ใส่ อย่างงานต้อนรับใคร ผ้า 5 สี จะออกหน้าเลย แยกบ้านมาเค้าจะเอา 5 สี จะออกหน้าเลย ทั้งอำเภอเดิมบาง แล้วก็โรงเรียน อย่างโรงเรียนบ่อกรุพิทยาก็มีวันใส่ผ้า 5 สีเหมือนกันใส่หมดทั้งโรงเรียนครูก็ใส่นักเรียนก็ใส่” (ประเทือง กาฬภักดี. 2553: สัมภาษณ์)

ยม ผลวัฒน์ กล่าวถึงการบริหารจัดการเกี่ยวกับการทอผ้าว่า “ทอผ้ามาหลายปีแล้ว เมื่อก่อนจะอยู่ข้างใน พอได้งบประมาณจากทางเทศบาลสนับสนุนมาทำโรงทอให้ แล้วก็ย้ายออกมาประมาณ 5-6 ปีได้” (ยม ผลวัฒน์. 2553: สัมภาษณ์)

สุรินทร์ กาฬภักดี กล่าวถึงการบริหารจัดการเกี่ยวกับการทอผ้าว่า “ทอผ้ามา 10 กว่าปีแล้ว ก่อนทอผ้าป่าก็ทำนา อาชีพหลักทำนาทำไร่ ทอผ้าอาชีพเสริม ตอนนี่ไม่ได้ทำแล้วเอานาให้เค้าเช่า ตอนนี่ก็ทอผ้าไป มันก็ไม่ภูมิใจเท่าไรหรือแต่ที่ไม่มีอะไรจะทำก็ทำไป รับจ้างเราก็บ้างไม่ไหวแล้ว ประธานเค้าเป็นผู้จ้างเรา เราทำรวมกลุ่มกัน 4 คน 5 คน 10 คน แล้วแต่ เค้าจะได้เท่ากันหมด รายได้แบ่งเท่ากันหมด มันกะไม่ได้แล้วแต่คนสั่ง เค้ามีอุปกรณ์ให้เราหมดเราทำอย่างเดียว มีด้ายมีกี่ประธานเขาไปขอมาเราก็ทำไป ประธานไปขอเทศบาลบ้าง แถวจังหวัดบ้าง ปีหนึ่งก็มึงบให้ มีด้ายมามากเหมือนกัน ทีนี้เราก็มารวมกลุ่มกันทำ” (สุรินทร์ กาฬภักดี. 2553: สัมภาษณ์)

จังหวัดสุพรรณบุรีมีการบริหารจัดการองค์กรของตนเอง โดยมีการรวมชาวบ้านในชุมชน ที่พอมีความรู้เรื่องการทอผ้ามาบ้างแล้ว ที่มีพื้นฐานการทอผ้ามาจากคนในครอบครัวที่สืบทอดความรู้ให้ แต่ไม่ได้ทอผ้ามาเป็นเวลานานเพราะต้องทำอะไรทำนาหาเลี้ยงครอบครัว คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือทำไร่ทำนา การทอผ้าเป็นอาชีพเสริมรองมา ต่อมา มีการรวมกลุ่มคนที่พอมีความรู้ในการทอผ้า 5 - 10 คน ทำให้ภาครัฐหรือกรมพัฒนาชุมชนเห็นความสำคัญในการทอผ้าของคนในชุมชนนี้ ว่าควรได้รับการสนับสนุนให้ยังคงสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง ได้ให้งบประมาณสร้างอาคารไว้ทอผ้า พร้อมให้ที่กระทักไว้เป็นอุปกรณ์ทอผ้า เพราะเห็นว่าชาวบ้านไม่มีทุนที่สามารถจะทำได้ จึงเป็นการมอบโอกาสให้ชาวบ้านได้สร้างงานสร้างอาชีพนอกจากได้รับ การสนับสนุนเรื่องของงบประมาณแล้ว กรมพัฒนาฝีมือแรงงานของจังหวัดสุพรรณบุรีได้ส่งอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในการทอผ้ามาสอนทอผ้าให้ฟรี แก่คนในชุมชนที่มีความสนใจในการทอผ้า โดยจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรอบรมสอนครั้งละ 120 ชั่วโมง มีการจัดเตรียมเรื่องของวัสดุในการทอให้พร้อม เมื่อทอเป็นแล้วสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ การจัดจำหน่ายสินค้าผ้าทอพื้นเมือง ส่วนใหญ่หน่วยงานต่างๆ เช่นโรงพยาบาล โรงเรียนเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เห็นว่าผ้าทอพื้นเมืองในชุมชนของตนเองมีความสวยงามมีเอกลักษณ์ จึงนิยมซื้อไปตัดเสื้อผ้าไว้ใส่ทำงาน เพื่อแสดงเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น บางหน่วยงานต้องใส่ผ้าไทย 1 วัน จึงใช้ผ้าทอพื้นเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีใส่เพื่อความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

จังหวัดชัยนาทมีการบริหารจัดการองค์กรของตนเอง โดยมีการรวมชาวบ้านที่ทอผ้าในชุมชนตั้งเป็นกลุ่มสมาชิกทอผ้า มีการคัดเลือกหนึ่งในสมาชิกที่ทอผ้าให้เป็นประธานกลุ่มทอผ้าบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาทคือนางวันทา เผือกผ่อง ทำหน้าที่ดูแลสมาชิกทอผ้าในชุมชนให้มีงานทำมีรายได้ ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อขอรับการสนับสนุนเรื่องของงบประมาณ เงินทุนที่จะนำมาพัฒนากลุ่มสมาชิกทอผ้าให้มีงานมีรายได้ ในปี พ.ศ.2526 ได้รับการสนับสนุนจากพัฒนาชุมชน ได้ให้การสนับสนุนให้ที่กระทัก 3 ตัว ภายหลังเมื่อกลุ่มสมาชิกทอผ้ามีเนื้อที่เพิ่มมากขึ้น จึงได้ก็กระทักเพิ่มขึ้นอีก 6 ตัว นางวันทา เผือกผ่อง ประธานกลุ่มทอผ้าบ้านเนินขามได้เขียนโครงการขอการสนับสนุนจากจังหวัด ได้งบประมาณครั้งแรก ในการสร้างอาคารขนาดกว้าง 8 x 24 เมตร เป็นอาคารโล่งชั้นเดียวเพื่อไว้ใช้เป็นสถานที่ทอผ้าของสมาชิกกลุ่มทอผ้า แต่ยังไม่มีการขออนุญาตความสะดกนางวันทา เผือกผ่องจึงเขียนโครงการสองได้รับเงินงบประมาณมา 370,000 บาท จึงนำเงินงบประมาณที่ได้ติดไฟฟ้า พัดลม จัดซื้อตู้ไซวไว้สำหรับใส่ผ้าทอพื้นเมืองที่ทอเสร็จแล้ว พร้อมจำหน่ายและจัดซื้อเส้นใย 150 กิโลกรัม เพื่อไว้ใช้ทอเพราะเส้นใยถือได้ว่าเป็นวัสดุที่สำคัญในการทอผ้า เมื่อกลุ่มทอผ้าบ้านเนินขามมีการพัฒนาขึ้นทางหน่วยงานราชการจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการทอผ้าว่าเป็นภูมิปัญญาที่ควรอนุรักษ์สืบสานต่อไป ทางศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจึงขอให้กลุ่มทอผ้าบ้านเนินขามเป็นแหล่งความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง ให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษาถึงเทคนิคขั้นตอนวิธีการทำ เพื่อจะได้นำความรู้ไปประกอบอาชีพต่อไป(วันทา เผือกผ่อง; และสมบุญ สุดจันทร์พิพัฒน์. 2553: สัมภาษณ์)

จังหวัดอุทัยธานี มีการบริหารจัดการองค์กรของตนเอง โดยชาวบ้านตั้งกลุ่มสมาชิกทอผ้า โดยมีนางอรอนงค์ วิเศษศรี เป็นประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหมลายโบราณบ้านโคกหม้อ มีหน้าที่บริหารจัดการเรื่องการทอผ้าของชาวบ้านในชุมชน ประสานงาน ของบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ ติดต่อหาตลาด ให้ความรู้คำแนะนำในการทอผ้า ภายในบริเวณที่ตั้งของของกลุ่มสมาชิกทอผ้าอยู่ในบริเวณบ้านประธาน ซึ่งจะมีวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆในการทอผ้าครบครัน มีกี่ทอผ้า 12 ตัว และอุปกรณ์อื่นๆ รวมถึงวัสดุที่จะใช้ทอ มีเส้นใยฝ้ายและไหม เตรียมไว้ให้กับชาวบ้านที่เป็นสมาชิก หลังจากทำไร่ทำนา ชาวบ้านหาอาชีพเสริมในการทอผ้าเพื่อหารายได้เสริมไว้เลี้ยงดูครอบครัว (อรอนงค์ วิเศษศรี. 2553: สัมภาษณ์)

สรุปผลการบริหารจัดการองค์กรของชาวบ้านพบว่า ชาวบ้านรู้วิธีการบริหารจัดการองค์กรของตนเองให้มีความเข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มสมาชิกทอผ้าในชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สร้างรายได้พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันการรวมกลุ่มกันในชุมชนนี้ทำให้ชาวบ้านได้มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันในวันสำคัญๆต่างๆ แสดงให้เห็นถึงความรักสมัครสมานสามัคคีกัน เมื่อชาวบ้านมีการรวมกลุ่มสมาชิกและสร้างงานสร้างอาชีพให้คนในชุมชนได้แล้วยังสามารถสร้างสรรค์ผลงานผ้าทอพื้นเมืองที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นให้เป็นที่รู้จักทั่วไปได้ ส่งผลให้ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปว่าผ้าทอใน 3 จังหวัด สุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานีมีความวิจิตรงดงาม แสดงความเป็นท้องถิ่นของตนเอง ทำให้ชาวบ้านมีงานทอผ้าอย่างไม่ขาดสาย มีรายได้จากการทอผ้าไปเลี้ยงปากท้องของคนในครอบครัว วิถีชีวิตของช่างทอจึงเปลี่ยนไปเป็นทอผ้าไว้เพื่อขาย ผลจากการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านในชุมชนทำให้หน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรต่างๆ ที่เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าพื้นเมืองให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ หรือส่งผู้ที่มีความชำนาญในการทอผ้ามาให้ความรู้ให้กับคนในชุมชน เพื่อพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้การผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้การ ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ จำนวนผ้าทอ 138 ผืน ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี โดยการเลือกจากกลุ่มชาวบ้านที่ยังคงมีการทอผ้าแบบดั้งเดิม ใช้ครั้งเป็นสีแดงย้อมที่โดดเด่น ที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา

จังหวัดสุพรรณบุรี ศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอจกวดลายโบราณ ลาวสี่ลาวครั้ง (บ้านทุ่งก้านเหลือง) ตำบลป่าสะแก อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับคัดสรรสุดยอด“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดีเด่นระดับ 5 ดาว จำนวนผ้า 38 ผืน เป็นผ้าฝ้าย 32 ผืน ผ้าไหม 6 ผืน

จังหวัดชัยนาท กลุ่มแม่บ้านเกษตรทอผ้า ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท ได้รับคัดสรรสุดยอด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดีเด่นระดับ 4 ดาว จำนวนผ้า 37 ผืน เป็นผ้าฝ้าย 15 ผืน ผ้าไหม 22 ผืน

จังหวัดอุทัยธานี กลุ่มสตรีทอผ้าไหมลายโบราณบ้านโคกหม้อ ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี ได้รับคัดสรรสุดยอด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ดีเด่นระดับ 5 ดาว จำนวนผ้า 63 ผืน เป็นผ้าฝ้าย 21 ผืน ผ้าไหม 20 ผืน ไหมประดิษฐ์ 22 ผืน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยใช้แนวคำถาม (Guide line) เป็นคำถามแบบปลายเปิดที่ครอบคลุมและอยู่บนพื้นฐานประเด็นปัญหาการวิจัยการถ่ายภาพและการบันทึกข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ การถ่ายภาพและการบันทึกข้อมูลเป็นวิธีการศึกษา ซึ่งทั้งสองวิธีนี้เป็นวิธีการที่มีคุณภาพเหมาะสมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะผู้วิจัยสามารถซักถามและหารายละเอียดของประเด็นปัญหาได้อย่างลุ่มลึก ชัดเจน และตรงประเด็น

การสัมภาษณ์ เป็นการซักถามพูดคุยแบบตัว ต่อตัวระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์กับผู้สัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสามารถดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองได้ โดยผู้วิจัยใช้แนวคำถาม (Guide line) ที่กำหนดขึ้นเป็นคำถามแบบปลายเปิดที่ครอบคลุมและอยู่บนพื้นฐานประเด็นปัญหาการวิจัย ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าของคนในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึก ชัดเจน ละเอียดถี่ถ้วน และเป็นข้อมูลจริง

จรรยาบรรณในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการบนหลักการรักษาสิทธิมนุษยชนของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ด้วยการป้องกันสิ่งที่คาดว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัย จึงยึดแนวทางการปฏิบัติ คือ

การสัมภาษณ์ทุกครั้ง ผู้วิจัยสร้างความไว้วางใจ โดยการแนะนำตนเอง อธิบายวัตถุประสงค์ และขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ

ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยขออนุญาตในการบันทึกเสียง และจดบันทึก โดย อธิบายให้ผู้ให้ข้อมูลทราบว่าข้อมูลที่ได้ทั้งหมดถือเป็นความลับให้ดีที่สุด ระหว่างสัมภาษณ์ถ้าผู้ให้ข้อมูลขอยุติหรือไม่ยินยอมสัมภาษณ์สามารถกระทำได้

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลการสัมภาษณ์ ภาพถ่ายและข้อมูลที่บันทึก จากการลงสนามในการวิจัยมาจัดประเภทให้เชื่อมโยงกับความมุ่งหมาย และขอบเขตของการวิจัยที่ต้องการศึกษา

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลจากการศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี ปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

1. องค์ความรู้การทอผ้าพื้นเมือง

1.1 วัตถุประสงค์ในการทอผ้าพื้นเมือง

ช่างทอผ้าพื้นเมืองในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี ส่วนใหญ่ทอผ้าไว้เพื่อจำหน่าย เพื่อจะได้มีรายได้ไว้ใช้จ่ายในครอบครัว และทอผ้าไว้ใช้ใส่เอง ส่วนใหญ่นิยมใส่กันในงานเทศกาลต่างๆ ของชุมชน เช่น เทศกาลสงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา เข้าวัดทำบุญ และงานแต่งงาน เป็นต้น ชาวบ้านในท้องถิ่นมีประเพณีที่สืบทอดกันมา นิยมทำกันในวันแต่งงาน คือ ให้ฝ่ายหญิงที่เป็นเจ้าสาว จะต้องเตรียมผ้าทอพื้นเมืองไว้เพื่อมาสมมา (ให้) พ่อแม่ของฝ่ายชาย เพื่อ แสดงถึง การมี สัมมาคารวะผู้ใหญ่ มีความเคารพ และแสดงถึงน้ำใจไมตรีต่อกัน อีกทั้งการที่ชาวบ้านหันมานุ่งหรือการสวมใส่ชุดผ้าทอพื้นเมือง ยังแสดงให้เห็นว่าเรายังคงมีประเพณี วัฒนธรรมที่ดีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ยังคงดำรง สืบทอดต่อไป

1.2 วัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมือง

วัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้ทอผ้าพื้นเมืองของ 3 จังหวัด สุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี ปัจจุบันไม่มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหรือปลูกฝ้าย เพราะชาวบ้านเห็นว่าสิ้นเปลือง เสียเวลา อีกทั้งถ้าปีไหนเกิดภัยธรรมชาติ ฝนตกน้ำท่วม หรือน้ำแล้งต้นหม่อนตาย ก็ไม่มี อาหารเพื่อนำมาเลี้ยงไหม ไหมตาย ทำให้ชาวบ้านขาดทุน เพราะชาวบ้านต้องลงทุน ลงแรงในการเลี้ยงและใช้ระยะเวลาาน ปัจจุบันชาวบ้านในชุมชนซื้อวัสดุเส้นใยต่างๆ จากทางโรงงาน เพราะเส้นใยที่ได้จากการผลิตของทางโรงงานเป็นเส้นใยที่มีคุณภาพดี สะดวกและประหยัดเวลาในการเตรียมวัสดุที่นำมาใช้ทอ ช่างทอผ้ากลุ่มเชื้อสายลาวครั้งนิยมใช้เส้นใย 3 ชนิดได้แก่ เส้นใยไหม เส้นใยฝ้าย และเส้นใยไหมประดิษฐ์ สถานที่ในการซื้อเส้นใยที่จะใช้ทอได้แก่ โรงงานผลิตไหมจุลไหมไทย บ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ซื้อได้จากจังหวัดขอนแก่น จังหวัดกาญจนบุรี ชาวบ้านสามารถที่จะเลือกซื้อสินค้าได้ตามความต้องการ

1.3 ขั้นตอนและกระบวนการย้อมสี

ปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่เลือกใช้สีเคมีในการย้อมเส้นใยฝ้ายและเส้นใยไหม เพราะสีเคมีเป็นสีที่หาซื้อได้ง่าย สะดวกรวดเร็วในการใช้ เนื้อสีติดเส้นใยหรือบนผ้าได้ดี สีแจ่มชัด ไม่ตกสี ประหยัดเวลาในการย้อม สีเคมีจึงเป็นสีที่ชาวบ้านนิยมและเลือกใช้ทุกครัวเรือน

1.4 ขั้นตอนและกรรมวิธีการทอผ้าพื้นเมือง

กรรมวิธีในการทอผ้าพื้นเมืองยังคงยึดหลักการขั้นตอนแบบดั้งเดิม ที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นคือ การทอขัด การทอผ้ามัดหมี่ การทอผ้าจก และการทอผ้าขิด ในการทอทั้ง 4 แบบนี้ ต้องใช้การสังสมประสบการณ์ ความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะต่างๆ ในการทอผ้าแต่ละแบบที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา การทอขัดเป็นการทอสลักระหว่างเส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืน ชาวบ้านนิยมทอผ้าขาวม้า และผ้าพื้น การทอผ้ามัดหมี่เป็นการมัดเส้นใยฝ้ายหรือไหมให้เป็นลวดลาย แล้วนำไปย้อมสีให้เกิดลวดลายก่อนทอ สามารถมัดได้ทั้งเส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืนก่อนทอ การทอผ้าจกเป็นการใช้ขนเม่นหรือนิ้วมือสอดนับเส้นด้ายยืนยกขึ้น แล้วใช้การเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงทำให้เกิดลวดลายคล้ายลายปัก การทอผ้าขิดเป็นการใช้ไม้เขี่ยซ้อนเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษไปตามเส้นใยที่ถูกซ้อนขึ้นมา ลักษณะการทอที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งคือการใช้ผ้าพื้นหรือผ้ามัดหมี่ต่อด้วยผ้าจกที่เชิงผ้าขึ้น หรือทอผ้าจกทั้งผืน

1.5 การใช้สี

สี สีนเทคนิการทอขัด ที่พบในแหล่งผลิตภักดิ์ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี พบว่าสีที่เกิดจากเทคนิคการทอขัด เป็นผ้าพื้นสีเดียว และผ้าหลากสี สีที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นสีเข้ม เช่น 3 สี 5 สี และ 7 สี แบ่งเป็นสีแบบดั้งเดิม สีแดง สีเขียว สีเหลือง สีส้ม สีชมพู และสีประยุคต์ สีฟ้า สีม่วง สีบานเย็น สีส้ม สีน้าตาล

สีในเทคนิคการมัดหมี่ ของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี พบว่ามีการใช้สีในการมัดหมี่มากมายหลากหลายสี แต่สีที่นิยมทอมากที่สุดและเป็นสีที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะประจำท้องถิ่นได้แก่ สีแดง สีบานเย็น สีน้าเงิน

สีในเทคนิคการทอขิด /จก ของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี พบว่าลวดลายสีสันส่วนใหญ่มีสีสันที่คล้ายกันคือการใช้สีวรรณะร้อน ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีขาว สีส้ม สีดำ สีเขียว สีน้าเงิน ใช้ทำลวดลาย ส่วนพื้นผ้านิยมใช้สีแดงทอเป็นพื้น รองมาสีชมพู สีขาว สีน้าเงิน

1.6 ลวดลาย

พบข้อมูลลวดลายที่ใช้ในการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ใน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี มีความหลากหลายของลวดลายที่นำมาใช้ทอ จึงพบว่า ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าแต่ละผืน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) ลวดลายเรขาคณิต เช่น ลายตาราง ลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ลายสามเหลี่ยม และลายเส้นตรง เป็นต้น

2) ลวดลายธรรมชาติ เช่น กลุ่มลายสัตว์ ได้แก่ ลายแมงมุม ลายนาค ลายยิ้งยันต์ ลายช้าง เป็นต้น กลุ่มลายพันธุ์ไม้ ได้แก่ ลายดอกจันทร์ เป็นต้น กลุ่มลายสิ่งของเครื่องใช้ ได้แก่ ลายโคม เหลือง ลายบัว

2. กระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมือง

จากการศึกษาพบว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญ ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้หรือการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองของคนในชุมชน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความรู้ ทักษะ กระบวนการทอผ้าจากคนในครอบครัว โดยมีลักษณะการเรียนรู้แบบลอกเลียนแบบ เมื่อก่อนแม่จะให้ลูกนั่งอยู่ข้างที่ ลูกจะเห็นแม่ทอผ้าทุกวันจึงทำให้เกิดการเรียนรู้ ค่อยๆ ซึมซับความรู้ ทักษะต่างๆ เรื่อยมา เมื่อเห็นจนชินตาแม่ก็ให้ทดลองทอผ้าด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา นอกจากเป็นการเรียนรู้เรื่องของทักษะ กระบวนการต่างๆ ในการทอผ้าแล้ว สิ่งสำคัญยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์และสายใยรักให้เกิดแก่คนในครอบครัว วิธีการทอแบบดั้งเดิม และลวดลายแบบโบราณที่ยังคงดำรงอยู่ทุกวันนี้ เกิดจากการสืบทอดองค์ความรู้การทอผ้าที่ส่งผ่านมาแล้ว ะถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันจากการศึกษาพบว่าคนรุ่นพ่อแม่หรือคนในช่วงวัยกลางคนจะเป็นคนที่ยังคงอนุรักษ์สืบทอดองค์ความรู้การทอผ้าดังกล่าวไว้ แต่คนรุ่นใหม่หรือเด็กวัยรุ่นไม่มีคนสนใจที่จะเรียนรู้เรื่องการทอผ้าแบบดั้งเดิม คาดว่าถ้าหมดยุค สมัยของรุ่นพ่อแม่แล้ว การทอผ้าพื้นเมืองแบบดั้งเดิมจะไม่มีผู้สืบทอดและสูญหายไปเป็นที่สุด จากการศึกษาลงพื้นที่ยังพบอีกว่า นอกจากจะมีการถ่ายทอดองค์ความรู้การทอผ้าจากสถาบันครอบครัวแล้ว ยังมีการเชิญผู้รู้หรืออาจารย์จากสถาบันการศึกษาที่เชิญมาเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการต่างๆ ในการทอผ้าให้ชาวบ้านที่มีความสนใจในการทอผ้าหรือกลุ่มชาวบ้านที่รวมตัวกัน ได้มาเรียนรู้ทักษะ ขั้นตอนต่างๆ เพื่อสามารถนำความรู้ไปประกอบวิชาชีพได้ ลักษณะการเรียนรู้หรือการถ่ายทอดความรู้ของผู้รู้หรืออาจารย์จากสถาบันการศึกษาที่มาให้ความรู้แก่ชาวบ้านคือ การสอนแบบสาธิตโดยการที่ผู้รู้หรืออาจารย์เป็นผู้สอน อธิบายพร้อมทั้งสาธิตขั้นตอนวิธีการทอผ้าตั้งแต่ขั้นตอนแรกถึงขั้นตอนสุดท้าย เริ่มจากวิธีการง่ายๆ ไปหายาก สาธิตและทำให้อูที่ละขั้นตอน จากนั้นหลังจากที่ดูครูสาธิตแล้ว ให้ช่างทอทำตามแบบที่ได้สอนไว้ เพื่อเป็นการทบทวน อีกทั้งเป็นการพัฒนาฝีมือ ความสามารถให้ดียิ่งๆ รวมถึงการช่วยสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน

3. การบริหารจัดการองค์กร

ชาวบ้านในชุมชนมีการรวมกลุ่มกัน จัดตั้งเป็นกลุ่มสมาชิกผ้าทอพื้นเมืองของคนในชุมชน โดยมีการเลือกตั้งประธานหรือผู้นำกลุ่ม เพื่อเป็นตัวแทนในการบริหารจัดการกลุ่ม และเป็นสื่อกลางระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชนที่เข้ามาให้การสนับสนุนเรื่องของเงินทุนที่จะนำมาใช้ในการประกอบอาชีพการทอผ้าของคนในชุมชน โดยผู้ที่เป็นผู้นำหรือประธานจะเป็นผู้เขียนโครงการไปนำเสนอแก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อของบประมาณมาใช้ในการซื้อหาวัสดุอุปกรณ์ หรือหาสถานที่ในการทอผ้าให้ กับกลุ่มสมาชิกช่างทอในชุมชน โดยงบประมาณที่ได้นำไปซื้อเส้นใย กี่กระตุก สร้างอาคารทอผ้า ติดไฟ ติดพัดลม เป็นต้น ในส่วนของหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่มสมาชิกช่างทอผ้า ได้แก่ งานพัฒนาชุมชน อบต. กศน. และเทศบาล จากนั้นกระจายงานแจกจ่ายวัสดุ เส้นใยฝ้ายหรือเส้นใยไหมให้ชาวบ้าน เพื่อไปใช้ทอผ้าตามความสามารถและความถนัดของแต่ละคน บางคนถนัดทอผ้าไหมมัดหมี่ บางคนก็ถนัดทอผ้าขาวม้า 5 สี บางคนก็ถนัดทอผ้าตีนจก ทำให้ชาวบ้านมีความสุขในการทอผ้าที่ตนเองมีความถนัดและชำนาญในการทอผ้านั้นๆ บ้านใครมีที่อยู่ได้ถนัดบ้านอยู่ได้แล้ว ก็ใช้เส้นใยจากส่วนกลางไปทอที่บ้านได้ หลังจากที่ทอเสร็จแล้ว ก็นำมาให้ประธานกลุ่มรวบรวม เพื่อเตรียมไปจำหน่ายในงาน OTOP ที่ทางรัฐบาลสนับสนุนสินค้าของชาวบ้าน โดยไม่คิดค่าเช่าสถานที่แสดงสินค้า แต่บางงานที่ต้องเสียค่าเช่าที่แพงชาวบ้านไม่สามารถที่จะจ่ายค่าเช่าที่ได้ เพียงแค่ได้ขายอยู่ที่บ้านของตน แต่บางครั้งก็ได้รับการสั่งทอจากภรรยาผู้ว่า ข้าราชการ หรือบุคคลที่สนใจผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งมีการสั่งทอให้ได้สีสันลวดลายตามความต้องการ

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัย สามารถอธิบายสิ่งที่เหมือน และสิ่งที่แตกต่างในการศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี พบว่า ใน 3 จังหวัด มีคนไทยที่สืบทอดเชื้อสายลาวครั้งอาศัยอยู่ในชุมชน และยังคงมีการทอผ้าพื้นเมืองแบบดั้งเดิมอยู่ คงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองที่สืบทอดมาช้านาน ชาวบ้านของทั้ง 3 จังหวัด เลือกใช้เส้นใยฝ้ายและเส้นใยไหมเป็นวัสดุในการทอ ปัจจุบันไม่นิยมปลูกฝ้ายหรือเลี้ยงไหมเอง เพราะเส้นใยฝ้ายและเส้นใยไหมหาซื้อได้ง่าย อีกทั้งประหยัดเวลา ขั้นตอนในการผลิตวัตถุดิบเส้นใยฝ้ายซื้อจากอำเภอบ้านไร่ จังหว. อุทัยธานี เส้นใยไหมซื้อจากโรงงานจุลไหมไทย และชาวบ้านอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ วิธีการเลือกเส้นใยต้องอาศัยประสบการณ์ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ต้องคัดเลือกเส้นใยที่มีขนาดใหญ่ ควบแล้ว มีความเหนียว ไม่ขาดง่าย เลื่อนนำมาใช้ทำเส้นยืน เพราะเส้นยืนเป็นเส้นที่ตึงทนต่อการเสียดสี แรงกระแทกของฟืมในขณะที่ทอ ชาวบ้านเลือกใช้อุปกรณ์ในการทอ

ผ้า 2 แบบคือ กี่พื้นเมือง และกี่กระตุก กี่พื้นเมืองมีขั้นตอนวิธีการเตรียมที่ยุ่งยากหลายขั้นตอนใช้ทอผ้าจกหรือขิด กี่กระตุกใช้ทอผ้าพื้น ผ้ามัดหมี่ มีขั้นตอนน้อย ไม่ยุ่งยาก ปัจจุบันจากการศึกษาพบว่าชาวบ้านทั้ง 3 จังหวัด เลือกใช้สีเคมีในการย้อมเส้นใยฝ้ายและไหม จากผลสรุปการสัมภาษณ์ชาวบ้านต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า สีเคมีหาซื้อได้ง่าย ใช้งานสะดวก รวดเร็ว สีสด ไม่ตกสี จึงเป็นที่นิยมของคนทั่วไป การย้อมผ้าแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกัน เช่น จังหวัดสุพรรณบุรี พอน้ำเดือดใส่สีหยดกรดน้ำส้มกันสีตก จังหวัดชัยนาท แขนในน้ำเดือดใส่สีผสมผงสบู่มกกับผงเคลือบมัน ใช้ไม้ตำพลิกกลับไปกลับมา เพื่อให้เนื้อสีซึมเข้าเส้นใยได้ดี จังหวัดอุทัยธานี แขนในน้ำเดือดใส่สีผสมผงเคลือบมันและเกลือพลิกกลับไปกลับมา เกลือจะทำให้สีติดเส้นใยดีขึ้น การย้อมสีเส้นใยต้องอาศัยองค์ความรู้ประสบการณ์เดิมที่สั่งสมมาใช้ ชาวบ้านจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี สามารถแบ่งลักษณะของการทอได้ 4 วิธี คือ การทอขิด การทอผ้ามัดหมี่ การทอผ้าจก และการทอผ้าขิด ทั้ง 4 วิธีนี้แสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายลาวครั้ง ที่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ช่างทอในปัจจุบันสามารถทอผ้าได้ทั้ง 4 วิธี ซึ่งทั้ง 4 วิธีนี้ต้องอาศัยประสบการณ์ความชำนาญของช่างทอแต่ละคนที่มี ทักษะ ฝีมือในการทอผ้าพื้นเมืองที่แตกต่างกัน

ผ้าทอพื้นเมืองมีทั้งผ้าทอแบบดั้งเดิม และผ้าทอที่สร้างสรรค์รูปแบบขึ้นมาใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยของคนในปัจจุบัน ผ้าทอแบบดั้งเดิมเป็นผ้าทอที่ใช้เทคนิควิธีการทอสีล้วน ลวดลายแบบดั้งเดิมทุกอย่างที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สืบสานต่อกันมา ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลวดลายดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยชาวบ้านดูแบบลวดลายและสีล้วนจากผ้าเก่าที่แต่ละบ้านมีอยู่ ยังคงดำรงรักษาสืบทอดเรื่องของสีล้วนและลวดลายแบบดั้งเดิม ส่วนผ้าทอที่สร้างสรรค์รูปแบบขึ้นมาใหม่ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสีล้วนของผ้าใหม่เพื่อให้เข้ากับยุคสมัยและตามความต้องการของผู้บริโภค การบริหารจัดการชาวบ้านมีการรวมกลุ่มสมาชิกทอผ้าในชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สร้างรายได้ ฟังพาอาศัยซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ ชาวบ้านมีงานทอผ้าอย่างไม่ขาดสาย มีรายได้จากการทอผ้าไปเลี้ยงปากท้องของคนในครอบครัว ใน การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมือง ของคนในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี พบว่าการถ่ายทอดองค์ความรู้ ขั้นตอน วิธีการทอผ้าจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง เรียนรู้โดยวิธีการเลียนแบบคือ พ่อแม่ หรือปู่ย่า ตายายทำให้ลูกหลานดูแล้วให้ลูกหลานทำตาม

อย่างไรก็ตามการศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานีทุกวันนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงไป หรือยังคงรูปแบบลวดลายแบบดั้งเดิม สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ที่เป็นตัวตนของคนในชาติ ภูมิปัญญาการทอผ้า องค์ความรู้ที่ได้สั่งสมและสืบทอดมา สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่มีความค่าสูงส่งอย่างยิ่งของชาติ ที่ยังคงดำรงอยู่กับประเทศไทยสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากผ้าทอพื้นเมืองแบบดั้งเดิมยังคงมีผู้สืบทอดองค์ความรู้ในการทอผ้าอยู่ จึงควรมีหน่วยงานที่มาให้การสนับสนุน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทยให้สืบทอดต่อไป และยังคงดำรงอยู่ต่อไป
2. การบริหารจัดการเรื่องของผ้าทอพื้นเมืองของชาวบ้าน ที่มีหน่วยงานเข้ามาให้การสนับสนุนช่วยเหลือและให้ความรู้แก่ชาวบ้านในเรื่องการทอผ้า ควรมีการ รวบรวมและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้สร้างงานสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน
3. ควรส่งเสริมเรื่องขององค์ความรู้การทอผ้าพื้นเมืองหลากหลายรูปแบบ เช่น ให้เข้าไปอยู่ในสถานศึกษา เป็นการเรียนรู้ในท้องถิ่น ให้ชาวบ้าน ครู นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ให้กับคนรุ่นใหม่ เพื่อจะได้สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หนองรัง. (2547). การศึกษาหัตถกรรมผ้าชาวไทยภูเขาในจังหวัดเชียงใหม่ ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กฤษฎายศวรรษ. (2546). การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่โรงเรียนกรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กาญจนา เกียรติมนิรัตน์. (2546). ภูมิปัญญาในการทอผ้าพื้นเมืองภาคเหนือ: รูปแบบการเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย. ปริญญา ศศ.ด. (อาชีวศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติกรณ์ นพอุดมพันธุ์. (2549). หัตถกรรมผ้าทอพื้นบ้าน: กรณีศึกษาหัตถกรรมผ้าทอกลุ่มหนึ่ง ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จินดา ซาติวงษ์. (2529). การศึกษาลักษณะของภาษาลาวครั้งที่ตำบลห้วยด้วน อำเภอคอนตูม จังหวัดนครปฐม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เจียม กาฬภักดี. (2553, 1 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล ต่วนเทศ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี.
- ฉัตรชัย อรรถปักษ์. (2550). องค์ประกอบศิลปะ. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.
- ชุนหงส์ เพ็ญเขตรวิทย์. (2554, 23 เมษายน). สัมภาษณ์โดย ทรงพล ต่วนเทศ ที่จังหวัดอุทัยธานี.
- ณัฐกฤต ดิษวิรุฬห์. (2550). ผ้าจก: จากการทำทอในวิถีชีวิตสู่การผลิตเพื่อการค้า. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทรงพันธ์ วรรณมาศ. (2534). ผ้าไทยลายอีสาน. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ทรงศิริ สาประเสริฐ. (2541). ลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ทัศนาศาสตร์. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นวรรตน์ เลชะกุล. (2547). หอแสดงผ้าไทยพื้นบ้าน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ.

- นัชรี จิระนคร. (2550). *ผ้าไหมยกทอง 1000 ตะกอก : กรณีศึกษากลุ่มทอผ้ายกทอง “จันทร โสมา” จังหวัดสุรินทร์*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิคม ชมภูหลง. (2548). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้*. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- น้อย พุ่มจำปา. (2553, 29 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล ต่วนเทศ ที่จังหวัดชัยนาท.
- นिरนาท แสนสา. (2543). *กระบวนการเข้าสู่การใช้ยาบ้าของนักเรียนวัยรุ่น*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิเชต สุนทรพิทักษ์. (2550). *เส้นทาง...วัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: เทียนวัฒนาพรินติ้ง.
- นุกูล สุวรรณรัตน์. (2547). *ศึกษาวิเคราะห์การถ่ายทอดภูมิปัญญาศิลปะพื้นบ้านการทอผ้าพื้นเมืองภาคใต้*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปิตชัย พงษ์วานิชอนันต์. (2543). *สุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าคุรุสภา.
- ประดิษฐ์ จิระเดชประไพ. (2540). *การดำรงอยู่และเปลี่ยนแปลงของกระบวนการแพทย์แผนไทย*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเทือง กาฬภักดี. (2553, 1 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล ต่วนเทศ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี.
- ประเวศ วะสี. (2547). *การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม ราชบัณฑิตยสถาน.
- พงศ์ธร โพธิ์พูลศักดิ์. (2546). *การพัฒนากระบวนการถ่ายทอดความรู้ในชนบท ของครุภูมิปัญญาไทยด้านเกษตรกรรม*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (การศึกษานอกโรงเรียน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา (Education Psychology)*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- พัชราณี วัฒนชัย. (2546). *การศึกษาวิเคราะห์ลวดลายผ้ามัดหมี่ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดภาคกลางของประเทศไทย*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พินาลิน สาริยา. (2549). *การออกแบบลวดลาย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พะเยาว์ จันทรทอ. (2553, 1 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล ต่วนเทศ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี.
- พระมหาอดิศร ธีรสีโล. (2547). *ประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์.

- พา สุตจันทร์พิพัฒน์. (2553, 29 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล ต่วนเทศ ที่จังหวัดชัยนาท.
 ภาณพงศ์ จงชานสิทธิ์. (2546). *การศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้และทักษะการทำภาชนะ
 เครื่องเงินของช่างเครื่องเงิน ในเขตเมืองเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก:
 มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- มณี พิลึก. (2554, 23 เมษายน). สัมภาษณ์โดย ทรงพล ต่วนเทศ ที่จังหวัดอุทัยธานี.
 มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2544). *ผ้าพื้นเมือง – การสำรวจผู้ผลิตทั่วประเทศ โครงการพัฒนาผ้า
 พื้นเมืองในทุกจังหวัด*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มาลินี ฤาษุดกุล. (2546). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของโครงการ
 หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคในจังหวัดสุรินทร์*. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ).
 กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มาลี แดงดอกไม้. (2542). *ผ้าทอลายโบราณ : ภูมิปัญญาพื้นบ้านอุทัยธานี*. กรุงเทพฯ: แสงปัญญาเลิศ.
- มานิช กงกะนันท์. (2549). *ศิลปะการออกแบบ*. นนทบุรี: Core Function.
- ยม ผลวัฒน์. (2553, 1 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล ต่วนเทศ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี.
 รัชฎา สุขแสงสุวรรณ. (2547). *ผ้าไทคัง ไทเวียง*. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญา.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2532). *ศิลปหัตถกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- วิภาพร กาฬภัคดี. (2553, 1 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล ต่วนเทศ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี.
 วันทา เผือกผ่อง. (2553, 29 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล ต่วนเทศ ที่จังหวัดชัยนาท.
 ศิริ ผาสุก. (2545). *ผ้าไหมพื้นบ้าน (Handwoven Thisilk)*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
 สมหญิง ชูประยูร. (2546). *ไหม:ราชินีแห่งเส้นใย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
 สมบูรณ์ สุตจันทร์พิพัฒน์. (2553, 29 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล ต่วนเทศ ที่จังหวัดชัยนาท.
 สายยนต์ เสือสูงเนิน. (2549). *การศึกษาคูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมในตำบลโคกสูง
 อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ:
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สิรินทิพย์ สิงห์สม. (2553, 29 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล ต่วนเทศ ที่จังหวัดชัยนาท.
 สุรินทร์ กาฬภัคดี. (2553, 1 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดย ทรงพล ต่วนเทศ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี.
 สุวีรี ศิวะแพทย์. (2549). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2548). *วัฒนธรรมในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส.
 สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น*.
 กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2548). *นี่คือ...ผ้าทอพื้นบ้าน.โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
การกำหนดมาตรฐานผ้าทอพื้นบ้านเพื่อสิ่งแวดล้อม*. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). *ศรภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 3 ภาคกลางและภาค
ตะวันออก*. กรุงเทพฯ: สกศ.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). *ผ้าไทย*. กรุงเทพฯ: คุรุสภา ลาดพร้าว.
- (2545). *ผ้าไทย...สายใยแห่งภูมิปัญญา...สู่คุณค่าเศรษฐกิจไทย*. กรุงเทพฯ: องค์การคำ
ของคุรุสภา.
- อรอนงค์ วิเศษศรี. (2554, 23 เมษายน). สัมภาษณ์โดย ทงพล ต่วนเทศ ที่จังหวัดอุทัยธานี.
- อ้อมจิต กันทาใจ. (2541). *รายงานการวิจัย เรื่อง ขบวนการถ่ายทอดศิลปะและเทคโนโลยีการทอผ้า
กรณีศึกษาการทอผ้าในเขตท้องที่อำเภอจอมทอง*. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อารี พันธุ์มณี. (2546). *จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: ไยไหม.
- เอกรัฐ อินต๊ะวงศา. (2545). *การถ่ายทอดความรู้อาชีพช่างปั้นสิ่งทอในจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์
ศษ.ม. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง
ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

A Study of Thai Local Wisdom in Native Fabrics Focused on the Ethnic Lao-Khrang in
Suphanburi Chainard and Uthaitхани.

*****

เป้าหมาย เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ความรู้ กระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมือง
ของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

วัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของผ้าทอพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัด
สุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ กระบวนการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง
ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ-นามสกุล อายุ
2. ประวัติการศึกษา
3. ที่อยู่ปัจจุบัน
4. ประวัติการทำงาน
5. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพทอผ้า
6. ผลงานดีเด่นหรือภาคภูมิใจ
7. ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน
8. วัน / เดือน / ปี ที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แนวข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของท้องถิ่น/ชุมชน

- 1.คนกลุ่มแรกที่อพยพมาอยู่ในหมู่บ้านนี้เป็นใคร เชื้อสายใด
  - 2.มีหลักฐานหรือข้อมูลใด ที่ยืนยันได้ว่าเป็นคนเชื้อสายนี้
  - 3.ปู่ ย่า ตา ยาย ที่เป็นบรรพบุรุษได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับหมู่บ้านอย่างไรบ้าง
  - 4.ปัจจุบันในหมู่บ้านมีคนสืบเชื้อสายนี้บ้างไหม
  - 5.ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอะไรเป็นอาชีพหลัก(ถ้าเป็นอาชีพเสริม ใช้ช่วงเวลาใด)
  - 6.ในอดีตคนในชุมชนประกอบอาชีพใด มีหลักฐานยืนยันหรือไม่
  - 7.การประกอบอาชีพของคนสมัยก่อนกับปัจจุบันต่างกันอย่างไร
  - 8.ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันทำกิจการงานต่างๆ บ้างหรือไม่ (เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน)
  - 9.ใครเป็นผู้ชักชวนให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกัน แล้วก่อตั้งกันมานานแค่ไหน
  - 10.การรวมกลุ่มกันเพื่ออะไร ทำอะไรกันบ้าง และผลที่ได้รับเป็นอย่างไร
  - 11.ในชุมชนมีกิจกรรม งานบุญหรืองานประเพณีประจำท้องถิ่นบ้างหรือไม่ มีงานอะไรบ้าง
- แล้วมีการจัดงานหรือกิจกรรมช่วงไหน ได้มีคติ ความเชื่ออื่นๆบ้างหรือไม่ อย่างไร แล้วท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับกิจกรรมหรืองานที่จัดขึ้นในท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเอง

ตอนที่ 3 แนวข้อคำถามเกี่ยวกับองค์ความรู้ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมือง

- 1.ปู่ ย่า ตา ยาย หรือผู้อาวุโส เคยเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมืองไว้อย่างไร
- 2.การสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้ามีมานานเท่าไร
- 3.สมัยก่อนชาวบ้านใช้วิธีการแบบใดในการถ่ายทอดความรู้ในการทอผ้า
- 4.การทอผ้ามีกี่แบบ ท่านได้เรียนรู้ขั้นตอนวิธีการทอผ้าแบบไหน จากใคร
- 5.แล้วเหตุใดถึงมาทอผ้า ทอผ้ามากี่ปีแล้ว
- 6.ท่านคิดว่าการเรียนรู้การทอผ้าแบบไหน ที่ช่วยให้เรียนรู้ได้เร็วที่สุด เพราะเหตุใด
- 7.ท่านคิดว่าจะทอผ้าอีกนานแค่ไหน แล้ววางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาการทอผ้า การจัดการผลผลิตไว้อย่างไร
- 8.บุคคลใดในชุมชนของท่านที่ถือว่าเป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการทอผ้า และเคยได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติหรือได้รับรางวัลจากที่ไหนบ้าง
- 9.วัตถุประสงค์ในการทอผ้าเพื่อใช้ทำอะไร (เช่น เพื่อใช้เอง – มีการแยกประเภทผ้า / ลวดลายว่าสำหรับใช้งานใด เช่นงานมงคล งานอวมงคล , เพื่อจำหน่าย , เพื่อแลกเปลี่ยน ฯลฯ)

แนวข้อคำถามเกี่ยวกับองค์ความรู้

1. คนส่วนใหญ่นิยมทอผ้าแบบใด เพราะเหตุใด
2. วัสดุที่นำมาใช้ทอผ้ามีอะไรบ้าง ได้วัสดุมาจากที่ไหน แล้วมีวิธีการคัดเลือกวัสดุที่นำมาใช้
อย่างไร
3. ต้นทุนของวัสดุ , ต้นทุนแรงงาน+เวลา ,
จำนวนวัสดุ + สี + แรงงาน + เวลา : จำนวนชิ้นที่ทอได้
4. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้ามีอะไรบ้าง อุปกรณ์แต่ละชนิดใช้และเก็บรักษา
อย่างไร
5. ผ้า 1 ผืนใช้เวลาในการทอกี่วัน
6. ผ้า 1 ผืนมีสีอะไรบ้าง ตั้งแต่กี่สี ถึง กี่สี
7. มีลวดลายอะไรบ้าง
8. ขั้นตอนการออกแบบลวดลายทำอย่างไร
9. แต่ละลายใช้สีอะไรบ้าง
10. ลายใดที่ทออยากใช้เวลามาก ลายใดที่คนชื่นชอบ
11. ลวดลายดั้งเดิมมีลักษณะเช่นไร ลวดลายที่ออกแบบขึ้นมาใหม่มีลักษณะเช่นไร ในแต่ละ
ลวดลายมีชื่อเรียกหรือมีความหมายแฝงอยู่หรือไม่ อย่างไร
12. ขั้นตอนและกระบวนการย้อมผ้าทำอย่างไร
13. ใช้สีอะไรในการย้อมผ้า (สีธรรมชาติหรือเคมี)
14. สีธรรมชาติ / สีเคมี มีคุณสมบัติต่างกันอย่างไร ข้อดี ข้อเสีย อย่างไร
15. ได้สีย้อมเส้นด้ายมาจากไหน (ทำเอง หรือซื้อมา)
  - ถ้าทำเอง ขั้นตอนการทำสีย้อมเองทำอย่างไร
  - ถ้าซื้อมา แหล่งจำหน่ายสีย้อมอยู่ที่ไหน สีย้อมแบบใดมาใช้ ราคาเท่าใด คุณภาพของ
สีเป็นอย่างไร ติดทนหรือไม่
16. ขั้นตอนวิธีการย้อมทำอย่างไร มีเทคนิคหรือวิธีการใดที่สามารถทำให้ได้สีที่ต้องการ และติด
ทนนาน
17. การทอแต่ละแบบใช้วัสดุชนิดใด (ไหม หรือฝ้าย) และมีเทคนิควิธีการทออย่างไร
18. ผ้าทอแต่ละแบบใช้ระยะเวลาการแค่มากน้อยแค่ไหน
19. ช่วงทอแบ่งเวลาระหว่างการทอผ้ากับครอบครัวอย่างไร
20. มีคนในครอบครัวช่วยกันกี่คน ทำอะไรบ้างแบ่งหน้าที่กันอย่างไร
21. ผ้าทอพื้นเมืองที่ทอเสร็จแล้ว ใช้ทำประโยชน์อะไรบ้าง

22. ท่านคิดว่ารายได้จากการจำหน่ายสินค้าผ้าทอพื้นเมือง คุ่มค่ากับแรงงานหรือไม่อย่างไร
23. มีวิธีการกำหนดราคาผ้าทอ หรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ อย่างไร
24. มีวิธีการจำหน่ายอย่างไร
25. มีการนำผ้าทอพื้นเมืองมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นได้หรือไม่ แล้วนำไปแปรรูปเป็นอะไรได้

บ้าง

26. ผลจากการตอบรับในการนำผ้าทอมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นอย่างไร
27. ท่านมีวิธีการดูแลรักษาผ้าทอพื้นเมืองอย่างไรให้ยังคงสภาพที่ดี
28. เคยได้รับการเสนอแนะ สนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ บ้างหรือไม่ อย่างไร

ภาคผนวก ข
ประวัติช่างทอผ้าพื้นเมืองเข็วสายลาวครั่ง

ประวัติช่างทอผ้าพื้นเมืองเขื่อนสายลาวครั้ง
จังหวัดสุพรรณบุรี

นางยม ผลวัฒน์ อายุ 54 ปี

ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4

โรงเรียนวัดทุ่งกุสิน ตำบลบ่อกรู อำเภอดำเนินนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 53 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอดำเนินนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

สัมภาษณ์วันที่ 1 พฤษภาคม 2553 เวลา 9.30 น.

นางสุนทร กาฬักดี อายุ 60 ปี

ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4

โรงเรียนวัดทุ่งกุสิน ตำบลบ่อกรู อำเภอดำเนินนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 98 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอดำเนินนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

สัมภาษณ์วันที่ 1 พฤษภาคม 2553 เวลา 10.00 น.

ประวัติช่างทอผ้าพื้นเมืองเขื่อนสายลาวครั้ง
จังหวัดสุพรรณบุรี

นางเจียม กาฬภักดี อายุ 56 ปี
ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนวัดทุ่งกฐิน ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
ที่อยู่ปัจจุบันบ้านเลขที่ 19/1 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 1 พฤษภาคม 2553 เวลา 10.30 น.

นางประเทือง กาฬภักดี อายุ 59 ปี
ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนป่าสะแก ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 7 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 1 พฤษภาคม 2553 เวลา 11.00 น.

ประวัติช่างทอผ้าพื้นเมืองเขือสายลาวครั้ง
จังหวัดสุพรรณบุรี

นางพะเยาว์ จันทรธร อายุ 49 ปี
ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนวัดทุ่งกุ๊น ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 63 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 1 พฤษภาคม 2553 เวลา 13.00 น.

นางวิภาพร กาฬภัคดี อายุ 37 ปี
ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนวัดกกเต็น ตำบลห้วยขมิ้น อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 110 หมู่ 7 ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
สัมภาษณ์วันที่ 1 พฤษภาคม 2553 เวลา 14.00 น.

ประวัติช่างทอผ้าพื้นเมืองเขือสายลาวครั่ง
จังหวัดชัยนาท

นางสมบุญ สุดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 55 ปี ประธานกลุ่มทอผ้าหมู่ 5
ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 7
โรงเรียนอนุบาลเนินขาม ตำบลเนินขาม กิ่งอำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท

นางพา สุดจันทร์พิพัฒน์ อายุ 81 ปี
ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เนินขาม
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 ตำบลเนินขาม อำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท

ประวัติช่างทอผ้าพื้นเมืองเขื่อนสายลาวครั้ง
จังหวัดชัยนาท

นางสิรินทิพย์ สิงห์สม อายุ 36 ปี
ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนบ้านสวน ต.หนองจอก จ.อุทัยธานี
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 64 หมู่ 1 บ้านเนินขาม ตำบลเนินขาม กิ่ง อำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท

นางน้อย พุ่มจำปา อายุ 81 ปี
ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนอนุบาลเนินขาม ต.เนินขาม กิ่ง อ.เนินขาม จ.ชัยนาท
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 17 หมู่ 2 ตำบลเนินขาม กิ่ง อำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท

ประวัติช่างทอผ้าพื้นเมืองเขือสายลาวครึ่ง
จังหวัดชัยนาท

ชื่อ นาง วันทา ผีอกผ่อง เกิดวันที่ 2 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2490 อายุ 64 ปี
อยู่บ้านเลขที่ 39 หมู่ 6 ตำบลเนินขาม กิ่งอำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท
ภูมิลำเนาเดิม 39 หมู่ 6 ตำบลเนินขาม อำเภอนีนขาม จังหวัดชัยนาท
ปัจจุบันประกอบอาชีพทางการเกษตร เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น
เมื่อสมัยที่เป็นเด็กนักเรียน ชั้น ป.4 ที่โรงเรียนชุมชนวัดเนินขาม

ประวัติช่างทอผ้าพื้นเมืองเขื่อนสายลาวครั้ง
จังหวัดอุทัยธานี

นางมณี พิลึก อายุ 43 ปี
ประธานกลุ่มทอผ้าแม่บ้านโคกหม้อ
ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 126/1 หมู่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี

นางสุนหงส์ เพ็ญเขตรวิทย์ อายุ 45 ปี
ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 126/1 หมู่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี

ประวัติช่างทอผ้าพื้นเมืองเขื่อนสายลาวครั้ง
จังหวัดอุทัยธานี

นางอรอนงค์ วิเศษศรี อายุ 52 ปี
ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหมลายโบราณบ้านโคกหม้อ
ประวัติการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 4/1 หมู่ 2 ตำบลโคกหม้อ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายทรงพล ต่วนเทศ
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 8 พฤษภาคม พุทธศักราช 2523
สถานที่เกิด	อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	วรกานต์อพาร์ทเมนต์ ห้อง308 เลขที่ 251 ซอยภาษี 1 ถนนเอกมัย 23 แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
ตำแหน่งหน้าที่ทำงานปัจจุบัน	ครูผู้ช่วย
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดภาษี สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2535	จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนอนุบาลหนองบัว(เทพวิทยาคม) จังหวัดนครสวรรค์
พ.ศ.2541	จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
พ.ศ.2546	จบการศึกษาระดับปริญญาตรี การศึกษาด้านจิต (กศ.บ.) ศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ.2554	จบการศึกษาระดับมหาบัณฑิต (ปริญญาโท) การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) ศิลปศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ